rost

cultural, politic, religios

Ortodoxie şi integrare

Prostia „antiromânească“ din Ucraina

Nume de martir: Teodor M. Popescu

Un poet mesianic: Octavian Goga

an III ● nr. 24 ● 2005 ● 60 de pagini ● 20.000 lei ● www.romfest.org

Coperta I: Octavian Goga

sumar

numărul 24 • februarie 2005

EDITORIAL

- *Ortodoxie și integrare* de Claudiu Târziu.....3

MARTORI AI VEACULUI

- *Fapte, vorbe, gînduri*.....4

DOSAR

- *Doi poeți mesianici: Octavian Goga și Aron Cotruț* de Răzvan Codrescu.....10
- *Mustul care fierbe* de Octavian Goga.....16
- *Note bibliografice*.....19

POLITICA, LA DESCUSUT

- *"Prostia antiromânească" din Ucraina* de Alex Iuga.....20
- *Masca lui Ianus și mentalitatea " second hand"* de Viorel Patrichi.....24
- *G.W. Bush - priorități și zvonuri la început de mandat* de Mihail Albișteanu.....28

CEALALTĂ ROMÂNIE

- *Pe urmele românilor din Balcani* de Gheorghiță Ciocioi.....33

ESENȚIAL

- *Turism și apocalipsă* de Cristi Pantelimon.....35

PORȚIA DE TRANSCEDENȚĂ

- *Deturnarea rostului* de Antonio Aroneasa.....37

HISTORIA

- *Nume de martir: Teodor M. Popescu* de Adrian Nicolae Petcu.....38

ALTER EGO

- *Binecuvîntarea femeii* de Corina Bistriceanu.....46

CUVÎNTUL MONAHULUI

- *A milui înseamnă a fi om* de Ieromonah Sebastian Moroșanu.....49
- *Predicatori în Areopag* de Pr. Savatie Baștovoi.....50

DECANTĂRI

- *Note de lectură*.....54

LA ROST

- *"Trianon", un rebut cinematografic* de Mihail Albișteanu.....56
- *Fără frică de Trianon...* de Silviu B. Moldovan.....57

rost
cultural, politic, religios

Fondată 2002

Revistă națională editată de Asociația ROMFEST XXI

DIRECTOR
Claudiu TÂRZIU
tel.: 0740.103.621
rost@romfest.org

DIRECTOR ADMINISTRATIV
Nicu BUTNARU
tel.: 0723.504.807
romfest@romfest.org

REDACȚIA
Mihail ALBIȘTEANU
Cristi PANTELIMON
Mircea PLATON

COLABORATORI PERMANENȚI
Corina BISTRICEANU
Alexandru BOER
Pr. Gheorghe CALCIU
Răzvan CODRESCU
George ENACHE
Dumitru MANOLACHE
Viorel PATRICHI
Adrian Nicolae PETCU
Marcel PETRIȘOR
Nicolae STROESCU-STÎNIȘOARĂ
Varujan VOSGANIAN

DESIGN & GRAFICĂ
Omni Press & Design

EDIȚIE INTERNET
Dragoș DORAN

CORESPONDENȚĂ
C.P. 62, O.P. 66 – București

DIFUZARE
Rodipet SA

ABONAMENTE
La redacție sau prin Rodipet SA
(nr. catalog 4843-VI)

ISSN
1583-6312

www.romfest.org/rost

Reproducerea unor articole apărute în revista *Rost* este permisă numai cu acordul scris al redacției.
Rost este difuzată în țară și în comunitățile românești din Europa, SUA și Canada.

Claudiu **Târziu**

Ortodoxie și integrare

De-o vreme mă urmărește verdictul dat de un sfînt în viață: „Integrarea în UE înseamnă ieșirea din Ortodoxie“. Părintele călugăr are o autoritate incontestabilă. Și-a închinat viața crezului său pînă la temniță și nu s-a temut nici de mormînt. Dovedește zilnic, printr-o jertfă de sine exemplară, că este ceea ce predică. Zeci de mii de credincioși îi calcă anual pragul pentru a-i cere un cuvînt de folos. Este unul dintre puținii mari duhovnici care ne-au mai rămas.

Sentința sa m-a băgat într-o dilemă, aparent fără ieșire. Dacă sînt pentru integrare, trădez ortodoxia; dacă rămîn pe poziții ortodoxe, optez pentru izolare (ceea ce poate însemna autodistrugere).

Cred însă că dilema mea se datora unei judecăți superficiale. Marele duhovnic se teme, cred, că ne vom descreștina din pricina lenii duhovnicești, a lipsei de trăire în ortodoxie, nu cedînd sub forța secularistă a UE.

Și dacă așa stau lucrurile, soluția stă la îndemîna noastră.

Înainte de a o indica, trebuie să lămuresc contextul.

La acest moment, UE încă nu s-a hotărît ce va fi: un nou imperiu sau o asociație de state-națiuni. Balanța va fi înclinată într-o parte sau în cealaltă în funcție de deznodămîntul unor evenimente, precum alegerile din Franța și Marea Britanie – care și-ar schimba discursul în UE dacă Dreapta ar accede la putere. Liderul Dreptei franceze, Nicolas Sarkozy, de pildă, a propus o lege prin care să fie schimbat caracterul laic al statului. Dacă Franța, stat ostentativ laic și unul dintre motoarele UE, și-ar reconsidera poziția față de Biserică, ar renaște speranța construirii unei Europe a națiunilor, unite pe baze creștine.

Pe de altă parte, integrarea României în UE este inevitabilă. Din două motive: UE are nevoie să-și lărgească piața de desfacere; România nu are puterea economică de a rămîne neutră și nici alternativă de aliniere.

În fine, nu e de neglijat o altă realitate. Secularismul se răspîndește cu o viteză crescîndă în societatea românească. Deja românii manifestă un tot mai slab interes pentru viața religioasă. La un recent sondaj de opinie, doar 18 la sută dintre români au declarat că participă săptămînal la slujbele religioase. Odată cu integrarea în UE, comportamentul areligios va fi mai pregnant. Bisericile noastre se vor goli ca acelea din Occident. Cu atît mai mult cu cît instituțiile europene, agresiv laice, vor face presiuni pentru impunerea unei politici de secularizare. Să ne amintim de intervenția instituțiilor UE pentru ca mănăstirile de pe Muntele Athos să renunțe la o regulă de veacuri și să permită accesul femeilor.

Așadar, Biserica, de la Patriarh la ultimul credincios, trece printr-o mare cumpănă. Integrarea nu aduce secularismul, ci doar îl accelerează. Să fie izolarea o soluție pentru ieșirea din criză? Nu. Singura soluție este revigorarea Bisericii. Și aceasta începe cu întărirea în credință a fiecăruia dintre noi. Presupune înainte de toate un efort personal. Însă, o mare răspundere cade pe umerii ierarhiei. BOR – și acum mă refer la instituția administrativă – are datoria de a se dezmorți, de a comunica mai bine, de a-și dinamiza activitatea de diaconie și cea de apostolat și, nu în ultimul rînd, de a-și face curățenie în propria ogradă. Această ultimă afirmație o voi detalia altă dată, mărginindu-mă acum să observ că recentul scandal de corupție din sînul Bisericii grecești este o grea lovitură dată întregii lumi ortodoxe. O întîmplare asemănătoare, la meridian românesc, mă tem că ar risipi turma.

Revin, e timpul să înțelegem că salvarea nu ne va veni din afară, ci din interior. Și ca persoane, și ca țară, și ca Biserică. Dacă vom trăi ortodoxia, nimic și nimeni nu ne va putea scoate din ea. ■

Fapte, vorbe, gînduri

❒ **Doi ani de rost.** Revista **rost** împlinește doi ani de viață, socotind de la numărul 1 (martie 2003), dedicat lui N. Steihardt. În decembrie 2002, Romfest XXI a scos un număr-pilot al revistei **rost**, închinat lui Petre Țuțea, spre a testa interesul cititorilor de presă pentru o publicație construită pe coordonatele tradiției creștine și ale identității naționale. Impresia generală a fost favorabilă și ne-am încumetat să ne înhămăm la o acțiune culturală de durată. Inițial, redacția a fost asigurată de cîțiva oameni. Revista a evoluat de la număr la număr, iar în jurul ei s-au adunat pînă astăzi o seamă de colaboratori foarte valoroși. Numărul cititorilor a crescut încet dar constant, în pofida unei difuzări cu multe sincope și unei promovări firave cauzate de lipsa de fonduri. Avem încrederea că evoluția va continua – și în sensul unei mai interesante și profunde alcătuiri editoriale și în cel al unei mai bune răspîndiri. Doamne-ajută!

❒ **Impozitele bagă popularitatea la apă.** Bîlbîielile în materie de taxe și impozite au dus la scăderea popularității președintelui Traian Băsescu și a guvernului impus

de el. Și dacă Puterea va continua astfel, are toate șanse să repete experiența CDR. De data asta însă rolul de țap ispășitor (altă dată asumat de PNȚCD) va fi jucat de PNL. Atenție, liberali, că peste patru ani veți umbla cu căciula în mînă să fuzionați cu un partid parlamentar!

❒ **Mediocritate, nu meritocrație.** Liberalii au consfințit prin vot ce puseseră la cale în culise mai demult: Călin Popescu Tăriceanu este președintele PNL, iar echipa sa deține controlul partidului. Din păcate, trei din cei cinci vicepreședinți sînt controversați (ca să nu zicem mai mult), alde Puiu Hașotti, Teodor Meleșcanu, Dan Radu Rușanu. În conducere au încăput un filfizon ca Adrian Cioroianu și un carierist ca Mihai Răzvan Ungureanu, străin de PNL pînă cînd a fost numit ministru de Externe. Însă, n-a avut loc Varujan Vosganian, care a muncit pe brînci la programul de guvernare. E limpede de ce: băieții lui Tăriceanu nu-l înghit pe Vosganian, pentru că e cu un cap peste ei ca om politic și ca profesionist și-i eclipsează.

❒ **Liber la partide comuniste.** Curtea Europeană a Drepturilor Omului a obligat România să permită ființarea Partidului Comuniștilor (Nepeceriști). Curtea, sesizată de liderul PCN, Gheorghe Ungureanu, a constatat că statutul partidului, înaintat justiției pentru înregistrare, nu conținea paragrafe care îndemnau la violență sau alte forme de încălcare a principiilor democratice. CEDO s-a declarat disponibilă de a lua în considerare experiența istorică a României dinainte de 1989, dar pretinde că aceasta nu poate justifica interzicerea unor partide comuniste, care activează de altfel în mai multe țări din Europa. Parcă n-am cunoaște obiceiurile comuniștilor: una spun/scriu și alta fac. Pe de altă parte, e sigur că CEDO n-ar fi la fel de îngăduitoare cu un partid fascist. Diferența stă în numărul de victime (comuniștii au ucis mai mulți oameni) și în complicitatea occidentului cu sistemul comunist.

❒ **O comemorare: epurarea presei.** La 7 februarie s-au împlinit 60 de ani de la promulgarea „Legii pentru epurarea presei". Aceasta prevedea, printre altele, suspendarea activității și interzicerea definitivă de a lucra în presă pentru acei ziariști, publiciști și colaboratori care „înainte de 23 august 1944 s-au pus în slujba hitlerismului sau a fascismului, au fost stipendați de către puterile Axei pentru propagandă în favoarea politicii lor, au îndemnat la acte de teroare, schingiuiri și omoruri". În 30 mai 1945 începea procesul ziariștilor „criminali de război și vinovați de dezastrul țării". Printre acuzați, uriași ai publicisticii românești interbelice: Pamfil Șeicaru, Radu Gyr, Nichifor Crainic. Aceștia și mulți alții au fost judecați și condamnați – pe 4 iunie același an – pentru anticomunism și

pentru apartenența la sau simpatia pentru mișcarea legionară.

❒ **Transnistria, dată Ucrainei?** Publicistul Petru Bogatu, de la ziarul FLUX (R. Moldova), crede că Vladimir Putin ar putea ceda Transnistria Ucrainei. Bogatu consideră că astfel Putin ar lovi două ținte concomitent: ar împăca opinia publică din țara sa și ar face un cadou omologului său ucrainean, sperînd să redreseze măcar parțial relațiile cu acesta. Editorialistul afirmă că Putin înțelege că nu mai poate alipi Transnistria Rusiei. „Intenția lui Putin constituie o parte din planul lui Belkovski, a cărui aplicare este impusă de înfrîngerea suferită de ruși în Ucraina“, precizează Bogatu. În opinia lui, alipirea Transnistriei la Ucraina nu este convenabilă pentru Republica Moldova, deoarece nici un plan care ar legitima Transnistria măcar pentru o singură zi nu este bun. „Iată de ce orice combinație ar inventa acum Putin cu Smirnov, e puțin probabil ca manevrele lor să fie sprijinite de SUA și UE. Și nici Iușcenko nu cred să muște momeala întinsă de Kremlin și Tiraspol“, concluzionează Petru Bogatu.

❒ **BOR ajută sinistrații din Asia.** Biserica Ortodoxă Română (BOR) a strîns de la credincioși și a donat 18,755 miliarde lei – peste 500.000 euro – pentru sprijinirea sinistraților din Asia de Sud-Est. Banii s-au strâns în cele 24 de eparhii ale BOR, într-un cont special deschis de Crucea Roșie Română, pentru sprijinirea celor afectați de cutremurul și revărsările de ape din Asia de Sud-Est. Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul BOR, a mulțumit, în numele Bisericii, tuturor credincioșilor care au răspuns apelului la ajutorare lansat de Patriarhia Română, precum și ierarhilor și preoților care au organizat astfel de colecte.

❒ **Primul cotidian ortodox.** La 7 februarie a fost lansat la Iași primul ziar generalist redactat din perspectivă creștină, numit „Lumina“. Publicația este editată de Mitropolia Moldovei. Dan Zamfirescu, directorul editorial al cotidianului, a declarat: „În general, presa merge pe o abordare oarecum tabloidizantă, în sensul că se cultivă spectaculosul, știrea șocantă. Părerea noastră este că viața unui om obișnuit nu este formată din evenimente șocante, ci din tot felul de întrebări la care vrea să afle răspunsul. Și sperăm că noi vom reuși să dăm aceste răspunsuri“. „Lumina“ a fost bine primit de ieșeni, așa cum era de așteptat. Se simte însă nevoia și a unui cotidian național care să reflecte evenimentele prin prismă creștină. Un astfel de proiect există de cîțiva ani, dar nu sînt fonduri pentru a-l susține.

❒ **Luptător chemat la Dumnezeu.** În dimineața de 18 februarie a.c., ne-a mai plecat la Domnul un mare prieten: Ioan Belciu. Născut la 2 iunie 1927, la Poduri – Bacău, Ioan Belciu s-a remarcat încă din adolescență ca un dîrz luptător pentru neam și cruce. Crescuse sub influența ideologică a preotului Constantin Crișan (întemnițat sub comuniști; autorul romanului *Zbateri* – o excelentă frescă a satului românesc interbelic –, pe care l-a semnat cu pseudonimul Toma Spătaru). Împărtășind același crez național-creștin și anticomunist cu Pr. Crișan, Ioan Belciu a fost închis pe motive politice pe cînd avea numai 19 ani. După un an, găsit nevinovat, a fost eliberat. Însă, stigmatul pușcăriei politice l-a urmărit pînă la prăbușirea comunismului. A fost lăsat să urmeze o facultate – de ingineri constructori – doar fără frecvență, iar o vreme a avut domiciliul obligatoriu în Deltă. Soția sa, Ana, i-a fost alături în toate, din vremea detenției (ea însăși fiind închisă un timp, cercetată pentru complicitate cu „infractorul“) și

pînă la sfîrșit. În ultimul an, cînd Ioan Belciu a fost răpus la pat de boală, soția sa l-a îngrijit cu un devotament exemplar. După revoluție, Ioan Belciu a pus umărul la reconstrucția Dreptei din România. A făcut parte din conducerea AFDPR Bacău și din cea a filialei Partidului „Pentru Patrie“. A girat cu numele său revista „Crezul nostru“, în al cărei Consiliul Director era, și filiala Bacău a Fundației Culturale „Buna Vestire“.
În ultimii ani, Ioan Belciu și-a cheltuit generos energia și priceperea pentru construirea, în Bacău, a unui impresionant monument închinat memoriei celor uciși de regimul comunist. Prin tenacitatea și dăruirea sa, Ioan Belciu i-a mobilizat și pe alții. Pentru cei tineri, în care și-a pus nădejdea, a avut mereu un

cuvînt de încurajare şi un sfat de folos. Sîntem convinşi că nu vom lipsi din rugăciunile lui nici de-acum înainte, cum nici el nu va lipsi din rugăciunile noastre. Dumnezeu să-l odihnească în pace!

❒ **Pînă şi trecutul îl trădează.** „Academia Cațavencu“ a avut dreptate: C.V. Tudor îi plasa „fetițe“ lui Eugen Barbu. Verdictul a fost dat de către Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS), după verificarea dosarului de urmărire informativă a lui C.V. Tudor. Liderul PRM neagă că ar fi făcut pe codoșul. Iar subordonatul său pe linie de partid, Constantin Buchet, fost secretar al Colegiului CNSAS, se grăbise să-l disculpe, printr-un comunicat de presă difuzat, în numele CNSAS, după apariția articolului „C.V. Tudor i-a livrat fetițe de 15 ani lui Eugen Barbu“ în „Academia Cațavencu“. Adevărata poziție oficială a CNSAS a venit însă puțin mai tîrziu, după cercetările de rigoare. Și aceasta îl acuză pe Tudor. Urmarea: Buchet a demisionat din funcția de secretar al Colegiului CNSAS, iar „România Mare“ și-a reluat atacurile virulente și grețoase la adresa tripletei Dinescu – Pleșu – Patapievici, membri ai Colegiului.

❒ **Preot catolic, colaborator al poliției politice.** Jan Sokol, arhiepiscopul catolic de Bratislava-Trnava, figurează ca agent în dosarele fostei poliții politice cehoslovace (Stb). „Jan Sokol a fost înregistrat în dosarele Stb în 1972, în calitate de candidat la o cooperare secretă, fapt ce nu înseamnă neapărat o colaborare cu Stb, însă, din aprilie 1989, el figurează în aceleași documente în calitate de agent“, a declarat Michal Dzurjanin, purtătorul de cuvînt al Institutului Memoriei Naționale (UPN), care administrează aceste documente. Dzurjanin a precizat că sînt foarte rare cazurile în care persoanele ale căror nume apar în dosarele Stb nu au colaborat în realitate cu poliția politică. Jan Sokol a negat orice colaborare cu poliția comunistă și crede că este vorba de o încercare „de a diminua încrederea în Biserica Catolică“. Arhiepiscopul nu este singurul prelat catolic care figurează în dosarele Stb, dar deocamdată numai numele său a fost dat publicității.

❒ **La mormîntul primului „ostaş“ .** Pe 12 februarie s-au împlinit 67 de ani de la trecerea la cele veșnice a Părintelui Iosif Trifa, fondatorul asociației „Oastea Domnului“. Toți „ostașii“ au mers la mormîntul său de la Sibiu pentru a-l comemora. „Noi, ostașii Domnului, sîntem veșnic recunoscători Tatălui Ceresc că S-a îndurat de poporul nostru și l-a trimis între noi pe Părintele Iosif Trifa să ne îndrepte privirile, inimile și pașii către Veșnicie“ – scrie în numărul pe februarie al publicației „Dor de Veșnicie“.

❒ **Un alt holocaust uitat.** Dresda, mare centru cultural și turistic, fără nici o importanță militară la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial, a fost martirizat. În februarie 1945, Dresda era populată numai de femei, copii și bătrîni, lipsiți de apărare. În oraș și în împreujurimi erau și 25.000 de prizonieri aliați. În aceste condiții, fără noimă, în noaptea de 13 și în dimineața de 14 februarie 1945 Dresda a fost lovit de trei valuri succesive de bombardamente, cu bombe incendiare, ale aliaților anglo-americani, dirijate exclusiv împotriva populației civile. În 12 ore de bombardament au murit între 120.000 și 150.000 de civili germani, iar orașul a fost transformat într-o ruină. Acesta este genocid cu premeditare, este holocaust în adevăratul sens al cuvîntului, căci, din pricina bombelor incendiare, Dresda a ars neîntrerupt timp de o săptămînă. Foarte puțină lume își mai aduce aminte de această înfiorătoare crimă comisă de trupele anglo-americane. Cei 60 de ani de la masacru au fost totuși marcați la 13 februarie a.c. printr-o manifestare la Dresda a cîtorva mii de oameni. Momentul a fost însă politizat în mod regretabil, fiindcă marea majoritate a manifestanților erau membri NPD, partid german de extremă-dreapta. Șeful grupului parlamentar NPD, Holger Apfel, a cerut „transformarea zilei de 13 februarie în sărbătoare națională germană“.

❒ **Cruciadă împotriva clericilor corupți.** Sfîntul Sinod al Bisericii Greciei a analizat recent noile informații despre posibile acte de corupție printre clericii greci. Înalții ierarhi au ajuns la concluzia că apariția dovezilor referitoare la aceste cazuri reprezintă o serie de atacuri bine orchestrate împotriva Bisericii Greciei. Arhiepiscopul Hristodoulos al Atenei a cerut ca fiecare caz al clericilor acuzați de ilegalități să fie analizat separat și cît mai grabnic, pentru ca imaginea Bisericii să nu aibă de suferit. Primatul Greciei a

precizat, într-o predică ținută la Mănăstirea Pendeli, că va porni o cruciadă împotriva clericilor corupți, afirmînd că valul de acuzații contra Bisericii a fost însoțit de șantaj și denigrare. Întrunirea Sinodului grec a fost cerută după ce s-a dezvăluit că Pantelimon, Mitropolitul de Atica, al doilea scaun mitropolitan al Greciei, ar fi traficant de droguri și desfrînat. Au fost făcute publice mai multe fotografii care-l surprind asupra faptului. Între timp, i s-a mai descoperit încă un dosar în care este acuzat de fraude fiscale săvîrșite la o mănăstire din mitropolia sa. Sinodul a hotărît ca Pantelimon să fie suspendat din funcție pe o perioada de șase luni, pînă la elucidarea cazului. Suita dezvăluirilor din presa elenă a continuat cu Mitropolitul Teoclit, acuzat și el de trafic de droguri. El a fost cel care ar fi aranjat alegerea lui Irineu în scaunul patriarhal de la Ierusalim. Sursa acestor șocante dezvăluiri ar fi chiar unii membri ai Sinodului Bisericii Greciei. Din cauza acestor evenimente, la Atena se organizează marșuri și manifestații de protest. Mitropoliții amintiți au mai avut parte de cercetări și anchete, dar de fiecare dată au fost achitați.

❒ **„Filocalia românească" pe CD.** În curînd, la Biblioteca teologică digitală va apărea CD-ul „Filocalia românească" ce va conține cele 12 volume, plus antologia de texte în două volume, a P.S. Calinic Botoșăneanul, *Biblia în Filocalie*, în format pdf. Pe CD veți mai găsi software utilitar (150 Mb) și un screensaver. Pentru amănunte consultați site-ul http://apologeticum.net sau http://www.angelfire.com/space2/carti/.

❒ **Avem încredere în UE, că nu ştim ce e.** România deține supremația în topul țărilor care au mare încredere în Uniunea Europeană (UE), relevă Eurobarometrul 62/2004 de Opinie Publică, care cuprinde și un Raport Național pentru țara noastră. În ciuda cunoștințelor limitate în ceea ce privește modul de funcționare a instituțiilor europene, 74% dintre românii intervievați și-au exprimat încrederea în faptul că acestea vor contribui în mod eficient la combaterea sărăciei și a excluziunii sociale, precum și la lupta împotriva traficului de droguri și a crimei organizate și la asigurarea securității pe continent. Astfel, în topul încrederii românilor, UE se clasează înaintea Armatei și după Biserică. În capul majorității românilor însă UE este egală cu „libertarea de mișcare a persoanelor și prosperitatea economică". Atît. Totuși, 46% dintre cei intervievați și-au exprimat teama că aderarea se va materializa, mai cu seamă, prin taxe plătibile Uniunii. În privința identității pe care și-o asumă odată cu integrarea în UE, barometrul relevă că numărul celor care sînt pentru identitatea națională este egal cu a celor care optează pentru cea europeană sau pentru o mixtură național-europeană. Așadar, tindem spre UE pentru a ne satisface burta. În rest, Dumnezeu cu mila!

❒ **Mesaje antiromâneşti în Spania.** Măsurile guvernului spaniol pentru legalizarea ședерii unor imigranți care au locuri de muncă în Spania nasc manifestări rasiste. Comunitatea de români din Logrono a fost recent ținta unor mesaje rasiste și xenofobe înscrise pe zidurile unor clădiri. Și nu pentru prima oară. Poliția nu crede că este vorba despre acțiuni ale unei bande de orientare nazistă, ci aparțin „mai degrabă unor huligani care acționează periodic și izolat".

❒ **Conservatorii britanici, „membri" ai Ku Klux Klan.** Partidul Conservator britanic a anunțat că, dacă va cîștiga alegerile, va retrage Marea Britanie din Convenția Națiunilor Unite pentru Refugiați, introdusă

în 1951 și le va interzice refugiaților să mai ceară adăpost la granița Marii Britanii. Reprezentanții Comisiei pentru Refugiați a Națiunilor Unite (UNHCR) susțin că noua politică va slăbi întregul sistem internațional de protecție a refugiaților. Această politică este promovată foarte puternic de liderul conservatorilor, Michael Howard. După primele declarații antiimigrație făcute de Howard, presa britanică i-a cercetat trecutul pînă la a șaptea spiță și a descoperit că tatăl său a venit ilegal în Anglia. Iar Sion Simon, reprezentant al Partidului Laburist în Parlament, a apreciat că „politica lui Michael Howard nu este foarte departe de cea a controversatului Ku Klux Klan". Trevor Philips, președintele Comisiei pentru Egalitatea Rasială, a declarat că Michael Howard nu a făcut decît să le

deschidă rasiștilor niște uși prin intermediul cărora pot contribui la construirea acestei politici. Un Guvern alcătuit din conservatori va introduce o cotă anulă de refugiați „adevărați", care vor fi primiți în Anglia și vor fi ocrotiți de UNHCR. După cum prevedeam în numărul trecut al revistei noastre, originile evreiești și condiția de fiu al unor imigranți (din România) nu l-au scăpat pe Howard de acuzații aberante.

❐ **Educație sexuală la grădiniță.** Pe piața românească a cărții a apărut *Sexul povestit celor mici*, traducerea unui volum apărut în Spania și editat în limba română în Republica Moldova. Ghidul era dedicat educației date copiilor de grădiniță. Ministerul Educației și Cercetării a interzis însă cartea în grădinițe. Este de înțeles de ce. Cum se face sex și ce sînt homosexualii? – sînt aspecte tratate în carte. Pentru a răspunde cît se poate de explicit la aceste întrebări, ghidul conține și fotografii și desene sugestive. În ce hal de perversitate am ajuns, de ne gîndim să-i învățăm pe copiii preșcolari astfel de lucruri? La ce le-or folosi?

❐ **Liderul Dreptei va fi noul președinte al Franței.** Un sondaj de opinie recent, dat publicității de „Le Figaro", arată că noul președinte al Franței ar putea fi Nicolas Sarkozy, liderul Uniunii pentru o Mișcare Populară (UMP). Sarkozy, beneficiind de 24% din intențiile de vot, ar fi urmat de Francois Hollande (cu 23%), șeful Partidului Socialist, și de actualul președinte Jacques Chirac (16%). Potrivit aceluiași sondaj, Sarkozy ar fi depășit în primul tur de scrutin, cu un credit de 26% din voturi, doar de fostul premier socialist Lionel Jospin, dar acesta

nu și-a anunțat candidatura. În al doilea tur, Sarkozy și pe Jospin și pe Hollande cu un scor electoral de 53 – 55%. Situația s-ar putea schimba însă pînă în 2007, cînd vor avea loc următoarele alegeri prezidențiale din Franța. Dreapta franceză, închegată în UMP, dar și cea europeană, își pune speranțele în Nicolas Sarkozy, despre care se crede că este cu adevărat un om de dreapta. Din acest punct de vedere, Chirac s-a dovedit doar un oportunist care s-a declarat de o orientare pe care a trădat-o de multe ori. Cu o Franță condusă de UMP și de Sarkozy se reaprinde nădejdea construirii unei Europe a națiunilor.

❐ **Iranul, cîmp de bătaie americano-rus.** În vreme ce SUA își îndreaptă tunurile spre Iran, Vladimir Putin se declară susținătorul acestuia. Putin a anunțat că intenționează să viziteze Iranul, declarație făcută la capătul unei întrevederi cu șeful Consiliului Național de Securitate din Iran, Hassan Rowhani, care s-a aflat în vizită la Kremlin. Declarația vine în contextul în care ministerul apărării de la Moscova a anunțat că vrea să vîndă Siriei rachete cu rază scurtă de acțiune. Rusia și Iranul au relații strînse încă din vremea Uniunii Sovietice. Cele două state cooperează în domeniul nuclear de cel puțin zece ani. Rusia vinde tehnologie militară mai multor țări din regiune: China, India, Siria, Iran. Această atitutine a Rusiei de a sfida interesele americane în regiune are o explicație pur pragmatică – Moscova vinde arme pentru a-și întreține propriul complex militar. Dar mai există o explicație: după o serie de eșecuri pe plan intern și extern – atât destabilizarea situației în Caucazul de Nord, cât și schimbările din Ucraina și Georgia, bazele militare americane în Asia centrală – Rusia se simte mai mult sau mai puțin într-o stare de asediu. Psihologic, problema Iranului devine pentru Rusia o demonstrație că încă este o putere cu interese globale. Însă, atît Iranul cît și Siria sînt pe lista neagră a Statelor Unite. SUA susțin că Iranul ar încerca să producă, în secret, arme nucleare și învinuiesc Siria că ar permite infiltrarea extremiștilor în Irak.

❐ **Rusia se încruntă la Chișinău.** Duma de Stat a Rusiei a adoptat o declarație prin care amenință Republica Moldova cu sancțiuni economice și politice, în cazul în care Chișinăul nu pune capăt blocadei instituite, în august, împotriva republicii separatiste Transnistria. Camera Inferioară a parlamentului rus recomandă interzicerea importurilor de alcool și țigări din Republica Moldova, două sectoare importante pentru exporturile Chișinăului. Duma sugerează, de asemenea, introducerea unui sistem de vize pentru cetățenii moldoveni care doresc să vină în Rusia, precum și suprimarea prețurilor preferențiale de care

beneficiază Chișinăul pentru importurile de energie rusă. Declarația deputaților ruși acuză Republica Moldova de „destabilizarea“ regiunii și că impiedică reglementarea conflictului. În 1992, în urma unui război civil, Transnistria și-a autoproclamat independența, nefiind recunoscută oficial de nici un stat. Forțele ruse, care au pus capăt luptelor, nu au mai plecat de la „granița“ dintre Republica Moldova și republica secesionistă, în pofida angajamentelor în acest sens asumate de Moscova la *summitul* de la Istanbul al Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) din 1999.

❒ **Toți oamenii... lui Pleșu.** Echipa de consilieri a președintelui Traian Băsescu a fost completată de curînd cu un nume sonor al tinerei generații: Bogdan Tătaru-Cazaban. Acesta a devenit consilierul pentru culte al președintelui, la propunerea lui Andrei Pleșu. În vîrstă de 28 de ani, Bogdan Tătaru-Cazaban s-a născut la Focșani, este absolvent al Facultății de Filosofie a Universității București și doctorand în istoria filosofiei. Cunoaște limbile latină, greacă, franceză, engleză, italiană. A publicat, coordonat, tradus și editat o serie de volume remarcabile de studii teologice, dar și un număr impresionant de articole în prestigioase publicații de specialitate din țară și străinătate. Bogdan Tătaru-Cazaban se adaugă altor cîtorva personalități pe care Andrei Pleșu le-a adus în înalte poziții oficiale: Mihai Răzvan Ungureanu (ministru de Externe), Teodor Baconski (secretar de stat la Externe), H.-R. Patapievici (președintele Institutului Cultural Român).

❒ **Catedrala Neamului, încă își caută locul.** Consiliul Național Bisericesc a acceptat propunerea Primăriei Generale a Capitalei, îmbrățișată și de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, de a schimba amplasamentul viitoarei Catedrale a Mîntuirii Neamului. Dacă nu se mai întîmplă nimic neprevăzut, PF Teoctist ar putea pune piatra de temelie a lăcașului în acest an pe Dealul Arsenalului, în spatele Palatului Parlamentului. Avantajul este că dealul Arsenalului e cel mai înalt loc din București, iar Catedrala va depăși cu mult Palatul Parlamentului, astfel încît va putea fi văzută de departe. Amplasamentul Catedralei Neamului a iscat numeroase controverse între Biserica Oroitodxă Română și Primăria Capitalei. Pînă acum, locul lăcașului sfînt a fost schimbat de cîteva ori. Prima locație a fost pe Bulevardul Decebal, vizavi de magazinul Junior. S-a propus apoi părculețul din fața Magazinului Unirea, loc sfințit în acest scop de PF Teoctist împreună cu Papa Ioan Paul al II-lea. A urmat Parcul Carol, cel mai controversat loc ales pentru construcția catedralei. Așa că nu ne bucurăm prea tare de noua localizare. Presimțim că se vor găsi niscaiva voci ale „societății civile“, care să spună că nici acest loc nu e potrivit pentru Catedrală.

❒ **Sărbătorirea creatorului şcolii de sociologie românești.** Academia Română a marcat la 23 februarie, printr-o sesiune științifică desfășurată în Amfiteatrul „Eliade Rădulescu“, împlinirea a 125 de ani de la nașterea creatorului școlii sociologice românești Dimitrie Gusti (1850-1955). Personalitatea marelui sociolog, filosof și etician român a fost evocată în luările de cuvînt ale vicepreședintelui Academiei Române, prof. univ. dr. Gheorghe Vlăduțescu, prof. Cătălin Zamfir, membru corespondent al Academiei Române și prof. Ilie Bădescu. Vorbitorii au evidențiat contribuția lui Dimitrie Gusti la crearea școlii sociologice românești postbelice, ca și originalitatea și actualitatea sociologiei rurale în concepția și practica școlii sociologice a lui Dimitrie Gusti. Născut la Iași în anul 1880, Dimitrie Gusti a fost profesor universitar la București, academician și ministru al învățământului. Dimitrie Gusti a conceput sociologia ca o „știință a națiunii“. Promotor al studiului problemelor sau „chestiunilor sociale“: „chestiunea adunării“, „chestiunea rurală“, problema păcii și a războiului, sărăcia, Gusti a înființat și condus Institutul Social Român (1921-1948), Consiliul Național de Cercetări științifice (1947-1948), precum și revistele „Arhiva pentru știința și reforma socială“ (1919-1943) și „Sociologie românească“ (1936-1944). Marele sociolog român a conceput ideea „muzeului sociologic“, pe temeiul căreia a fost realizat Muzeul Satului (1936), care astăzi îi poartă numele. Gusti a inițiat Legea serviciului social (1939) și o nouă concepție de organizare a administrației locale a satului românesc. Totodată, sub conducerea sa a fost realizată în 1938 și 1943 „Enciclopedia României“ (patru volume). ■

Răzvan **Codrescu**

Doi poeți mesianici: Octavian Goga și Aron Cotruț

I

Trecut din religie în literatură și cultivat cu precădere de poeții romantici și expresioniști, mesianismul se făcuse simțit și în poezia românească a secolului al XIX-lea, de la Heliade și Bolintineanu la Eminescu și Coșbuc, în strînsă legătură cu idealul „mîntuirii“ naționale, dar abia în secolul XX avea să-și găsească la noi expresiile poetice culminante, cu doi poeți saturați de aspirațiile istorice ale românismului transilvan[1]. Desigur, apariția lor succesivă și acuitatea cu care au fost receptați, nu doar în lumea literară, ci în ansamblul comunității românești, au răspuns unui context istoric în afara căruia nu pot fi esențial înțeleși: vremea se copsese pentru descătușarea și afirmarea românității, era resimțit ca iminent *kairòs*-ul neamului românesc, o dată ce *katehon*-ul care-l întîrziase atîta își trăia cu evidență agonia. „La răscrucea imperiilor moarte“ (cu frumoasa formulă a altminteri obscurului Lucien Romier) românilor – și națiunilor obidite, în genere – le era dat un nou vis auroral, pe care aveau să-l și trăiască intens mai ales între cele două războaie mondiale, adică în scurtul interregn dintre vechea și noua ordine imperialistă a lumii[2].

De regulă, mesianismul poetic nu mai păstrează din originile lui biblice decît ceea ce am putea numi *scenariul mesianic*, adesea ori doar vag raportat la un concept de providență[3]. Desacralizată și istoricizată, aspirația mesianică se preface în propensiune spre o reașezare (*renovatio*) a rînduielilor comunitare ale umanului, fie pe canavaua „destinelor naționale“, fie pe aceea a utopiilor globaliste, ca împlinire a unei năzuite „dreptăți“ istorice; este vorba, în ultimă analiză, de un pariu meliorist al lumii cu ea însăși, dar și de o izbăvire a individualului prin supraindividual, de o provocare a *eu*-lui spre un *noi* integrator, asumat mai degrabă sentimental decît rațional, poate și ca o reacție la excesele de individualism și raționalism ale unei anumite modernități dizolvante. Se creează astfel un fel de solidaritate mesianică pe care poetul se simte chemat s-o slujească în chip de profet, de „conștiință mai bună“ a cetății, de „logocentru“ al sufletului colectiv („Sînt suflet din sufletul neamului meu...“).

Să vedem cum se întruchipează mesianismul poetic în discursurile lirice atît de populare cîndva ale lui Octavian Goga și Aron Cotruș, în două ipostaze congenere, dar totuși structural și temperamental diferențiate. Am scris cîndva un studiu mai lung

[1] În Ardeal „vâna națională“ națională a fost mereu mai vie și mai puternică, ținută într-o tensionată „trezvie“ de lunga și dureroasa experiență a opresiunii străine.

[2] Nu s-a observat îndeajuns că, împărțită în două mari sfere de influență (cea a imperialismului american și cea a imperialismului sovietic), lumea postbelică a readus sub tutelă națiunile mici, frângându-le visul de „neatârnare“ pe care și-l îngăduiseră o clipă. Și chiar dacă americanii au fost „stăpâni mai buni“ decât rușii (pe care astăzi au și reușit să-i cam „scoată din cărți“), libertatea de autodeterminare a națiunilor mici n-a fost mai puțin suprimată.

[3] Paradigma mesianică implică următorii factori conjugați: *Dumnezeu* (sau un „absolut“ principial oarecare), *Profetul* (ce primește și vehiculează „revelația“), *Misionarul* („personajul colectiv“ – elită, clasă socială, generație, popor, rasă, umanitate – care, călăuzit și animat de verbul profetic, pregătește și se pregătește, ca beneficiar predilect, pentru marele ceas al mântuirii), *Mesia/Salvatorul* (un „trimis“ sau un „ales“, în care se împlinesc apoteotic toate așteptările) și *Țara Făgăduită* (noua lume ideală, cu funcție de „paradis regăsit“ și de „plinătate finală“). Cu mesianismul biblic sîntem familiarizați prin tradiția curentă. Mircea Eliade, în *Mythes, rêves et mystères* (cap. „Les mythes du monde moderne“), a arătat, între alții, cum modelul mesianismului biblic se regăsește, desacralizat, în comunismul marxist și în fascismul hitlerist. Despre mesianismul poetic nu știu să existe un studiu general, dar el a fost evidențiat în legătură particulară cu mulți autori, mai ales romantici și neoromantici. La noi a fost discutat mai amănunțit doar în legătură cu O. Goga (studiul clasic este cel al lui D. Popovici: „Mesianismul poetic în opera lui Octavian Goga“, în rev. *Luceafărul*, serie nouă, an II [1942], nr. 7-8).

pe această temă (*Atitudiuni mesianice în poezia românească*); aici mă voi mărgini doar la a stabili cîteva repere, atrăgînd atenția asupra unei paralele ce depășește miza estetică și angajează istoria mentalității românești din prima jumătate a secolului trecut, din care s-au hrănit marile curente tradiționaliste (sămănătorism, gândirism, legionarism, cu prelungiri într-un anume „protocronism“ ulterior, viciat de vecinătatea nefericită a național-comunismului), dar și dreapta interbelică (mai organic legată de cultural decît de ideologic, ca și vechiul nostru conservatorism[4]).

II

Mesianismul liric pariază pe vechea *funcție profetică* a poeziei, reînviată și amplificată de „mitizarea“ romantică a poetului (întruchipare predilectă a „geniului“ creator și deschizător de drumuri). Anticul vates al lumii păgîne e redimensionat și prin modelul proorocesc al tradiției iudeo-creștine[5]. D. Popovici observa că încă din antichitate profetismul poeziei se realizase pe două linii: una să-i zicem *esoterică*, sustrasă planului socio-istoric (abstragerea de tip platonic), cealaltă să-i zicem *exoterică*, legată programatic de „contingent“ (cu originea cea mai îndepărtată la Hesiod, „care vedea în poezie un instrument de educare a poporului, pe care îl putea îndrepta către bine și fericire“[6]). Tot antichitatea clasică este cea care „ne-a transmis și imaginea poetului Tirteu, care stimula cu cînturile sale armatele în luptă“.

Aceste două „linii profetice“ se reîntîlnesc, potențate biblic, în lumea creștină[7]. Modernitatea, înclinată „congenital“ spre desa-

[4] Iată, atinsă în treacăt, o problemă interesantă, pe care nimeni n-a catadicsit s-o trateze în mod serios la noi: diferența *calitativă* dintre politica altoită preponderent pe baze *culturale* (de obicei înclinată spre dreapta) și cea altoită preponderent pe baze *ideologice* (puternic înclinată spre stînga).

[5] Iar uneori și prin cel al liderului politic harismatic, eliberator și călăuzitor de noroade (cum s-au și visat uneori romanticii revoluționari, ca Victor Hugo, Adam Mickiewicz, Sandor Petöfi sau Heliade-Rădulescu la noi). Ce-i drept, o dată consumat momentul iluministo-romantic, poetul „se cumințește“ în ordinea istorică, păstrând cel mult poza de înainte-mergător spiritual al cetății.

[6] Art. cit., p. 196. Și adaugă: „El [Hesiod] este considerat de altfel drept creatorul imaginii poetului-profet, poetul care îndrumează societatea pe calea viitorului și a fericirii“.

[7] În vechea tradiție evreiască, esențială înțelegerii creștinismului (dar și culturii adiacente acestuia), profetismul avusese rolul unei adevărate instituții publice și mai degrabă conjugase cele două aspecte: proorocul era deopotrivă un inițiat al revelației, dar și un învățător critic al poporului chemat, în concretețea rînduielilor lui de viață, să împlinească o istorie sfîntă. Profetul sau proorocul biblic vestește, învață, judecă, ceartă și îmbărbătează deopotrivă – desigur nu în nume propriu, ci în numele lui Dumnezeu. Pentru evrei, Mesia însuși (nerecunoscut în Hristos) este un salvator în ordinea istorică (Al Doilea sau Noul David), așteptat pînă în ziua de azi, ca împlinire a destinului lui Israel (făgăduită din cer, dar de realizat pe pămînt, ca dominație universală a „poporului ales“).

cralizare sau secularizare, e un teren cît se poate de propice liniei exoterice, chiar dacă uneori mai păstrează, mai degrabă obscur și inerțial, o raportare la providența divină („Dumnezeul popoarelor", „Crist-popolul" etc.). Desprins de sacru și de rigorile tradiției religioase, pus în fața „religiozității fără religie" sau a „transcendenței goale", profetismul devine, de regulă, previziune militantă a unui viitor mai bun, mesianismul devine o afacere la scară umană înlăuntrul istoriei, oarecum mai aproape de sensibilitatea Legii Vechi decît de universalismul spiritual al Evangheliei. Ne place sau nu nouă, „naționaliștilor", naționalismele moderne, ieșite mai toate din creuzetul sentimental și ideologic al secolului al XIX-lea, sînt cópii mai mult sau mai puțin conștiente ale străvechiului naționalism evreiesc – cu precizarea că aceasta nu le face neapărat nelegitime sau inautentice, mai ales atunci când se străduiesc să-și asocieze o bază religioasă, fie ca „tradiție legitimantă", fie ca „îndreptar de conștiință" sau „cenzură morală". Și este un fapt că uneori, mai ales în a doua jumătate a secolului XIX și în prima jumătate a secolului XX, „mistica națională" a produs fervori la fel de mari ca odinioară mistica religioasă, ba chiar pe alocuri s-a conjugat indefinit cu aceasta din urmă (cazul legionarismului românesc), într-o osmoză greu de analizat și de judecat[8].

Efervescența națională este cea care conformează în adînc și discursurile lirice ale celor doi reprezentativi poeți ai Ardealului, inclusiv în dimensiunea lor mesianică. Tradiția religioasă – mai evident la Goga și mai puțin evident la Cotruș – este implicită și ea, dar rămîne în planul secund, dacă nu ca opțiune sufletească, în orice caz ca economie a discursului. Forța vie a cuvîntului revelat este oarecum suplinită estetic, cu aceeași năzuință de a atinge coardele cele mai tainice ale sufletului, de a trezi energiile „lucrătoare" (creatoare) și de a consolida conștiința unității de destin a neamului. E însă de la sine înțeles că acest tip de miză și acest tip de discurs (care astăzi se poartă din ce în ce mai puțin, mai ales după ce la noi național-comunismul epocii ceaușiste l-a maimuțărit propagandistic, tîrîndu-l în derizoriu) angajează nu doar un risc de „luare în deșert" a mesianismului religios și a recuzitei bisericești, ci și un risc în ordinea estetică, prin imixtiunea valorilor extraestetice și prin ispita grandilocvenței. Eu nu mi-am propus însă aici să pun pe cîntar toți acești factori, spre a mă pronunța artisticește sau duhovnicește asupra celor doi poeți (pe care mărturisesc doar că-i iubesc nediscursiv și-i recitesc cu emoție), ci doar să arăt, în mare, temeiurile pe care ei se circumscriu mesianismului poetic, fiecare cu nota sa specifică și cu „crezul de generație" pe care l-a împărtășit și exprimat. Precizările de mai sus și expunerea care urmează vor oferi fiecărui cititor interesat posibilitatea de a trage singur o concluzie sau alta.

III

Mesianismul poetic coagulează, de regulă, în jurul marilor evenimente istorice (revoluții, dezrobiri, segregări statale, războaie cruciale etc.), fiind pandantul artistic al capitalului de speranță și de idealitate pe care-l implică orice mutație istorică în sufletele protagoniștilor, mai ales cînd ea este rezultatul unor lungi așteptări și acumulări psiho-sociale, marcate de jertfe și drame individuale sau colective. Cel mai adesea, poezia mesianică reflectă, mai mult sau mai puțin transfigurat, febra ce precede „șocurile" deja iminente ale unui traseu istoric, sau pe cea imediat succesivă acestora (ce poate dura, în funcție de importanța și complexitatea evenimentului, de la cîțiva ani la cîteva decenii). Să ne păstrăm, exemplificativ, în aria poeziei românești. Dacă personalitatea mesianică a lui Heliade-Rădulescu marcase epoca revoluționară de sincronism european a pașoptismului, iar cea a lui Eminescu epoca împlinirii și definirii naționale succesive Unirii de la 1859, Goga – care constituie în conștiința publică de la noi cazul „clasic" de poet mesianic – este expresia lirică a atmosferei româno-ardelenești premergătoare lui 1 Decembrie 1918, adică actului de naștere a României Mari, deopotrivă eliberator, unificator și răscumpărător al unei lungi vitregii istorice.

Mi se pare că două note caracterizează cu pregnanță mesianismul poetic al răsînăreanului: pe de o parte, preocuparea exclusivă

[8] Desigur, din punctul de vedere al Bisericii creștine (și mai ales al Ortodoxiei), orice naționalism, deși firesc și legitim din punct de vedere „natural" și istoric, este păscut de primejdia alunecării eretice – mai mult sau mai puțin conștiente – spre așa-numitul *filetism*, adică spre excesul interior de a echivala sau de a pune mai presus naționalul de religios, ba chiar de a-l substitui acestuia, în contextul pervers al unei mentalități tot mai secularizate. Mai explicit, Biserica suspectează tendința de a pune „absolutul" național la concurență cu Absolutul divin, de a extrapola regimul sacrului în profan, de a jertfi mesianismului național (inevitabil circumscris în „deșertăciunea" istoriei) mai mult decît mesianismului hristic (care transcende istoria în eshaton).

Octavian Goga, în familie

de soarta Ardealului natal, de prezentul lui dureros (prin cumulul unui lung trecut de tristeți și nădejdi mocnite) și de mântuirea care trebuie să vină (și spre care totul converge cu mistică înfiorare); și, pe de altă parte, tonul patetic-elegiac, de dor ancestral, al acestei perpetue așteptări mesianice. Călinescu îi găsește similitudini eminesciene și este de părere că „Goga a intuit mai bine decît oricare geniul poetului *Doinei* și a știut să-l continue cu materie nouă. Și Eminescu și Goga cîntă un inefabil de origine metafizică, o jale nemotivată, de popor străvechi, îmbătrînit în experiența crudă a vieții, ajuns la bocetul ritual, transmis fără explicarea sensului. De aceea, poezia lui Goga este greu de comentat, fiind cu mult deasupra goalelor cuvinte, de un farmec tot atît de straniu și zguduitor“[9]. Memorabilă și desigur nu lipsită de temei, judecata lui Călinescu cred că totuși trebuie amendată în câteva puncte. Mai întîi că acest „inefabil de origine metafizică“, această „jale“ ajunsă pînă la „bocetul ritual“, caracterizează *toată* producția poetică reprezentativă a lui Goga, ceea ce nu e cazul cu Eminescu. Ar fi mai exact spus că Goga continuă, deliberat sau doar prin pură predispoziție temperamentală, doar *o anumită latură* a complexei poezii eminesciene (și poate nu cea mai reprezentativă). Apoi această „jale“ nu apare „metafizică“ și „nemotivată“ decît la o lectură estetică ideală, cum ar face-o un străin cu totul ignorant într-ale noastre. Călinescu sesisează cu finețe performanța estetică a lui Goga, iar nu natura acestui „sentiment tragic“, care este, chiar în mărturisirea repetată a poetului, „istoric“ și „motivat“, dincolo de exacerbarea lui lirică.

E suficient să privim lucrurile cu simplitate, căci Goga însuși este un poet al simplităților sublime, așezat, ca și Coșbuc, în punctul de întîlnire dintre moștenirea clasică și moștenirea folclorică. În „Noi“ (poezie invocată în context de Călinescu), unde „numai în cinci strofe, cuvîntul *lacrimă*, alternat cu *jale* și *plînset*, revine de unsprezece ori“[10],

[9] G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, ed. a II-a, Editura Minerva, București, 1982, p. 610.

[10] Ion Dodu Bălan, *Octavian Goga*, Editura Minerva, București, 1971, p. 193.

avem de-a face, pe linia „straniei convertiri a tendinței naționale în poezia pură“[11], cu un procedeu frecvent și la Eminescu și provenit în modul cel mai direct din poezia populară: proiecția stărilor umane asupra naturii „compătimitoare“ (Goga însuși își „deconspiră“, practic, procedeul: *Iar codrii ce-nfrățiți cu noi/ Își înfioară sînul/ Spun că din lacrimi e-mpletit/ Și Oltul, biet, bătrînul...*)[12]. Firește, un asemenea procedeu banal (mai bine zis: banalizat) are nevoie de concursul unui mare talent ca să depășească în mod inanalizabil condiția „locurilor comune“. Jalea aceas/ta „milenară“, materializată artistic în tînguirea domoală a întregii Firi, este tocmai o *jale mesianică*, amintind de acel necurmat suspin al Firii întregi după mîntuirea laolaltă cu omul (*Romani* 8, 22). Așteptarea mesianică a făpturii lui Dumnezeu se localizează obsesiv și tînguitor în așteptarea mesianică a Ardealului înstrăinat: *La noi de jale povestesc/ A codrilor desișuri,/ Și jale duce Mureșul/ Și duc tustrele Crișuri... sau Domol purcede glas de schijă/ De la clopotnița din deal,/ Să povestească lumii jalea/ Înstrăinatului Ardeal*.

Jalea în care se traduce acest soi de mesianism provincial și elegiac nu trebuie confundată cu vreo formă de pesimism istoric, nici văzută sub semnul tragismului: nu poate fi pesimism sau tragedie adevărată acolo unde există nădejde vie de salvare; mesianismul autentic este prin el însuși incompatibil cu pesimismul tragic, oricare ar fi „accidentele de parcurs“. Creștină și folclorizantă în esența ei, poezia lui Goga rămîne, pînă la urmă, una a încrederii și a speranței într-o mîntuire istorică nu doar posibilă, ci chiar iminentă (a cărei realizare, nici două decenii mai tîrziu, i-a și conferit poetului aura de profet). Jalea are la Goga, estetic vorbind, mai degrabă o funcție sensibilizatoare și mobilizatoare, dozată atent, ca și limbajul bisericesc, pentru a merge la inima confratelui nădăjduitor, oricît de elementară ar fi conștiința lui receptoare (aceasta este și explicația enormului succes popular al poeziei lui Goga, mai ales în contextul epocii respective). Aceeași artă a penetrării în suflet sau a „mergerii la inimă“ o vădește Goga și ca orator sau gazetar, prestația sa nefiind niciodată străină de patosul propovăduitor. Cîntărețul în versuri al „pătimirii noastre“este mereu în conjuncție cu oratorul subtil, cu acel „demagog academic“ pe care Călinescu îl intuise cu geloasă simpatie.

D. Popovici (*loc. cit.*) stabilea trei momente în actul poetic mesianic: a) critica societății con-

Foto: Bogdan Onofrei

[11] G. Călinescu, *op. cit.*, p. 609.

[12] La Eminescu, de pildă în „Doina“ sa: *Țara își dezbracă sînul,/ Codrul, frate cu românul,/ De săcure se tot pleacă/ Și izvoarele îi seacă – / Sărac în țară săracă…*

temporane, b) zugrăvirea societății viitoare și c) chemarea și conducerea mulțimilor spre noua formă de viață. „Poezia lui Goga – observa criticul – aduce toate aceste trei momente, dar organizarea lor se face sub prevalența celui dintîi: mai presus de orice, ea este reținută în formele actuale ale vieții sociale; de aici își derivă deopotrivă revolta și durerea". Jalea însăși ține de economia acestei prevalențe critic-compătimitoare, prin care poetul se identifică, sincronic și diacronic, cu toată durerea comunitară: *Sînt o mustrare călătoare/ De pe tărîmuri fără glas/ Și dintr-o lume care moare/ Sînt strigătul ce-a mai rămas.// Sînt solul dragostei și-al urii,/ Un visător de biruinți/ Ce port blesteme-n cerul gurii/ Drept moștenire din părinți*.

Trecutului „exemplar", maiestuos și senin al viziunii romantice eminesciene Goga îi opune viziunea unui trecut brăzdat de suferințe și greu de nedreptăți, deplînge acest handicap asupra prezentului și conjură profetic „înfricoșatul vifor al vremilor răzbunătoare". „Noul Ierusalim" biblic, „Santa Cetate" a lui Heliade, devine la el – aluziv și subversiv, mai mult decît simbolic – acea „altă țară" a strămutării mesianice, din faimoasa invocație către Oltul personificat: *Țărîna trupurilor noastre/ S-o scurmi de unde ne-ngropară/ Și să-ți aduni apele toate – / Să ne mutăm în altă țară!*

Mult așteptatul Mesia, călăuzitorul de mîine spre marele viitor răscumpărător, crește firesc din suferința mută a neamului, precum acel „făt bălan", „adumbrit de spice", căruia i se dă să sugă în arșița apocaliptică a cîmpului din „Clăcașii": *Și sufletul înviorat îmi spune/ Că fătul ăst al patimii amare/ Și-al dorului ce moare-n așteptare/ E solul sfînt... înfricoșatul crainic,/ Izbăvitor durerilor străbune. // [...] El, cel frumos și frate bun cu glia,/ Nou întrupatul suflet de Mesia,/ Va fi județul ceasului de mîne,/ Ce-ntr-un zorit aprins de dimineață,/ Cu mîna lui vitează, îndrăzneață,/ Zdrobi-va cartea legilor bătrîne*.

„Un popor de țărani clăcași călăuzit de preoții lui era Ardealul nostru de la patruzeci și opt", scria Goga într-unul dintre articolele sale[13]. Și la fel și-l amintea el însuși din copilăria sa rurală, zugrăvindu-l ca atare în multe poezii. În zarișteа patriarhală a acestei lumi totuși neîmpăcate noul „suflet de Mesia" se coace și prinde chip ca într-un binecuvîntat pîntec comunitar, mai degrabă ca un rezultat natural al durerii acumulate decît ca un dar al proniei cerești. Nimeni nu se îndoiește de fatalitatea sau necesitatea ivirii lui, așa cum nu te poți îndoi de o lege obiectivă a Firii. Apostolul (preotul satului), Dascălul (învățătorul) și Poetul însuși, refuzînd să-și trădeze vreo clipă menirea exponențială, sînt vestitorii sau înainte-mergătorii lui, cei care fac drepte căile mîntuirii și însuflețesc norodul întru așteptarea „răzbunării sfinte". Oricîtă calculată retorică ar fi în poezia sa deopotrivă mărturisitoare și subversivă, tensiunea și solidaritatea trăirii poetului în duhul comunitar nu poate fi pusă serios la îndoială, iar patosul său jertfelnic este de o sinceritate pură și copleșitoare, ca și cînd harul se simte inefabil dincolo de cuvinte, anulând orice suspiciune de ieftină demagogie sau de simplu exercițiu retoric. Celebra „Rugăciune" (amplificare enormă și harismatică a mărturisirii coșbuciene *Sînt suflet din sufletul neamului meu/ Și-i cînt bucuria și-amarul...*) este, oricît n-ar mai corespunde sensibilității și gusturilor actuale, cea mai frumoasă poezie a dăruirii de sine din literatura noastră: *Alungă patimile mele,/ Pe veci strigarea lor o frînge,/ Și de durerea altor inimi/ Învață-mă pe mine-a plînge./ Nu rostul meu, de-a pururi pradă/ Ursitei maștere și rele,/ Ci jalea unei lumi, Părinte,/ Să plîngă-n lacrimile mele. // [...] În suflet seamănă-mi furtună,/ Să-l simt în matca-i cum se zbate,/ Cum tot amarul se revarsă/ Pe strunele înfiorate;/ Și cum sub bolta lui aprinsă,/ În smalț de fulgere albastre,/ Încheagă-și glasul de aramă:/* ***Cîntarea pătimirii noastre***.

Mesianismul acesta elegiac știe totuși cîteodată să se împreune cu robuste tonuri militante, cu violente amenințări, imprecații și blesteme, dar pe acestea Goga preferă să le lase mai ales pe seama scrisului său gazetăresc. Gazetăria poetului, căreia Călinescu îi recunoștea deosebitele merite estetice și o vedea durabilă în timp (în ciuda „antisemitismului", care i se părea totuși „moderat"), ni se înfățișează în multe privințe ca o prelungire pe ton schimbat a liricii sale. Aici, poetul născut „cu pumnii strînși" ocolește sistematic tonul tînguitor și nu se prea complace în sugestia furiei mocnite: el izbucnește adesea cu o violență vindicativă pe care nu i-ai fi bănuit-o știindu-l doar din opera poetică. Dar acest aspect al scrisului lui Goga merită un studiu aparte, pe care-l voi întreprinde, poate, cu un alt prilej. *(va urma)*[14] ■

[13] „La groapa lui Șaguna" (cf. *Mustul care fierbe*, București, f. a., pp. 296-297).

[14] Continuarea studiului de față va apărea într-un viitor număr dedicat lui Aron Cotruș.

Octavian **Goga**

Mustul care fierbe

Sînt aspecte care nu se uită…

La Chișinău, în primele zile de clocot după realipirea Basarabiei, era un haos cu adevărat pitoresc. Capitala Moldovei răpite, cu ulițele ei drepte și largi, forfotea de viața proaspătă într-un vîrtej zgomotos și isteric. Se prăbușise stăpînirea recentă, era măturată și nebunia bolșevică, care decapitase vechea ordine de drept, dar la adăpostul trupelor noastre nu se fixase încă în mod definitiv noul regim. Era o epocă de intermitență, plină de aventuri, de întrebări și de surprize. Potentații de ieri, căzuți pe brînci, nu mai ieșeau din casele lor, în vreme ce „Sfatul Țării", cu deputații lui improvizați, în ședințe interminabile, punea lumea la cale.

O atmosferă de noutate, o nelămurire vagă plutea împrejur, accentuată parcă la fiece pas de strălucirea ciudată din ochii trecătorilor, în care ardeau frigurile de morbidență slavă cu toate misterele lor.

În ziua de Rusalii, mi-aduc aminte, tabloul mi s-a părut mai agitat ca oricînd. Stăteam în fața catedralei cu un grup de noi-veniți și ne uitam la marea de capete din jurul nostru. Pe bulevard trecea în arșița dogorîtoare un escadron de husari moldoveni, echipați cu uniforme rusești din vremea păcii, găsite în te miri ce depou descoperit atunci. Era „armata Basarabiei", pusă sub comanda unui domn marțial, care mi se spunea că e ministrul de război al provinciei dezrobite. O enormă muzică militară călare defila în frunte, în același costum decorativ, cîntînd *Marseillaisa*. Pe urma acestui marș postum al țarismului prăvălit, un regiment de infanterie românească închidea cortegiul cu soldații noștri mărunți și vioi, mi se pare din Mehedinți.

Era ieșirea din biserică și în fața noastră se strecurau, în toată mîndria lor reprezentativă, notabilitățile actuale ale țării: miniștri, secretari generali, dignitarii zilei, fel de fel, o largă efloreșcență, urcînd în automobilul cu sirena ascuțită…

Deodată un murmur străbate mulțimea și în jurul monumentului lui Alexandru I, învelit în zdrențe, pîlcuri de femei de mahala se agită cu gesturi nervoase, cu stridente manifestații gutturale. Le strălucesc ochii sub broboadele negre, poporul se mișcă și cîteva brațe împing o scară pe soclul statuii. O clamoare generală, strigăte, agitație… Vine poliția…

– Ce e, leliță? întreb pe o surată din dreapta mea, care striga și ea pe moldovenește.

– Ce să *hie* cocoane? – îmi răspunde dîrz vecina mea, vrem să descoperim pe țarul.

– De ce?

– Pînă nu ne milostivim noi cu el, nici Dumnezeu nu se milostivește cu noi și nu ne dă ploaie, – îmi replică cu toată hotărîrea moldoveanca fanatizată.

Cele văzute și auzite ne-au pus pe gînduri și pe mine și pe tovarășii mei. Retrași pe o bancă în parcul de peste drum, am rezumat culorile vii ale acestui tablou, am trecut în revistă toate înfățișările proaspetei alcătuiri de stat. Eram de acord cu toții că biata Basarabie se găsește într-o stare haotică, dar nu ne prea dam seama de ziua de mîine și nu prea pricepeam în ce chip și de unde vor ieși energiile de conducere ale zbuciumatei provincii.

Un profesor de la Iași, cu zîmbetul lui obișnuit de filosof sceptic, ne-a dat formula situației: „Domnii mei, acum țara s-a făcut, mai trebuie și oameni în ea și atunci toate lucrurile sînt în perfectă ordine…"

– Fiți pe pace, se nasc… – răspunse unul. E o veche axiomă în biologie: funcțiunea creează organul.

– Bine, dar pîn-atunci? – am replicat îngrijorați trei deodată.

Bătrînul doctor francez care era cu noi, venit în inspecție sanitară la diviziile de peste Prut, a intervenit în discuție cu admirabila lui bonomie galică.

– Pîn-atunci e mustul care fierbe. Toate revoluțiile, oricît de creatoare, au o perioadă de elaborare. Vă spune acest adevăr consacrat un om ai cărui înaintași au fost de patru ori pe baricade în ultima sută de ani. E mai lungă sau mai scurtă, după cum societatea a fost mai curînd ori mai tîrziu fecundată de ideea biruitoare. E, cu alte cuvinte, procesul normal de procreație, care tre-

buie să-și facă cursul ca în toate domeniile vieții organice.

– Ai dreptate, doctore, surîse profesorul. Ce te faci însă în vremea cînd procesul de procreație e abia la începutul lui și nu poți să-ți dai seama care va fi rezultatul: un exemplar de elită ori un monstru?...

– Aștepți liniștit și, mai ales, îngrijești pe bolnav, făcu glumeț înțeleptul breton.

– Împrejurul nostru a început să roiască unda de pe stradă, lumea Chișinăului pestriță cu amestecul de neamuri și de limbi, de la evreii din Polonia pînă la bulgarii de la Ismail, toată zgura asvîrlită de vitregia vremii pe pămîntul lui Ștefan cel Mare. Erau și diverși mandarini ai fostei republici moldovenești care treceau din zece în zece pași, plimbîndu-și sub ochii noștri prezumția și norocul…

Conversația s-a oprit o clipă și ne-a lăsat pe gînduri. Doctorul privea cu indulgență la trecători și mișca din cap întorcîndu-se spre toți cei de față:

– Un lucru însă, d-lor, din experiența mea de medic. Toate chinurile facerii dor și, credeți-mă, sînt profund antipatice…

Nu mai era nevoie nici de argumente, nici de răspuns, aici îi dădeam cu toții dreptate.

*

Mustul care fierbe…

De patru ani Ardealul liberat îl văd sub ochii mei în goana lui înfrigurată de viața nouă. Povestea e la fel și la Tisa și la Nistru. Și nici istoria nu a venit cu avansul ei. Întîi s-a făcut țara și acum e pe cale să se facă societatea care o conduce…

În vinovata opresiune seculară a regimului unguresc, un popor despuiat zilnic, retranșat după izolarea sărăciei și neștiinței lui, n-a avut nici vremea, nici putința să-și închege o clasă diriguitoare. Libertatea cu praznicul ei formidabil ne-a surprins peste noapte. La masa ei ne-am așezat în pripă ca toți scăpații din pușcărie, cu o învechită foame și fără străie de sărbătoare.

Din clipa liberării însă, deodată cu fatalele noastre neajunsuri, s-au dezlănțuit într-o tumultuoasă năvală și energiile acumulate în anii de inerție. Sîntem în plin proces de procreațiune astăzi. Sub ochii noștri se face societatea, se recrutează statul-major al unei grabnice prefaceri sociale. Din ascunzișul satelor, unde în deplină conștiință a unei protestări naționale se zbătea din vechime țărănimea noastră, singura pătură normal constituită, un val vijelios de sănătate se ridică la suprafață și apucă drumul orașelor. Centrele străinismului de ieri sînt năpădite de acest asediu permanent. Un popor chemat la viață își afirmă drepturile cu îndrăzneală și vivacitate, strîngînd ca cu o suflare de foc cercul împrejurul

insulelor deplasate ale dominațiunii de ieri. Pretutindeni pe ruinele alcătuirilor dărîmate e zbucium și culoare, sînt pachete de nervi pe care le risipește cu profunziune ceata năvălitorilor robuști ce au umplut arena cu strigătul lor…

O, desigur, un scrupulor estetism nu este un agreabil tovarăș în aprecierea acestei vîltori. Doctorul de la Chișinău avea atîta drept să spună că chinurile facerii dor și sînt antipatice. Societatea noastră conducătoare în truda ei de închegare are, firește, destule momente brutale și respingătoare. Valul e inform și deasupra lui plutesc multe apariții meschine. E atîta zgomot împrejur, e aventură uneori, e lăfăială parvenită pe alocuri, e rapacitate adesea și o largă eclipsă a bunului simț. Ca în casa nouă a unui îmbogățit în pripă care și-a chemat la el rudele, sub acoperișul confecționat de curînd se întîlnesc figuri stîngace și rudimentare. Odată și odată, observatorul de mîine în opera lui de retrospecțiune, după ce valorile s-au clasat și procreația s-a înfăptuit, își va putea permite luxul să scrie pagini glumețe despre goana contemporană cu care oaspeții grăbiți la banchetul vieții noi de stat, se prezintă să pună stăpînire pe tacîmul lor. Sînt așa de sigur că o justiție tîrzie îi va ajunge cu verdictele ei, încît ironia iertătoare o putem anticipa de pe acum.

Deocamdată însă sîntem organismul în epoca de elaborare care cu tot plusul lui de sănătate, sau poate tocmai din acest motiv, trebuie urmărit cu îngrijire ca să nu dea greș. Această burghezie care se naște astăzi în labirintul atîtor tranzacții de conștiință, această faună agitată a libertății care și-a însușit acțiuni la bănci și opinii politice, trebuie ținută în frîu, ca să nu apuce pe panta povîrnișului moral, scoțînd la iveală deodată cu triumful clipei și germenul fatal al disoluției. Aici e, poate, cel mai delicat punct din întregul proces de transformare febrilă care se petrece sub privirile noastre. Criza morală a societății ce se face acum în Ardeal explică atîtea și atîtea balansări de diferit ordin și nu sînt excluse zguduiri apropiate pe urmele ei.

Încolo, trecut odată momentul critic, selecțiunea liniștită va începe și poporul nostru va apuca să primească binefacerile societăților constituite.

Această zi însă e departe încă.

Noi, cei de astăzi, n-o vom ajunge niciodată. Sîntem generația sacrificată, care nu poate avea altă consolare decît ideea că a făcut din jertfa ei puntea de trecere între trecut și viitor.

Fericiți cei de mîine. Ei din mustul ce fierbe astăzi vor putea gusta vinul pur, după ce fermentația a încetat, unde s-a limpezit și drojdiile, vai, drojdiile s-au coborît la fund… ■

Octavian Goga, văzut de Steriadi

Octavian Goga, văzut de Jiquidi

Note bibliografice

1 aprilie 1881 – s-a născut Octavian Goga, la Rășinari, județul Sibiu, în familia preotului Iosif Goga. Mama sa era învățătoare. Bunicul său dinspre mamă, Ion Bratu, era tot preot și îl cunoscuse personal pe Eminescu, în 1868, cînd l-a și ajutat material pe poet.

1892 – Octavian Goga intră în internatul liceului unguresc din Sibiu.

14 mai 1893 – Goga scrie primele versuri dedicate românului.

1898 – Apare prima poezie a lui Goga, semnată Octavian, în „Revista ilustrată“ (an. I, nr. 5-6, mai-iunie, p. 107).

1899 – Goga trece la liceul românesc din Brașov.

1900 – Octavian Goga își ia bacalaureatul.

11 septembrie 1900 – Se înscrie student la Facultatea de litere și filozofie de la Universitatea din Budapesta.

1 iulie 1902 – Apare la Budapesta revista „Luceafărul“, unde Goga își publică majoritatea poeziilor.

1904 – Goga termină studiile universitare.

1905 – Apar în „Luceafărul“ antologicele poezii *Plugarii*, *Lăutarul*, *Dascălul*, *Rugăciune*, *Clăcașii*. Apare volumul *Poezii*, la Budapesta, Institutul tipografic și de editură „Luceafărul“. Volumul cuprinde 48 de poezii și pe copertă poartă anul 1906.

24 decembrie 1905 – Moare Iosif Goga, tatăl poetului, care a fost probabil prototipul preotului din poezia *Apostolul*.

1907 – Au loc răscoalele țărănești, care-i vor inspira lui Goga mai multe poezii, precum: *Cain*, *O țară știu*, *Coșarul*.

1908 – Apare revista lui Octavian Goga „Țara noastră“.

1909 – Apare volumul de versuri *Ne cheamă pămîntul*, la Ed. „Minerva“, 1909.

1912 – Goga e închis în temnița din Seghedin pentru îndrăznețele sale articole patriotice, în care „scria răspicat despre mizeriile noastre interne și despre asupririle clasei feudale din Ungaria“. Acolo scrie poeziile *Eu știu un basm* și *Poetul*.

1913 – Apare volumul de versuri *Din umbra zidurilor* la Ed. „Minerva“.

1914 – Apare în volum piesa *Domnul Notar* și se joacă pe scena Teatrului Național din București.

1916 – Apare volumul *Cîntece fără țară*, la Ed. C. Ștefea din București.

1919 – Goga e desemnat ministru al Instrucțiunii în guvernul de Uniune Națională.

1923 – E ales membru al Academiei.

1924 – Goga obține premiul național de poezie.

1928 – Apare piesa *Meșterul Manole*.

1928-1938 – Goga scrie foarte rar versuri, e absorbit de politică și de gazetăria la zi.

1937 – La 28 decembrie, după alegerile generale, în care Partidul Național-Creștin, condus de O. Goga, a obținut puțin peste 9 procente, poetul este chemat de regele Carol al II-lea să formeze guvernul. Regele știa că era vremea naționaliștilor, pe de o parte, iar pe de alta, se temea de PNȚ, PNL, ca și de legionari (care obținuseră 15% din voturi). Existînd posibilitatea ca mișcarea legionară să vină la putere, Carol al II-lea a preferat să aducă la guvernare un partid pe care să-l manevreze ușor dar care să păstreze aparențele că țara e condusă de „naționaliști“. Guvernul Goga nu a rezistat decît pînă la 10 februarie 1938, cînd regele l-a demis și și-a instaurat dictatura personală.

5 mai 1938 – Întors de la Cluj, la Castelul său de la Ciucea (județul Cluj), poetul suferă un atac cerebral în urma căruia îi paralizează partea dreaptă a corpului. Peste două zile se stinge din viață la numai 58 de ani. În epocă au circulat zvonurile că ar fi murit de inimă rea, pentru că a fost destituit, sau că ar fi fost otrăvit.

1939 – Apare volumul postum *Din larg – poeme postume*, la Editura Fundațiilor. ■

Alex **luga**

„Prostia antiromânească“ din Ucraina

„Atunci când un popor suferă de febra naționalistă și de ambiții politice, când vrea să sufere, trebuie acceptată și apariția, deasupra spiritului, a norilor și a tulburărilor, trebuie acceptate mici accese de îndobitocire: de pildă, la germanii de astăzi, ba prostia antifranceză, ba aceea antievreiască, ba aceea antipoloneză, ba aceea creștin-romantică, ba aceea wagneriană, ba aceea teutonă, ba aceea prusacă… și cum se vor mai fi numind toate aceste începețoșări ale spiritului german și ale condiției germane“. Maladia descrisă de Friedrich Nietzsche în *Dincolo de bine și de rău* a tulburat timp îndelungat conștiințele europene și este departe de a fi eradicată. Mai mult, la periferia bătrânului continent, la națiuni care abia acum își găsesc o identitate, ea se manifestă cu o forță care stârnește îngrijorare. De aici nenumărate „prostii“ care izbucnesc în diverse zone din Europa de Est, multe avându-și originea în noul stat al Ucrainei.

Printre altele, se aude că vajnicii urmași ai cazacilor au decis că pe teritoriul lor ar mai locui, alături de alte minorități, două naționalități distincte: „românii“ și „moldovenii“. De asemenea, cărțile de istorie din Ucraina vor consemna faptul că sudul Basarabiei și nordul Bucovinei au fost locuite din cele mai vechi timpuri de slavi și că aceste teritorii fac parte integrantă din patrimoniul națiunii ucrainene. Evident, românii au resimțit acest lucru ca pe o nouă provocare din partea unui stat care, în ultimul timp, nu are ceva mai bun de făcut decât să ne irite cu orice prilej. Dincolo de combaterea acestor afirmații în sine, este necesară și înțelegerea motivului pentru care conducerea de la Kiev se lansează în asemenea prostii antiromânești.

Identitate și intoleranță

Revenind la Nietzsche, acesta arăta că „ceea ce se numește astăzi în Europa națiune, în timp ce ea este, de fapt, mai degrabă o *res facta* decât *nata*, este în orice caz ceva aflat în devenire, ceva tânăr, fragil…“. „Făurirea“ unei națiuni este un proces îndelungat și dificil care presupune două aspecte: o uniformizare internă și o delimitare față de „celălalt“. În ambele situații un rol deosebit îl joacă credințele și opiniile, factori analizați în mod strălucit de Gustave Le Bon, în *Psihologia mulțimilor*. Conform autorului, „există marile credințe permanente, care dăinuie timp de mai multe secole și pe care se întemeiază o întreagă civilizație… cum sunt, în zilele noastre, principiu naționalităților, ideile democratice și sociale. Pe de altă parte, opiniile momentane și schimbătoare, provenite cel mai adesea din concepțiile generale, pe care fiecare epocă le vede apărând și apoi pierind…“. Pentru Le Bon, *credințele generale sunt fundamentale pentru existența unui popor*. Ele „stau în mod necesar la temelia civilizațiilor; ele imprimă o anumită orientare ideilor și doar ele pot inspira fidelitate oarbă și sentimentul datoriei. Popoarele au simțit întotdeauna cât este de util să dobândești credințe generale și au înțeles instinctiv că dispariția lor ar însemna pentru ele că ceasul decadenței a sosit… Pe bună dreptate, așadar, națiunile și-au apărat întotdeauna cu intoleranță convingerile. Extrem de criticabilă din punct de vedere filosofic, intoleranța reprezintă o virtute în viața națiunilor. Tocmai pentru a întemeia sau menține credințele generale“. De aceea, în constituirea unei identități naționale, procesul de individualizare poate căpăta accente de intoleranță, de respingere categorică a „celuilalt“, sau chiar se poate manifesta violent în funcție de condițiile istorice concrete. Un astfel de moment îl consemnăm la sfârșitul secolului al XIX-lea, când, aflate în căutarea identi-

tății, fără un orizont limpede al obiectivelor și posibilităților, dar cu dorința de a fi mai presus decât vecinii, națiunile europene au ridicat intoleranța la rang de politică de stat. Strânsa legătură dintre stat și națiune care se manifestă în această perioadă a permis dezvoltarea conflictelor internaționale și a persecuțiilor împotriva așa-ziselor minorități naționale. Dacă politicienii sunt de vină sau națiunile, acest lucru e greu de spus, deoarece la un momente dat cele două elemente se potențează reciproc, transformându-se dintr-un bulgăre într-o avalanșă care va scăpa de sub control. Rivalitățile dintre națiunile europene se vor epuiza în două războaie mondiale care au sleit forțele bătrânului continent, făcând loc ideii de unitate. Amuzat de frământările politicienilor din vremea sa, Nietzsche profețea: „Mulțumită înstrăinării maladive pe care demența naționalistă a semănat-o și continuă încă să o semene între popoarele Europei, mulțumită, de asemenea, politicienilor miopi și iuți de mână, care se află astăzi deasupra datorită ei și nici nu bănuiesc că politica de dezbinare pe care o practică ei nu poate fi necesarmente o politică interludială – mulțumită tuturor acestora și a acelora ce nu pot fi încă spuse, se trec cu vederea sau se interpretează eronat, în mod arbitrar și mincinos, cele mai neechivoce semne prin care se exprimă faptul că Europa vrea să devină una“. Azi, Uniunea Europeană este o realitate, iar litaniile naționaliste au fost schimbate cu cele care proclamă unitatea continentului și înfrățirea. Este iarăși vorba de un discurs ideologic, care este departe de realitate. Diferențele și intoleranța (în sensul arătat de Le Bon) nu au dispărut câtuși de puțin din Europa, numai că se manifestă la o altă cotă și sunt altfel distribuite. Există teama bunăoară de străinul care vine să-ți ia locul de muncă, de cel care refuză tradițiile locului. Însă, rivalitatea dintre națiuni sub forma unor conflicte violente nu se mai manifestă, cu câteva excepții, decât în spații secundare, cum ar fi fotbalul bunăoară. Instituțiile statelor membre UE se feresc, prin orice mijloace, să pună în discuție principiul unității. Naționalismul este condamnat din start.

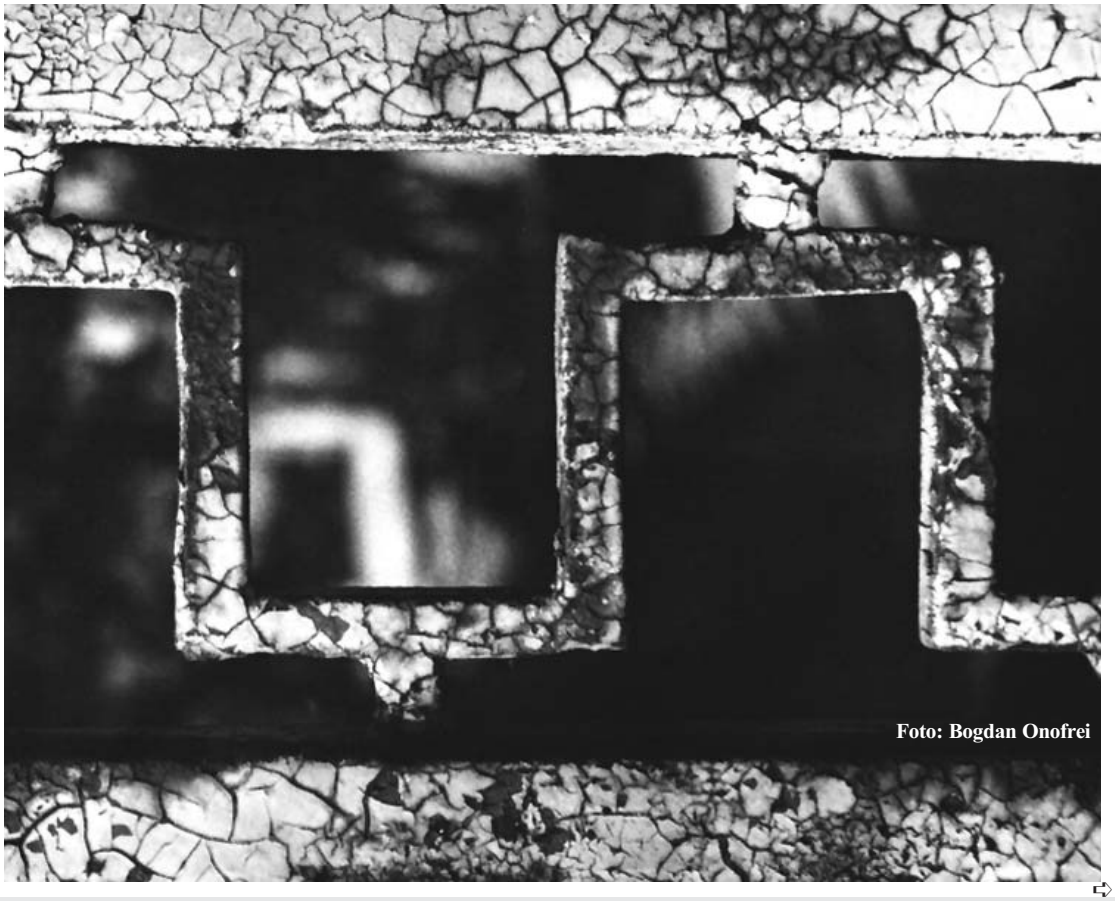

Foto: Bogdan Onofrei

Dar acest lucru nu înseamnă că politicienii nu țin seama de interesele comunității naționale care i-au votat. Oamenii politici joacă rolul de mediatori, între interesele particulare ale unei comunități și interesele generale, încercând să armonizeze divergențele care apar permanent. Este, de altfel, marea provocare a Uniunii Europene: păstrarea echilibrului dintre diferență și unitate, între compromis și fermitate, între toleranță și intoleranță, fiecare avându-și rolul său în conturarea identității europene. Trecând la cazul ucrainean, se poate observa distanța uriașă care există între realitățile europene și cele din noul stat creat după prăbușirea URSS. Aici națiunea încă se făurește, pe un teritoriu care i-a fost creat artificial de o putere politică dispărută între timp. De aceea, dincolo de Nistru există o preocupare intensă de a se crea cât mai repede un profil identitar „națiunii" ucrainene și de a se justifica teritoriul pe care autoritățile de la Kiev îl stăpânesc. Din păcate, acest lucru se face cu ignorarea drepturilor cetățenilor care nu fac parte din națiunea ucraineană și cu falsificarea adevărului istoric. La începutul secolului al XXI-lea, se manifestă în această parte din Europa un naționalism gregar și primitiv, copie proastă a naționalismelor din secolul al XIX-lea. Mai rău, acest naționalism este politică de stat, guvernanții căutând să păstreze unitatea statului prin cultivarea urii față de comunități infime, care nu pot în nici un fel să pună în discuție unitatea Ucrainei. Ura este însă cel mai simplu mijloc de a face uitată foamea, lipsa de performanță economică, propria responsabilitate. Recurgerea la sentimentele primare a fost și va fi o armă puternică, însă nu pe termen lung.

Moștenirea sovietică

Situația existentă în Ucraina se datorează și moștenirii rusești (sovietice). Henry Kissinger arăta: „Paradoxul a fost trăsătura cea mai distinctivă a Rusiei. Mereu pe picior de război și în expansiune în toate direcțiile, ea se considera cu toate acestea permanent amenințată. Cu cât imperiul devenea mai multilingv, cu atât Rusia se simțea mai vulnerabilă. Pentru a-și menține autoritatea asupra lor și pentru a depăși tensiunile dintre diferitele naționalități ale imperiului, toți conducătorii Rusiei au întreținut mitul unei amenințări imense, străine". La acestea putem adăuga: permanenta preocupare de redesenare a hărții etnice a imperiului, fapt valabil și în perioada sovietică, cu scopul de a fragmenta și dezbina diversele comunități, justificarea, uneori prin falsuri grosolane, a „dreptului istoric" al Rusiei (URSS) asupra fiecărui petic de pământ înglobat în imperiu, disprețul de mare putere față de vecinii mai slabi, fapt care a făcut ca Rusia (URSS) să încalce, de fiecare dată când interesele și oportunitățile istorice i-au cerut-o, tratatele și convențiile internaționale. Toate aceste boli le-au moștenit și guvernanții de la Kiev, elementele arătate mai sus fiind prezente în actuala politică a Ucrainei. În propaganda Kievului, România a devenit marele inamic al independenței și integrității noului stat. Ridicol, dar așa este. E greu să te ridici împotriva Rusiei, mai ales că de acolo vin gazele naturale și petrolul. Polonia nu intră în calcul, dat fiind legăturile istorice dintre această țară și zona Ruteniei, în plus Polonia fiind legătura indirectă cu Germania, ale cărei interese în spațiul ucrainean sunt mari. Și atunci, rămâne România față de care Ucraina se comportă cu disprețul cu care ne obișnuise Imperiul Rus și apoi URSS, reluând teme vechi, care speram că vor dispărea. Și înainte de 1990 se căuta a se face distincție între „români" și „moldoveni", și înainte de 1990 se explica vizitatorului Cetății Albe că fortificația a fost ridicată de cneazul slav Alexandru cel Bun! Noi ca români ne enervăm din cauza acestor aberații și căutăm să le demontăm științific, uitând că unui ucrainean de rând puțin îi pasă de acest lucru. Ceea ce trebuie să ne îngrijoreze mai mult este faptul că aceste lucruri nu aparțin unor persoane oarecare, ci sunt ridicate la rangul unei politici de stat, ale cărei victime sunt românii din Ucraina. Nu cu argumente istorice, la care am renunțat în 1996, îi putem salva, ci cu cererea ca Ucraina să respecte legislația europeană în materie de drepturi ale minorităților. În acest moment granița dintre cele două state este, cu excepția platoului continental al Mării Negre, recunoscută oficial. Prin urmare, nu există nici un pericol pentru Ucraina ca să-i fie pusă în discuție stăpânirea asupra sudului Basarabiei. Azi, nu mai există ideea dreptului primului venit. Chiar dacă, la modul absurd din punct de vedere istoric, ucrainenii (popor extrem de recent) ar fi fost primii în sudul Basarabiei și în nordul Bucovinei, faptul că românii sunt

atestați în acest spațiu de secole le conferă toate drepturile de care trebuie să se bucure orice minoritate din Europa. Prin urmare, nu există nici un argument istoric care să justifice teroarea la care sunt supuși românii din Ucraina.

Prin acțiunile sale față de români și România, guvernanții de la Kiev caută să atingă mai multe scopuri:

– inventarea unui dușman extern care să mențină coeziunea statului ucrainean

– utilizarea situației românilor din Ucraina ca instrument de șantaj și diversiune în chestiunea platoului continental

– toate provocările (inclusiv canalul Bâstroe) sunt realizate cu scopul de se asigura Ucrainei o poziție dominantă la gurile Dunării, de care în viitor Europa și Rusia să țină seama, în detrimentul României.

Kievul nu este hotărât încă încotro să o apuce. Se conturează totuși posibilitatea apropierii treptate de UE. În aceste condiții, Ucraina va trebui să respecte toate criteriile pe care Bruxelles-ul le impune. Însă până atunci va mai trece mult timp. Însă, cel puțin o perioadă, politica brutală a Kievului față de România va mai continua. O impune situația obiectivă a stadiului primar în care se află națiunea ucraineană, dar și interesul politicienilor ucraineni, care profită la maximum de starea de echivoc în care se află țara lor. Dacă România este angajată ferm pe drumul integrării europene, trebuind să respecte o serie de impuneri, Ucraina încă se mai joacă, precum o candidată la măritiș, când cu Europa, când cu Rusia. Profitând de interesul europenilor (în special al germanilor și polonezilor), ca Ucraina să vină către Europa, acest stat își permite să provoace România, convinsă de lipsa de reacție a autorităților de la Bruxelles, și, cel puțin până în acest moment, a avut dreptate.

Foto: Bogdan Onofrei

Vina noastră

Din acest moment, trebuie să lăsăm acuzele la adresa Ucrainei și să ne îndreptăm privirea către noi. Cum se face că am ajuns în stadiul de a accepta orice? De unde sentimentul general de neputință și slăbiciune? De ce să condamnăm Ucraina că vorbește de „români“ și „moldoveni“? Oare nu există două state, România și Republica Moldova? Oare nu la Chișinău se vorbește de existența unei națiuni „moldovenești“? Oare nu mulți dintre locuitorii de dincolo de Prut se consideră „moldoveni“? Ucraina nu face altceva decât să profite de o situație de care românii sunt vinovați, lucru firesc pentru un stat care își urmărește interesele. Ce-ar mai face autoritățile de la Kiev dacă toți românii din Ucraina s-ar proclama ca atare: „români“ și nu moldoveni?

Ucraina știe să exploateze foarte bine sentimentul de teamă pe care îl generează (fie ca putere, fie ca spațiu de instabilitate). Am insistat pe afirmațiile lui Le Bon despre intoleranță ca factor pozitiv în viața unei națiuni și pe mecanismul complex de negociere în cadrele Uniunii Europene, tocmai pentru a sublinia că a sta permanent în genunchi, confundarea slăbiciunii cu toleranța, poate avea consecințe fatale pentru România și națiunea română. Va fi posibil vreodată cu adevărat ca în cadrele UE să știm să ne apărăm interesele, evident cu respectarea principiului echilibrului general? Vom ști să fim intoleranți la modul pozitiv? Denunțând abuzurile făcute de vecinii noștri de la răsărit cu toată fermitatea, trebuie în același timp să avem în vedere propria noastră condiție. ■

Viorel **Patrichi**

Masca lui Ianus şi mentalitatea „second hand“

Schimbarea schimbării schimbărilor i-a năucit pe mulți români care încă mai cred sincer în minuni. Este normal: cei mai mulți alegători chiar doreau altceva, mai ales că destui mai visează să dea alții cu mătura în locul lor. Rămâne excelentă ideea introducerii impozitului unic de 16%, însoțită de contramăsura necesară: incriminarea evaziunii fiscale drept crimă economică, sancționată cu 25 de ani de pușcărie. Desigur, în funcție de nivelul găinăriei. Să vedem cine cu cine aplică legea.

„Adriene, nici nu știi...!

Traian Băsescu a avut gura aurită mai de fiecare dată. Cum a zis el așa s-a și întâmplat: „îl bat pe Adrian Năstase“ și l-a umilit cu țâpuritura „Adriene, nici nu știi cât de mic începi să fii!“; „românii nu-i mai votează pe hoți“ și așa a fost; liberalii și pediștii vor face guvern și au făcut cu ajutorul PUR-iștilor „mai mult sau mai puțin onești“ și cu Uniunea Democrată a Maghiarilor din România, o formațiune care nu e înregistrată conform legii ca partid politic, dar care este inevitabilă ca destinul; Partidul Social-Democrat trebuie să se modernizeze, dar fără Adrian Năstase și Ion Iliescu; Camera Deputaților și Senatul trebuie conduse de reprezentanții celor care au făcut guvernul și se va adeveri; trecerea de la lupta cu corupția la răfuiala cu corupții lor.

Capul plecat...

Proverbele românilor, la fel ca banii, evocă o anume istorie a spiritualității lor, nu numai a culturii materiale. De exemplu, în cronica lui Grigore Ureche nu găsești zicale de felul: „Fă-te frate cu dracu' până treci puntea“, „Merge și așa“, „Ară, nu zboară“. Cum să-l imaginezi pe Ștefan cel Mare spunând „Capul plecat sabia nu-l taie“? Începând cu epoca lui Miron Costin, a lui Constantin Cantacuzino și a lui Ion Neculce, se schimbă ceva în spritualitatea noastră. Turcii, levantinii? Cam pe-atunci încep să apară ziceri „dăștepte“, pe care, sigur, nici nu le-ar fi priceput luptătorii lui Decebal: „Fuga e rușinoasă, dar e sănătoasă“, „Fugi, călcâie, că te cac“, „O mână spală pe alta și amândouă obrazul“, „Ai, nai - dai!“, „Obrazul subțire cu cheltuială se ține“, „Așa-i românu'“, „Treabă făcută de român“ și multe, prea multe altele.

Suntem o națiune veche, oricum, mai veche decât termenul „națiune“, dar ceva s-a prăbușit în spiritualitatea românilor. Comunismul a perfectat opera imperialilor din cele patru vânturi. Evident, nu este o scuză pentru transformarea gravă a mentalității noastre, dar alogeni de tot felul au indus și induc sentimentul că am fi un popor inferior, o populație de „mioritici“, „mămăliga care nu explodează“ etc. Dacă îi repeți mereu unui copil că este idiot, el chiar devine idiot.

Romanii lui Traian i-au respectat pe daci pentru spiritualitatea lor. Faptul este evident dacă vom observa atent ce profiluri frumoase și puternice a surprins Apolodor din Damasc pe Columna lui Traian. Dacă se cultivă constant disprețul față de un popor, considerat „tolerat“ pe pământul lui, după cum indica acel sinistru „Unio trium nationum“, foarte greu vor reuși elitele spirituale să-l readucă la demnitatea lui originară. Iar când operațiunea durează sute de ani, rezultatul este dezastruos. Desconsiderarea națiunii din care pretinzi că faci parte este o gândire de tip „second hand“.

Să mutăm capitala la Budapesta!

O gândire de tip „second hand“ induce haos și în viața politică. Au apărut tot felul de „creatori de opinie“, care încearcă să ne impună că am fi o națiune „second hand“. Este o nouă generație de brucani, chiar dacă telecomanda nu mai este la

Moscova. Să mergem cu Diogene în căutarea românilor care ne conduc.

Pornind de la premisa că nu există guvernare ideală, să vedem petele care pot să ne aducă bezna. Markó Béla a cerut portofolii și la cazanele Iadului, și la poarta Raiului. „Vreți și posturi în conducerea Serviciului Român de Informații?“ a fost întrebat de ziariști. „De ce să nu cerem dacă ni se dau?“ a răspuns cu toată candoarea Bella al cincilea. Premierul Călin Popescu-Tăriceanu a declarat imediat că „elementul etnic nu este relevant“ și le-a oferit ungurilor posturi de prefecți și de subprefecți. Au și apărut bancuri cu prefectul ungur, trimis în Oltenia, care nu știe o iotă românește, nu găsește portarul la sediu, nici cheile de la birou, nici secretara, și sfârșește prin a se obișnui cu zaibărul și-i înjură pe cei de la UDMR fiindcă îl sâcâie cu telefoanele.

Bancuri. Dar dacă trecem dincolo de aceste reacții superficiale? Ce efecte va avea în timp gândirea de tip Tăriceanu? Să ne explicăm. Dacă etnia conducătorilor nu este relevantă, înseamnă că nu trebuie să cârtim când ne vor conduce neromânii la noi acasă. La ce mai servește noțiunea de majoritate în jocul democratic? Cum se poate vedea și în actuala Constituție pentru care s-a organizat un referendum deturnat și falsificat de cozmâncii lui Adrian Năstase. Orice străin poate candida și poate conduce România. Dacă nu accepți, ești xenofob sau nebun. Te trimit confrații după rudotel. Ungaria a intrat în Uniunea Europeană, dar o asemenea inepție nu ar accepta niciodată. Dovada cea mai bună este că românii din Ungaria nu au nici drepturi elementare, chiar dacă ei sunt autohtoni acolo.

Am reproșat totdeauna oficialilor români că nu le-au amintit de fiecare dată partenerilor de la Budapesta despre conaționalii noștri din Ungaria, atunci când guvernanții unguri solicită noi înlesniri pentru maghiarii din România. Dacă guvernanții noștri uită să dea o replică atât de simplă, trag concluzia că cei care conduc România nu sunt români. Dar, evident, ar fi... nerelevant.

Cu prilejul vizitei la Budapesta, domnul Tăriceanu a convenit cu premierul Ferenc Gyurcsany să țină anual câte o ședință comună a celor două guverne. Eu aș merge mai departe. Să formăm o federație România-Ungaria, mutăm capitala la Budapesta și vom respecta drepturile minorităților în conformitate cu legislația europeană. Cum procedează francezii și germanii. Numai așa am putea stinge litigiul istoric din perspectiva ungurilor...

Marea Neagră, eterna și unica prietenă

Fără să-l întrebe nimeni, Traian Băsescu a anunțat că va susține axa Washington-Londra-București. Și, ca orice marinar, și-a declarat slăbiciunea pentru Marea Neagră, zonă de care doar americanii s-ar interesa. Vânt bun din pupa! Să nuanțăm însă puțin declarația președintelui. Este esențial parteneriatul cu Statele Unite pentru România? Este. Este importantă colaborarea cu Marea Britanie pentru țara noastră? Este. Dar cred că ar fi fatal să-i uităm pe cei mai importanți parteneri ai noștri: Germania și Franța, „motorul Uniunii Europene“. Cu acești parteneri trebuie să ne sincronizăm în primul rând, fiindcă Marea Britanie manifestă tendințe centrifuge în construcția europeană, după cum arată și atitudinea sa față de invadarea Irakului. Germania și Franța acordă cele mai multe fonduri pentru aderarea României la Uniunea Europeană, iar nu America sau Marea Britanie, care ne-a vândut pe bani grei două fregate ieșite din uz. În Germania și în Franța trebuie să ne formăm cu predilecție și tinerii specialiști. Este adevărat că Uniunea Europeană încă nu are o politică externă unitară, ceea ce o prezintă mai puțin credibilă pe arena internațională. Asta ar fi și singura scuză a lui Traian Băsescu pentru prima eroare monumentală.

Președintele a atacat contractul de fortificare a frontierelor cu firma germană EADS, dar și contractul cu societatea americană Bechtel pentru construcția autostrăzii Borș-Brașov. Este foarte corect fiindcă Adrian Năstase a atribuit acele contracte fără licitație. Prin urmare, putem presupune orice... comision. Dar cărările Domnului încurcate rămân. J.D. Crouch, ambasadorul Statelor Unite la București, remarca meritele guvernării Năstase, ceea ce l-a iritat pe Călin Popescu-Tăriceanu. A doua zi, George W. Bush l-a desemnat pe domnul Crouch pe funcția de adjunct al consilierului pe probleme de securitate națională.

La toartă cu Voronin

Președintele nostru a făcut prima vizită la Chișinău, ceea ce, trebuie să recunosc, m-a impresionat. Este aberant să tratăm Basarabia ca pe Burkina Faso, așa cum a făcut Ion Iliescu. Traian Băsescu a acceptat să reia dialogul cu Vladimir Voronin, i-a promis tot sprijinul în plină campanie electorală. Chiar dacă pare bizar să-l susții pe comunistul Voronin după

inepțiile pe care le-a afirmat despre România ani la rând.

Traian Băsescu a mers însă mai departe cu pledoaria. „Nu vom permite nimănui să mai șantajeze Moldova (sic) cu energia electrică“, a declarat el. Cine șantajează Basarabia? Evident, Rusia, prin intermediul regimului mafiot de la Tiraspol. Este primul președinte care se stropșește public spre Moscova. Nu este rău, dar pe ce bază? A plecat la Kiev, la învestirea lui Viktor Iușcenko în funcția de președinte. Traian Băsescu a spus că vrea o Ucrainã puternică și stabilă. Așa voia și Emil Constantinescu, și Ion Iliescu. Ucraina poftește însă o Românie slabă. După ce s-a întors de la Londra, Traian Băsescu i-a dat telefon lui Vladimir Voronin și i-a povestit ce a făcut prin Perfidul Albion. Dar cum se purtase Voronin cu o zi înainte? S-a dus la Taraclia și a ținut o cuvântare despre „cultura bulgară care strălucește în Republica Moldova“. În schimb, „minoritatea română canibală a vrut să distrugă Republica Moldova în anul 1990“. Ce putea înțelege un milițian când România i-a întins o mână? Cum să-i acorzi credit politic și moral lui Voronin contra lui Iurie Roșca?

Un Negru de Purcari pentru Traian Băsescu

Vladimir Voronin i-a oferit lui Traian Băsescu 11000 de sticle cu vin pentru vinoteca de la Cotroceni. Este un act de bunăvoință, care cade straniu după ce președintele de la Chișinău îi insultase din nou pe români.

Campania electorală se încinge tot mai mult dincolo de Prut. Rușii au trimis numeroși specialiști pentru a-l sprijini pe Serafim Urechean, primarul Chișinăului și lider al Blocului Moldova Democrată, susținut de Kremlin. Gleb Pavlovski, unul din consilierii politici ai lui Vladimir Putin, a declarat că Rusia imperială trebuie să se refacă în hotarele Uniunii Sovietice. În acest scop, Rusia trebuie să-și inoculeze oameni în organizații neguvernamentale și în partidele parlamentare din „vecinătatea apropiată“. Vladimir Belkovski, un alt consilier al lui Putin, declară din nou că Basarabia trebuie să se unească cu România.

Iurie Roșca, liderul Partidului Popular Creștin Democrat, a preluat deschis inițiativa revoluției oranj la Chișinău. Atât Vladimir Voronin, cât și Serafim Urechean se tem că ar putea fi măturați de mișcarea condusă de Iurie Roșca și Vlad Cubreacov. Dick Morris, cunoscutul strateg american pentru campanii electorale de răsunet, a supervizat propaganda pentru alegerea lui Bill Clinton și a lui Boris Elțin în 1996. Morris a anunțat că îl va susține pe Iurie Roșca pentru alegerile de la 6 martie. El a spus că regimul lui Voronin va frauda alegerile. 2004 a fost anul libertății pentru Ucraina, iar 2005 va fi anul libertății pentru Republica Moldova, a declarat Dick Morris.

Bruce Jackson, fost ofițer de informații din armata americană, susținut de miliardarul George Sörös, se află și el în Basarabia. Agenția France Press arată că Soros și David Jvania au cheltuit peste 150 de milioane de dolari pentru finanțarea revoluției oranj de la Kiev.

Discursul lui Condi pe bolovan

Chiar dacă nu avem dovezi, am reușit să iritãm Berlinul, Parisul și Moscova. În doi timpi și trei tâmpenii. Dacă va mai proceda așa, Traian Băsescu riscă să rămână singur pe axa Cotroceni-Lizeanu-Toboc, cu Emil Boc, fiindcă nu ne putem lua la trântă cu marile puteri. De altfel, Condoleezza Rice, ne avertiza ulterior că România trebuie să acționeze pe axa Washington-Bruxelles-Moscova. Știe ea de ce, fiindcă este specializată în problematica spațiului slav.

Ca să înțelegem mai bine importanța pe care o acordă America Rusiei să evocăm un moment emoționant. După ce a obținut un nou mandat la Casa Albă, George W. Bush a invitat-o pe Condoleezza Rice la ferma lui din Texas. Au ieșit cu jeep-ul prin pustiu și apoi au făcut câțiva pași. Condi s-a cocoțat pe un bolovan și i-a ținut președintelui un discurs despre... Rusia. Nu se știe ce-a spus.

Invitație la Kremlin

Nu a cântat cocoșul a treia oară, că președintele nostru a înțeles că axa duce în altă parte. Vladimir Putin l-a primit o oră pe Traian Băsescu la Kremlin, la umbra statuilor lui Petru cel Mare și a Ecaterinei a II-a. Era ziua Sfântului Valentin. Chiar dacă nici Cupidon nu poate face mai mult pentru apropierea celor două popoare, președintele României și-a propus să intre cu spărgătorul de gheață la Kremlin. Axa Washington-Londra-București trece și pe la Moscova. Traian Băsescu i-a propus președintelui rus participarea României la tratativele pentru pacificarea Transnistriei, tratative derulate până acum între OSCE, Moscova, Kiev, Chișinău și Tiraspol. Re-

amintim că România a fost exclusă din formatul inițial de negocieri în 1993, la cererea Rusiei. Aveam 25 de ofițeri care participau la misiunile de supraveghere. A fost suficient un incident armat pentru a elimina România.

Traian Băsescu a îndrăznit să-i sugereze țarului să înțeleagă importanța României în rezolvarea conflictului de pe Nistru. El a precizat că România este interesată în menținerea securității pe Nistru, la fel ca Ucraina.

„Noi suntem conștienți de interesele Rusiei în zonă și în același timp, dorim să ne manifestăm ca o țară cu interese în zonă...“, a spus Traian Băsescu.

După declarația făcută la întoarcerea pe aeroportul „Henri Coandă“, putem deduce că Traian Băsescu a fost refuzat de fostul general KGB. Președintele României a ținut să precizeze că respectă interesele Federației Ruse în zonă, dar a afirmat răspicat că și România este interesată în rezolvarea acestui conflict înghețat. O premieră absolută: este primul lider român care pune deschis această problemă la Kremlin. Vladimir Putin, deținător al centurii negre de judo cu zece DANI, l-a ascultat pe Traian Băsescu, fără să lase vreo fibră facială să-i tresară. „Rusia își va retrage arsenalul din Transnistria. În ultimii ani, noi am oprit declinul relațiilor noastre. Am semnat tratatul de prietenie în 2003, iar schimburile comerciale au crescut“, a spus țarul. Punct! Președintele României nu a abordat chestiunea Tezaurului rămas la Moscova fiindcă, spunea el, aceasta este o problemă a istoricilor.

Traian Băsescu, însoțit de numeroși oameni de afaceri, s-a întâlnit la 15 februarie cu Mihail Fradkov, premierul Federației Ruse. Pentru România, rămâne extrem de preocupant marele deficit al balanței de schimburi economice. Mai precis, România exportă anual în Rusia mărfuri de aproximativ o sută de milioane de dolari și importă din Rusia în valoare de aproximativ un miliard de dolari pe an. Din cauza complexelor noastre istorice, dar și din cauza complexelor imperiale ale Rusiei, țara noastră a pierdut o piață imensă, unde acționează cele mai mari companii ale lumii. De aceea, Traian Băsescu aprecia că am irosit 15 ani pe această relație. Afaceriștii ruși sau români rămân obsedați de cucerirea pieței europene. În plus, unii oameni de afaceri din România nu dau dovadă de seriozitate. Astfel, ARO Câmpulung a primit banii în avans din Rusia pentru 3000 de șasiuri, dar a livrat doar 150. Uzina de alumină de la Oradea a fost preluată de un rus și alumina este produsul cel mai valoros exportat de România spre Rusia. Un turc a cumpărat uzina „Arctic“ Găești și frigiderele ocupă locul al doilea pe lista exporturilor noastre în Rusia. Se pregătește un acord de licență pentru fabricarea armelor în România și pentru vânzarea lor pe terțe piețe. Putem presupune că este vorba de disputatele pistoale-mitralieră AKM – Kalașnikov.

Rușii s-au arătat interesați de preluarea Termocentralei Mintia de la Deva, a rețelelor de gaz, câte au mai rămas neînstrăinate și vor să finalizeze reactoarele nucleare 3 și 4 de la Centrala Cernavodă. Dacă vor veni ei acolo, mulți își vor aminti fără să vrea de Cernobâl...

Sigur, în preajma lui Vladimir Putin există suficienți berbeci care nu pricep importanța strategică a României pentru un viitor al relațiilor Rusiei cu Ucraina. Kremlinul încă nu pricepe că litigiile Rusiei cu Ucraina se regăsesc în litigiile României cu Ucraina, ca într-o oglindă.

„Ostentațiunile cu împărățiile cele mari sunt bune?“, întreba Mihai Eminescu. Și tot el dă un răspuns valabil și azi pentru o țară ca România. „Nu, zicem noi, pentru că împărații (...) ei se ceartă, ei sempacă, iară noi, ținând parte când unuia, când altuia, ne discreditâm când la unul, când la altul și când ar fi pe împăcate, sunt în stare să ne privească ca pe un obiect de compensație“. („Timpul“, 25 martie, 1880).

„Eminescu este cadavrul nostru din debara“

Dar de ce să-l mai citim pe Mihai Eminescu, dacă tot îl avem pe Horia Roman Patapievici? Invitat la o emisiune televizată, micul Diogene a spus că „România are o cultură de tip second hand“. Nu m-a mirat. Îi citisem cărțile în care săvârșea adevărate blasfemii la adresa națiunii române. Chiar am făcut efortul să-l văd pe Patapievici cum urinează pe Decebal, pe Ștefan cel Mare, pe Ionel I. C. Brătianu, pe Ion Antonescu... Despre Eminescu? Iată ce scria domnul Patapievici în „Flacăra“ lui Arion în 2003: „Eminescu este cadavrul nostru din debara, de care trebuie să ne debarasăm dacă vrem să intrăm în Uniunea Europeană“. Nu este de mirare că în manualele de gimnaziu au rămas doar poeziile „Lacul“ și „Freamăt de codru“. L-au ascultat autorii de manuale, așa cum asculta A. Toma de Silviu Brucan.

În 1980, un ziarist român l-a întrebat pe Salvador Dalli „de ce are România o cultură minoră“.

Maestrul era uluit. „O țară care i-a dat pe Eminescu, pe Enescu, Brâncuși, Eugen Ionescu, Mircea Eliade, pe Emil Cioran nu are o cultură minoră. Ce oferă astăzi Franța, Germania, chiar Spania în domeniul culturii? Nu, România nu are o cultură minoră“, a răspuns Dalli.

Un om care susține că avem „o cultură de tip second hand“ a fost numit în funcția de director al Institutului Cultural Român. Sfinte Sisoe, ce muscă! Iată oameni care induc mentalitatea de tip second hand în toate domeniile, de la cultură până la politica externă.

„Îngerul păzitor pentru România“

Este limpede că România nu are o strategie a relațiilor cu spațiul ex-sovietic, așa cum nu are o strategie de politică externă în general. Nimeni nu s-a gândit să-i convoace pe experții în acest spațiu, să-i țină la Snagov sau la Scroviștea o lună, două, nouă și apoi să-i întrebe ce studiu au elaborat ei în acest sens pentru România. Fiindcă, vrem noi nu vrem, Rusia este principalul partener economic al Uniunii Europene. Cele mai mari investiții din Rusia aparțin Germaniei, Italiei, Marii Britanii și Franței. În efortul de neutralizare economico-militară a Rusiei, America prețuiește mai mult Ucraina, decât România. NATO a trecut dincolo de Nistru fără să băgăm de seamă. Adevărata țintă a ofensivei americane este Asia Centrală, cu resursele ei fabuloase. Acolo vor fi confruntările viitoare. Sperăm că vor fi pașnice, că vor rămâne doar în sfera economicului.

În acest context geopolitic foarte complex, diplomația României este făcută la plesneală. Dacă facem erori, dăm vina pe Uniunea Europeană, pe NATO sau pe America. Traian Băsescu a afirmat că nu trebuia să se ajungă la Tribunalul de la Haga în litigiul cu Ucraina. L-am admirat pentru dinamismul lui, pentru consecvența lui, dar portretul pe care i l-am profilat începe să tremure. Ce ar putea să mai facă România cu un vecin cum este Ucraina? Noi acționăm numai la comanda gânditorilor de la Washington sau de la Bruxelles. Atât, fiindcă avem o gândire *second hand* chiar și în politica externă.

Nu este întâmplător. Sfătuitorul de taină al președintelui este Andrei Pleșu, un om de reală cultură, un elitist. Mai recent, se ocupă de îngeri. Discuta într-o seară pe sticlă cu H.-R. Patapievici și-i explica acestui discipol al lui Heideger cum stă treaba cu îngerul păzitor din umbra omului. „Nu credeți că Uniunea Europeană ar putea fi îngerul păzitor pentru România?“ l-a întrebat ca o mirare domnul Patapievici pe domnul Pleșu.

Pe când era ministru de Externe, Andrei Pleșu se considera un fel de învins al sistemului vechi. Ei aveau puterea și securiștii ronțăiau. „L-am chemat la București pe ambasadorul nostru de la Belgrad și el a refuzat să vină, domnule. E posibil? Eu – ministrul – trimit secretara să-mi cumpere o brânzoaică și ea refuză, domnule! E posibil?“ Eu cred că este și, din păcate, se vede în declarațiile de politichie externă ale lui Traian Băsescu.

Andrei Pleșu s-a uitat la Patapievici ca la o brânzoaică refuzată. „Uniunea Europeană - îngerul păzitor al României... Nici chiar așa...“.

Urmașii lui Maniu – popularii!

Mentalitatea „de tip second hand“ a inundat toată viața noastră politică, încât stai și te întrebi ce mai vor acești politicieni de la noi, alegătorii simpli de pe stradă. Nu întâmplător, Adrian Năstase s-a dus la Washington înaintea alegerilor. Președintele George W. Bush a spus: *Mister Nastas must be elected!*. Și n-a fost! Tocmai pentru că suferea de „mentalitatea second hand“: a vrut să arate că este iubit de mărimile lumii. Nu i-a folosit lui Adrian Năstase nici vizita la Moscova.

Și ca o ultimă ilustrare a „mentalității de tip *second hand*“, induse atent în România, am reținut transformarea Partidului Național țărănesc Creștin Democrat în ... Partid Popular Creștin Democrat. Vin ajutoare din partea Partidului Popular European, ne sprijină Partidul Popular European - o iluzie care îi va costa enorm pe urmașii mucenicilor de la Gherla, Aiud, Periprava, Râmnicu Sărat... După cum se observă, trebuia să dispară cuvântul „național“ din denumirea vechiului partid. Fiindcă trebuie să dispară națiunile, să le transformăm în... popoare, să facem un sat mondial.

O propunere similară a făcut și Valeriu Stoica în ce privește denumirea Partidului Național Liberal. Oare ce-ar spune Iuliu Maniu, Corneliu Coposu și toți martirii țărăniștilor dacă l-ar auzi pe Gheorghe Ciuhandu? Nu denumirea cea veche este cauza căderii țărăniștilor. Aceeași boală a formelor fără fond, pe care am numit-o „mentalitate de tip *second hand*“. La sugestia involuntară a unui urmaș al lui Diogene. ■

Mihail **Albişteanu**

G.W. Bush – priorităţi şi zvonuri la început de mandat

George W. Bush a aratat destul de clar că în acest al doilea mandat de președinte al SUA este decis să-și continue politica războiului preventiv. Declarațiile de luptă contra terorismului internațional camuflează un război pentru resurse. Desigur, atacurile asupra Afganistanului și Irakului s-au finalizat și cu îndepărtarea unor regimuri totalitare. Totuși, potențialul terorist nu a fost neutralizat. Astăzi există o mare probabilitate ca SUA să treacă la atacarea Iranului. Acest stat e următorul în „axa răului". Libia este cruțată deocamdată. Dar de ce nu urmează Siria, Coreea de Nord sau Cuba?

Atât în discursul de învestitură, cât și în cel anual privind starea națiunii, Bush a arătat că prioritatea sa o constituie lupta împotriva terorismului. Hotărârea de a merge pe acest drum este evidentă. De altfel, a câștigat confruntarea electorală cu John Kerry nu datorită ideilor și argumentației, ci datorită atitudinii și prestației, faptului că se arăta convins de ceea ce susținea, mai mult decât contracandidatul său. Întrebați fiind cine a câștigat dezbaterile televizate, mulți americani au spus: „Kerry"; însă, întrebați cu cine vor vota, au spus: „cu Bush". Fireștii mirări a reporterului i-a răspuns un analist: *„They believe he believes"*. Bush a apărut mai hotărât și cu asta i-a cucerit pe americani, mai ales pe cei din sud și din vestul mijlociu, care constituie majoritatea acelui W.A.S.P. neoprotestant american. Acest electorat este tradițional republican și pentru el a contat și discursul tradiționalist, legat de morala creștină (între altele, faptul că Bush s-a pronunțat împotriva căsătoriilor homosexuale), dar și faptul că președintele se înscria pe linia politică republicană, deschisă de Ronald Reagan și continuată de George Bush sr., de afirmare răspicată a orgoliului și puterii americane. Este vorba de un electorat profund afectat și lezat de evenimentele de la 11 septembrie 2001. Astfel, deși harta majorităților electorale părea să arate, vorba unui cunoscut de al meu, că „pe Bush l-au votat indienii și bizonii", președintele american en titre a obținut un nou mandat la Casa Albă.

Sunt însă și unii americani care susțin nu numai că Bush nu este credibil, dar și că nu prea știe ce face. Oameni politici democrați, cântăreți și actori sunt de această părere. Unul dintre aceștia este americanul Michael Moore, regizor al filmului „Fahrenheit 9/11" (între noi fie vorba, cred că actorii Hollywood-ului s-au rostit împotriva lui Bush după ce au văzut acest film și bănuind că, așa cum s-a și întâmplat, președintele va fi nominalizat la „Zmeura de aur", pentru cel mai prost actor al anului). Principala acuză o reprezintă faptul că invazia asupra Irakului, desfășurată fără mandat O.N.U., a reprezentat o gravă eroare, pentru că administrația americană nu a reușit să demonstreze că această țară deținea în mod semnificativ arme de distrugere în masă sau programe de dezvoltare a acestora. Nu a fost demonstrată în mod clar nici existența unor legături între regimul lui Saddam Hussein și rețeaua teroristă „Al-Qaeda". Ridică întrebări, de asemenea, faptul că serviciile secrete americane nu au putut preveni atentatele de la 11 septembrie (fără ca mai apoi să se audă de demiteri spectaculoase în rândurile acestora), ca și legăturile dintre aceste servicii și Osama bin Laden, în timpul războiului civil din Afganistan și a implicării sovietice în această țară, legăturile lui Bush cu

familia miliardarului saudit, faptul că dacă Saddam Hussein a fost prins, bin Laden este încă de negăsit și însăși atitudinea președintelui american – așa cum o arată filmul lui Moore – când i se aduc, pe rând, veștile despre cele două atentate de la World Trade Center (președintele, aflat în mijlocul unor copii, a fost total lipsit de reacție, timp de zeci de minute; se pare însă că a hotărât să compenseze ulterior, în Afganistan și Irak).

Nimeni nu poate nega dreptul unui stat de a se apăra în fața agresiunii. Tragedia de la 11 septembrie a mișcat întreaga lume și majoritatea statelor, în primul rînd aliații din N.A.T.O. ai S.U.A., au sprijinit, material sau moral, războiul împotriva terorismului, declarat de administrația americană. Puține voci s-au pronunțat împotriva invaziei din Afganistan (toamna 2001), dar cu totul alta a fost situația în martie 2003, cînd Irakul a fost cel invadat. Dovezile privind legăturile Bagdadului cu „Al-Qaeda“ ca și cele privind armele irakiene de distrugere în masă ce au fost aduse în fața Consiliului de Securitate al O.N.U. nu au fost suficient de convingătoare pentru ca acesta să aprobe invazia. Și atunci – și în această chestiune responsabilitatea S.U.A. este covârșitoare – administrația americană a decis să atace fără mandat internațional. Astfel, dacă Bush senior a reușit să-și asigure, în 1991, sprijinul comunității internaționale, în aceeași problematică, fiul nu s-a dovedit la fel de capabil. Se naște, desigur întrebarea: până unde poate să meargă dreptul unui stat de a se apăra, mai ales când această apărare este preventivă, concretizată prin acțiuni ofensive, duse la mare depărtare de teritoriul național? Poate trece peste decizia O.N.U.? Nu înseamnă aceasta diminuarea rolului acestui organism, sau chiar să-i demonstrezi inutilitatea? Și, procedând astfel, cum mai poți păstra limita, nefiind nimeni altcineva care să o traseze? Cum mai poți preveni transformarea unui drept într-un abuz, a unui act de apărare într-unul de agresiune?

Axa răului

Drept este că „axa răului“ reprezintă o realitate, chiar dacă statele care o formează creează între ele mai puține legături decât lasă denumirea să se înțeleagă. Și iarăși este adevărat că lumea ar fi mai sigură și mai dreaptă dacă toate statele lumii ar fi democrații și dacă nu ar exista regimuri dictatoriale, iar noi, românii, putem spune cel mai bine asta. Tot adevărat este că multe state vest-europene, membri N.A.T.O. (în special Franța și Germania), pentru care puterea americană s-a constituit într-o umbrelă protectoare în timpul „Războiului rece“, i-au lăsat baltă pe americani în Irak. Și totuși o intervenție armată fără acordul O.N.U. reprezintă un act periculos. A fost oarecum trecută cu vederea, ca o eroare a unui parcurs altfel bun. Deși lumea uită repede, trebuie spus că nu este un precedent regretabil, ci o recidivă: în martie 1999, în timpul administrației democratului Bill Clinton, N.A.T.O. a bombardat Yugoslavia, de asemenea fără mandat O.N.U., iar vecinii acestei țări, între care și România, au facilitat agresiunea. Este drept că și în acest caz aveam de a face tot cu un regim nedemocratic și abuziv. Nu cred însă că poți face o lume mai sigură înlăturând un abuz printr-un altul. Din câte știu, democrația ne învață că legea trebuie respectată și că nimeni nu își poate face singur dreptate. Este valabil și la nivel de stat.

Urmează Iranul, se pregătește Coreea de Nord?

Acum, alegerile din Irak au avut loc, dar situația este departe de a fi stabilizată. Însă administrația Bush pomenește deja de Iran ca despre o țară susținătoare a terorismului internațional, periculoasă mai ales pentru că dezvoltă în secret un program militar nuclear, ceea ce Teheranul a negat oficial, în mod vehement, până de curând. Va urma la rând Iranul? Este o întrebare ce nu poate fi ocolită. Trecînd peste alte două întrebări: „de ce trebuie să urmeze cineva?“ și: „intervenția va avea loc tot fără mandat O.N.U.?“, ne-am putea totuși opri la: „de ce Iranul?“. Există alte câteva state pe numita „axă a răului“. Înțelegem că Libia a revenit la sentimente mai bune (și companiile petroliere americane au revenit în Libia...), Sudanul și Zimbabwe sunt subdezvoltate, deci mai puțin periculoase, și putem bănui că lui Castro „tronul“ i-a fost garantat pe viață de către americani, în fața lui Hrușciov, în timpul „crizei rachetelor“ din Cuba. Vom admite și că Iranul este mai puternic decît Siria. Mai rămâne însă un stat – Coreea de Nord, mai periculos, zicem noi, decît Iranul. De ce, pentru interesul american în lupta antiteroristă, Phenianul nu are prioritate față de Teheran? Întrebarea era valabilă și în 2003, apropo de Irak, pentru că scandalul nuclear nord-coreean a (re)izbucnit în octombrie 2002, când oficiali

americani au declarat că nord-coreenii dezvoltă un program nuclear secret, încălcând înțelegerea cu Washington-ul, din 1994 (atunci regimul comunist coreean a fost de acord să înghețe programul, în schimbul unor avantaje economice). Desigur, nu sunt dovedite legături ale Phenianului cu „Al-Qaeda“, dar regimul își tratează cetățenii cu mult mai dur decât cel iranian pe ai săi, iar amenințarea nucleară este mult mai palpabilă și vizează Coreea de Sud și Japonia, aliați asiatici ai S.U.A. În septembrie 2004, cu ocazia aniversării a 56 de ani de la constituirea statului, în provincia nordică Yanggang, la granița cu China, într-o regiune muntoasă, slab populată, a avut loc o mare deflagrație, de origine necunoscută, care a produs un uriaș nor de fum, în diametru de peste trei kilometri și un crater vizibil din satelit. De asemenea, potrivit serviciilor de informații americane, Phenianul a realizat rachete cu o rază de acțiune de cca 4000 de km, dezvoltate din programul rachetelor „Taepodong“, cu rază de acțiune de 2000 km, lansate pentru prima oară în 1998, deasupra Japoniei. Recent, autoritățile comuniste au recunoscut că dețin armament nuclear (pe care îl pot „exporta“ și altor doritori antiamericani).

Deci, nu ar fi mai logică o acțiune americană care să vizeze regimul comunist al Coreeei de Nord, mai periculos, înaintea celui islamist iranian? Sau să ne gândim mai bine că, spre deosebire de Irak și Iran, Coreea de Nord nu are bogate rezerve de petrol? Sau la faptul că regimul comunist de la Phenian nu are interesul și încă nici capacitățile de transport necesare pentru a lovi Israelul, aliat al S.U.A. din Orientul apropiat, pe când Teheranul da? De altfel, probabilitatea ca israelienii să distrugă instalațiile nucleare iraniene, așa cum au procedat în Irak, în 1981, este tot mai mare.

Marea Britanie nu mai are chef de război

„Adevărul“ din 18 ianuarie 2005 arăta că jurnalistul Seymour Hersh, cel care a dezvăluit lumii abuzurile comise la închisoarea irakiană Abu Ghraib a publicat în revista „The New Yorker“ o anchetă, prin care arăta, pe baza mărturiilor unor oficiali americani, militari și din serviciile secrete, citați sub acoperirea anonimatului, că S.U.A. se pregătesc să invadeze Iranul, țară considerată „următoarea țintă strategică“ în războiul antiterorist. Potrivit lui Hersh, comandouri ale Pentagonului ar acționa în Iran la ordinele directe ale președintelui american, încă din vara trecută, pentru a descoperi, pe baza informațiilor date de fizicieni pakistanezi, care ar fi colaborat cu Teheranul în domeniul nuclear, locațiile instalațiilor nucleare subterane iraniene. Spre deosebire de C.I.A., ale cărei acțiuni trebuie aprobate expres de comisiile de specialitate ale Congresului, Pentagonul nu trebuie să dea raportul forului legislativ american, misiunile sale de strângere de informații fiind, potrivit legislației americane, mai puțin riguros supravegheate. Bineînțeles, Casa Albă a dezmințit informațiile lui Hersh. Totuși, discursul de învestitură al lui G.W. Bush, pentru al doilea mandat prezidențial, deși a avut ca temă centrală „răspândirea libertății în lume“, i-a îngrijorat pe mulți analiști. Asta pentru că, în numele luptei împotriva „tiraniei“, președintele american și-a luat dreptul de a-și atinge prin orice mijloace, obiectivul de a proteja America, de la acțiuni

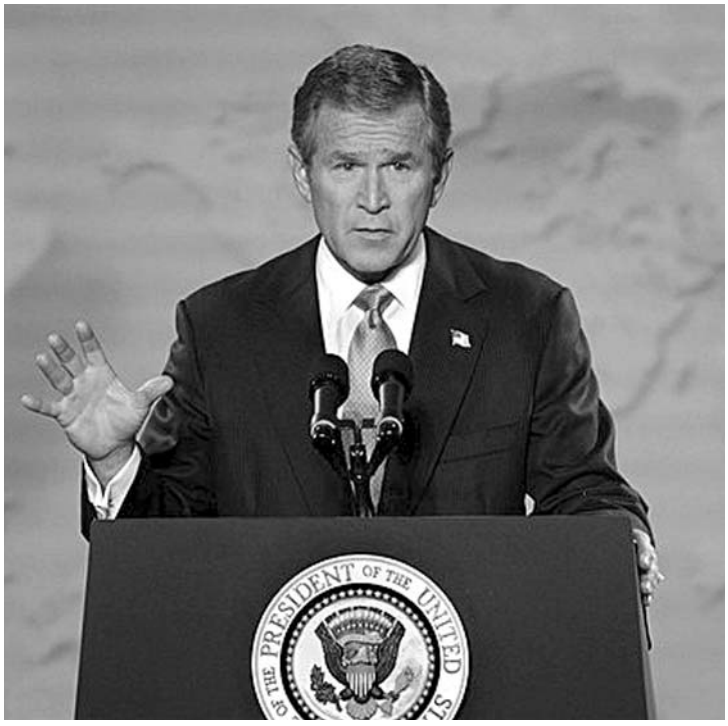

diplomatice și până la „schimbarea de regim“ în țările considerate ostile. Joseph Cirincione, specialist în probleme de dezarmare al Fundației Carnegie, invită, după acest discurs, comunitatea internațională, „să ia în serios zvonurile despre o acțiune militară împotriva Iranului“. La rândul său, Robin Cook, fost ministru de Externe al cabinetului Blair, a criticat dur discursul președintelui Bush și politica americană în Irak, pe care o consideră un eșec total. De altfel, se pare că cel mai fidel aliat al Washingtonului, Marea Britanie, dă semne că nu are de gînd să mai urmeze politica Casei Albe în Orientul Mijlociu, zonă în care britanicii au fost înlocuiți, din punct de vedere economic și politic, după 1945, de către americani. Actualul șef al diplomației britanice, Jack Straw, ar fi realizat, conform publicației britanice „Sunday Times“ un dosar de 200 de pagini, cu argumente împotriva participării Marii Britanii la o eventuală acțiune militară împotriva Iranului și pentru găsirea unei „soluții negociate“ la problema nucleară iraniană, pe baza propunerilor anglo-franco-germane. De asemenea, Straw pledează pentru „garantarea dreptului Iranului de a folosi tehnologia nucleară în scopuri civile“. Publicația britanică susține că dosarul, intitulat „Programul Nuclear al Iranului“ a fost prezentat discret în Camera Comunelor, în ajunul ceremoniei de învestitură a președintelui american, existând temerea că ar putea provoca tensiuni între Washington și Londra.

Între timp, însă, Pentagonul și administrația Bush își urmează planurile. După ce ziarul „Washington Post“ a dezvăluit, la 23 ianuarie, existența, în cadrul Agenției de Informații a Pentagonului (DIA), a unei unități secrete de colectare a datelor, autorizată să desfășoare operațiuni clandestine de susținere a misiunilor antiteroriste din întreaga lume, creată încă în 2002, un responsabil din cadrul Departamentului american al Apărării a confirmat și el crearea SSB (Divizia de Sprijin Strategic). Informația a fost confirmată, indirect, și de purtătorul de cuvânt al Pentagonului, Lawrence DiRita. Congresul american nu era la curent și în special congresmenii democrați s-au arătat nemulțumiți. Pe de altă parte, pe lângă organizare, nici tehnica nu este lăsată la voia întâmplării: în timp ce internauții aniversează 35 de ani de internet, giganții informaticii (Microsoft Corp., Yahoo Inc. și America Online Inc.) încearcă să reconceapă rețeaua, astfel încât cei care trimit e-mailuri să poată fi identificați, iar marina a fost dotată cu cea mai rapidă navă militară din lume („X-Craft Sea Fighter“), care poate acționa în ape puțin adînci, printre mine plutitoare sau mici ambarcațiuni pilotate de teroriști sinucigași, lansând din mers, ambarcațiuni cu echipe operaționale SEAL.

S.U.A. va ataca Iranul?

Îmi amintesc că, în toamna anului 2001, în timpul invaziei din Afganistan, oficialii americani au repetat până la obstinație că S.U.A. *nu* vor ataca Irakul. și l-au atacat – în 2003. De asemenea, așa cum poate ați remarcat, și în România se folosește această tactică psihologică. Dacă vă treziți că, din senin, în toată massmedia, diverși responsabili încep să repete, des, deși nimeni nu i-a întrebat, că în următoarea perioadă *nu* se vor scumpi benzina, pâinea, carnea, sau alt produs „de bază“, puteți fi siguri că urmează o scumpire, de mult preconizată. Ideea este următoarea: dacă ceva „nu este“ sau nu se va întâmpla, nu vorbești despre acel ceva și gata; dacă spui permanent că „nu există“, sau că „nu se va întâmpla“, faci de fapt ca acel lucru să existe. Important este să creezi dezbaterea. Subconștientul nu înregistrează negația, dar prinde foarte bine esența ideii. Scopul este acela ca, atunci când ceva care *nu* urma să se întâmple, se întâmplă totuși, nimeni să nu se mire, pentru că toți erau de mult obișnuiți cu ideea a „ceea ce nu trebuia să se întâmple“. Discuții, controverse, legate de ideea amestecului american în Iran, în vederea schimbării de regim au apărut. Media a lansat ipoteza că astfel de acțiuni ar fi posibile în viitorul apropiat, iar administrația americană a început deja să nege. Sper că e doar o situație de conjunctură și că nu vom auzi prea des, în următoarea perioadă, că „Statele Unite *nu* vor ataca Iranul“...

Sigur că ne dorim cu toții o lume a democrațiilor, dar contează, zic eu, și modalitățile prin care democrația este instaurată. Ar fi păcat ca instaurarea democrației autentice, în state cu regimuri totalitare, să aducă, măcar pe departe, cu modalitățile și justificările staliniste de instaurare a „democrațiilor populare“. Ne amintim că trupele sovietice au plecat deseori să „elibereze“ popoarele opresate de „teroarea albă“ a burgheziei poloneze, finlandeze, românești etc. culmea, la cererea expresă a bieților „opresați“. ■

Gheorghiță **Ciocioi**

Pe urmele românilor din

Cândva, un teolog mărturisea că starea lui duhovnicească lasă de dorit la Paris, dar în Balcani se simte în largul său. Balcanii – atât de huliții Balcani! Balcanii – ce rezistă încă prin zeci de mii de biserici ortodoxe, asemenea unor făclii strălfulgerate de harul dumnezeiesc la Sfânta Liturghie. Balcanii – gravitând în jurul Sfântului Munte, Þara Maicii Domnului, locul în care monahii priveghează, închinându-se Dumnezeului Celui Adevărat, de Care se leapădă astăzi o Europă tot mai păgână! Balcanii – copilul orfan al Bizanțului, a cărui istorie zbuciumată ne mai dă fiori și astăzi.

Privești în jur: la Mănăstirea Rila, vechiul turn poartă ca o pecete stema Moldovei; catapeteasma bisericii aceleași mănăstiri are încrustate două steme îngemănate – ale Valahiei și Moldovei. De la Sofia, în drum spre Vrața, la Mănăstirea Kremikovski, se află portretul votiv al domnitorului valah Radu cel Mare, alături de cele ale soției și copiilor săi. Aici, doi dintre fiii săi se odihnesc întru Domnul. Voievodul valah avea să mai construiască pe Valea Timocului, în scurta lui domnie (1495-1508), încă 10 mănăstiri, aflate astăzi aproape în ruină. Despre faimosul târg al Dii-ului (Vidin) și despre „statul independent“ timocean, recunoscut de însuși împăratul Napoleon din interese politice, s-a vorbit în Oltenia multă vreme. Lucrurile cumpărate de la „Dii“ s-au păstrat în casele românilor până când generațiile mai recente au început să le scoată afară, spunând că sunt „de pe vremea lui Pazvante Chioru“. Legendarul personaj, pomenit adesea, era, de fapt, fiul unor români timoceni trecuți la credința musulmană din motive „de afaceri“. Osman Pazvantoglu (Pazvante Chioru) ajunge pașă al Vidinului după ce își dovedește mai întâi loialitatea față de imperiul turcesc în câteva bătălii, în care își pierde un ochi. În anul 1801, Pașa Pazvantoglu jefuiește împreună cu mercenarii săi, orașul Craiova, ajungând chiar până în părțile sudice ale Moldovei, după care se va întoarce cu prăzi bogate în statul său „independent“, nu înainte însă de a solicita domnitorului fanariot Constantin Ipsilanti, tot în acel an, un episcop ortodox român pentru „statul“ său…

Evlavia bulgarilor pentru Sf. Calinic de la Cernica

Mănăstirea Kapinovo, de lângă orășelul Sf. Elena, din Bulgaria, îl are trecut în pomelnicul egumenilor săi pe Stoica Vladislavov, cel ce avea să ajungă episcop al Vrației. Cum Vrața deranja „preznestrovia“ lui Pazvante Chioru, aflată în plină expansiune, episcopul este nevoit să se refugieze în nordul Dunării, stabilindu-se în cele din urmă la București. Osman Pazvantoglu, „trădat“ de francezi (care aveau nevoie de Turcia, din pricina războiului cu Rusia), moare la 31 ianuarie 1807, se pare otrăvit

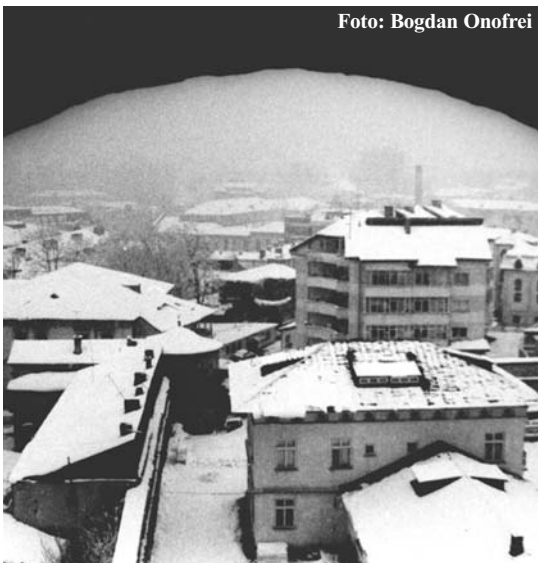

Foto: Bogdan Onofrei

de medicul evreu al orașului, „agent secret“, în slujba sultanului. Episcopul Sofronie de Vrața (Stoica Vladislavov – fostul egumen al mănăstirii Kapinovo) desfășoară o activitate culturală deosebită la București, fiind socotit creatorul limbii bulgare moderne, limbă în care scrie și traduce din limbile greacă și slavonă. Primul roman autobiografic al literaturii bulgare este *Viața și pătimirile păcătosului Sofronie*. Se mută la Hristos după ce petrece mai mulți ani în Mănăstirea Mărcuța, în anul 1813. Acesta este anul în care Sfântul Calinic de la Cernica este hirotonit preot, după ce în anul 1808 episcopul din sudul Dunării îl hirotonise ierodiacon. Așa se face că mulți bulgari, cinstind pe Sfântul Sofronie de Vrața, arată o evlavie deosebită și către Sfântul Calinic.

Mănăstirea Bacikovo, ctitorie gruzino-română

Mănăstirea cea mai îndrăgită, în egală măsură, de ortodocșii gruzini, bulgari și greci este Mănăstirea Bacikovo din sudul Bulgariei. Mănăstirea ar trebui să prezinte interes mai mare și în ortodoxia românească, înaintașii noștri numărându-se, se pare, printre ctitori.

Așezată la sud de Plovdiv (30 de km), la mănăstire se ajunge trecând prin orășelul Asenovgrad, considerat „polul Ortodoxiei“, într-o Bulgarie vitregită de vremuri. Asenov-gradul are peste 40 de biserici și paraclise, iar în zece dintre acestea se slujește zilnic Sfânta Liturghie. Cu cei 40.000 de locuitori ai săi, orașul se află cu mult înaintea Sofiei și a Plovdivului în ceea ce privește viața duhovnicească. Mulți pun aceasta pe seama icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului de la Bacikovo, cu care se fac de câteva ori pe an procesiuni de la mănăstire până la bisericile din oraș. Icoana este o donație gruzină din secolul al XIII-lea. Pisania de pe icoană datează din anul 1311, iar începutul ei, scris în limba gruzină, pe ferecătură, glăsuiește astfel: „Ferecatu-s-a această sfântă icoană a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, în Petrikon, de către doi frați din provincia Tao (Gruzia), fii lui Ignatie…“. Cum unei mănăstiri gruzine (vezi Ivironul) nu-i stă bine cu o icoană a Maicii Domnului făcătoare de minuni decât la poartă – icoana Maicii Domnului de la Bacikovo, oriunde a fost așezată, nu a vrut să rămână decât la intrarea în biserică, în pronaos. Coada pelerinilor în fața sfintei icoane se întinde dincolo de pridvor, chiar și în zilele obișnuite.

Mănăstirea Bacikovo, a doua ca importanță din Bulgaria, datează din anul 1083 și este ctitoria generalului bizantin de origine georgiană Grigorie Bakuriani. Fiind vorba de mănăstirea comandantului oștirii imperiale, aceasta primește moșii întinse, până în apropierea Salonicului. Odată cu extinderea țaratului bulgar în Rodopi (1344), mănăstirea Bacikovo adaugă alături de cei 50 de monahi georgieni și monahi de neam bulgar. În nartexul paraclisului funerar, lângă portretele ctitorilor georgieni (gen. Grigorie Bakuriani și fratele său Apasie), este pictat acum și țarul bulgar Ivan Alexandru. Aici s-a retras marele patriarh Eftimie, din capitala țaratului româno-bulgar Veliko Târnovo, după căderea acesteia în mâinile turcilor. Mănăstirea este distrusă de către turci în secolul al XVI-lea împreună cu alte 218 de biserici și 33 de mănăstiri din zonă. Din vechea ctitorie s-a mai păstrat doar paraclisul amintit mai sus. În 1601 se reconstruiește trapeza mănăstirii, iar în 1604 biserica mare, a Adormirii Maicii Domnului. În anul 1643 biserica și trapeza sunt pictate de meșteri iscusiți. Portretele votive ale noilor ctitori dezvăluie două personaje enigmatice, identificate de unii cercetători ca fiind Banul Gheorghe Craiovescu și fiul său Constantin. „Expulzat“ din Valahia, acesta pribegește la sud de Dunăre, unde deținea mari proprietăți. Chiar și picturile filosofilor antici din trapeză, realizate în manierea celor din mănăstirile moldovene, tot în aceiași perioadă, par a conduce la concluzia că este vorba de doi ctitori nord-dunăreni, care au tocmit pictori cunoscuți mai dinainte. Biserica Sfântul Nicolae este ridicată în perioada renașterii bulgare, în anul 1837, și este pictată de către renumitul pictor Zaharia Zografu.

„Moldova“ din Rodopi

În apropierea mănăstirii se află un sat cu un nume surprinzător: Moldova. Numele satului a fost împrumutat de la Mănăstirea „Sfânta Parascheva de la Moldova“, aflată în apropiere, distrusă în mai multe rânduri de către turci. Mai sus de „Moldova“ se află satul Gornoslav, unde slujește părintele Ivalin Slavov, născut în România, la Isaccea. Părintele mai liturghisește și în satul Dolnoslav, ce are doar 40 de suflete. Liturghia se ține mai des la Gornoslav, fiind considerat un sat mai mare, deși nu are decât 70 de locuitori. Părintele Ivalin ar dori să mijlocească venirea unor monahi din România în mănăstirile părăsite din Bulgaria. „Ar fi o mână de ajutor, iar plata ar fi de la Dumnezeu“. ■

Cristi **Pantelimon**

Turism și apocalipsă

Cutremurul din Asia a avut proporții apocaliptice. Normal, specialiștii se referă numai la cauzele geo-fizice, la modalitățile care ar fi putut conduce la prevenirea dezastrului, la sporirea vigilenței pe viitor, la consecințele economice asupra ariei afectate (diminuarea interesului turistic pentru zonă) etc. Nimeni însă nu-și pune probleme *reale* cu privire la destinul acelor morți care se aflau acolo pentru a se „distra". Nimeni nu întreabă ce căutau de fapt acolo miile de occidentali?

Să fim bine înțeleși. Faptul că au murit atâtea mii de oameni, indiferent de pe ce continent s-ar trage, este o jale planetară. Dar e cu atât mai dramatic să constați că planeta noastră a devenit un loc de distracție cinic, care te ucide când te aștepți mai puțin. Căci miile de occidentali de pe coastele însorite ale Oceanului Indian nu aveau ce să caute (nu aveau nici o treabă acolo!) la ora aceea în perimetrul dezastrului. Nu erau geologi, nici oceanologi, nici pur și simplu turiști în genul personajelor lui Jules Verne. Erau doar niște consumatori ai turismului globalizat la scară planetară, victimele ubei creații artificiale ale unui sistem economic mondial, care i-a trimis, iată, la o moarte cumplită. Căci dacă ar fi fost oameni de știință ar fi devenit eroi. Dacă ar fi fost turiști „puri" ar fi fost reținuți ca niște victime nevinovate ale urgiei naturii, dar, din nefericire pentru ei, au fost doar niște turiști de circumstanță, aduși cu miile de condițiile „paradisiace" ale comerțului cu distracții (*entertainment*) la nivel mondial. În aceste condiții, ei sunt anonimii morți ai unui sistem criminal, carnea de tun a comerțului cu iluzii pe scară planetară. Localnicii au cu totul alt statut. Dar, din păcate, și ei au fost, probabil mulți oricum, prinși în aceeași cușcă de fier a capitalismului modern. Și destinul lor atât de

dur a fost, din nefericire, maculat de aceeași cușcă nemiloasă și rece. Ei erau „gazdele“ acelor mii de oameni rătăciți de nevoia chinuitoare de distracție (unde intră, de-a valma, relaxarea pură și simplă, goală de conținut, un fel de uitare de sine animalică, consumul de alcool, drogurile, prostituția, nomadismul sexual generalizat, traiul „exotic“, consumul de aceeași factură – băuturi, fructe, chiar simplul fapt al „consumului“ razelor de soare în plină iarnă – la ei acasă, occidentalii aveau frig și zăpadă, acolo se lăfăiau la soare – chiar acest fapt este împotriva naturii, deși oamenii nu percep lucrul acesta). Ce ușor poate fi distrus un astfel de Paradis artificial! De fapt, un mare bazar plin de păcate, în care mânia lui Dumnezeu se poate manifesta oricând și sub orice formă, chiar sub forma unui val ucigaș. Dar, ne putem întreba, vor învăța oamenii ceva pe viitor din această experiență? Răspunsul este nu, evident. Căci toți au interes ca tragedia să fie uitată cât mai repede, pentru ca bancnotele să înceapă din nou să foșnească în acele locuri, amețitor. Iar moartea, în chipul ei cel mai direct cu putință, cel mai uman și mai clar, va fi alungată de pe acele meleaguri cu ajutorul unor leacuri artificiale, sisteme de alarmare preventivă, diguri etc. Ca și cum nu ar fi suficient un semn, ca și cum zecile de mii de morți nu ar destule jertfe pe altarul impur al comerțului cu turism. Unde vor să ajungă oamenii? Ce dovezi le mai trebuie că nu sunt pe calea cea bună? De ce va trebui să mai vină un val, care să „păcălească“ toate sistemele de alarmare ale viitorului și să mai ucidă încă odată clienții acelui Paradis mincinos? E clar că omul zilelor noastre refuză să mai gândească profund la destinul său autentic. Măsurile pe care le ia nu sunt decât niște paleative care să-i permită să conviețuiască mai departe cu boala, nicidecum niște măsuri de salvarea a umanității din el, a omenescului din el și din lume.

Nu demult, cineva îmi povestea o experiență „exotică“ trăită într-un hotel situat într-un astfel de Paradis îndoielnic. Piscina hotelului în care stătea avea niște conducte enorme, transparente, prin care „turistul“ înota în prezența unor rechini cruzi, ce se roteau ca niște corbi acvatici pe lângă respectiva conductă. Era ceea ce se cheamă un episod aducător de „senzații tari“, ceva care te făcea să „simți adrenalina“. Normal, turistul occidental era foarte bine protejat de acele conducte. Rechinul nu avea cum să ajungă la el, chiar dacă cei doi se vedeau și erau atât de aproape, în apă, unul de celălalt. Acest joc absurd costa o avere, camera de hotel se ridica la câteva mii de dolari pe noapte. Ei bine, imaginați-vă un accident stupid, dar perfect posibil: la un moment dat, conducta protectoare se rupe, iar turistul începe între fălcile prădătorului acvatic. Oare cine achită nota de plată a acestei distracții păgâne, extrasă parcă din scenele cu lupte de gladiatori? Căci, trebuie să spunem că aceste oaze paradisiace sunt doar niște locuri de făcut bani, iar turistul devorat trebuie să plătească toate nopțile în care a stat acolo, cu tot cu „consumația“ pe care a făcut-o, chiar dacă, finalmente, el a fost cel... consumat!

P.S. Astăzi, la ceva timp după dezastru, același spirit comercial bântuie zona, de data aceasta cu pretextul „redresării“ ei. Ca să accentueze impresia de penibil, marile centre financiare ale lumii au ajuns să organizeze meciuri de fotbal în contul înecaților! Și, în felul ăsta, o nenorocire care ar fi trebuit să ne chinuie memoria multă vreme de aici încolo, este „înecată“ de apele tulburi ale viitoarelor interese turistice ce se refac acum pe spinarea VIP-urilor. ■

Antonio **Aroneasa**

Deturnarea rostului

Este știut că omul trăiește având înaintea sa idealurile pe care și le construiește și pe care urmărește să le împlinească. Fiecare persoană își fixează anumite idealuri, realizabile într-un timp mai lung sau mai scurt în decursul vieții. Prezentul în care trăiește omul include totodată trecutul ca amintire, dar, într-un mod activ include și viitorul ca dorință de realizare, de înaintare pe anumite planuri.

Fie că este vorba de latura materială, economică, fie de cea spirituală a vieții, omul își construiește de fiecare dată viitorul în prezent. Societatea contemporană – și în mod special cea occidentală – încearcă să ne traseze noi idealuri în viață, învățându-ne că fericirea este de găsit totuși, aici pe pământ. Și se pare că așa cum merg lucrurile, ni se spune că fericirea se trăiește numai pe pământ, pentru că aici este viața, singura viață. Și dacă așa este, atunci scopul este dobândirea fericirii aici. Este clar că nu toți pot fi la fel de fericiți și acesta nu este decât un accident al naturii. Însă, printr-o raportare foarte simplă la creștinism, putem vedea cum toate făpturile umane au șanse egale la mântuire și nu există favorizați sau defavorizați în fața lui Dumnezeu, așa cum sunt în fața lumii.

Redirecționarea greșită a omului către cu totul alte scopuri decât cele de natură spirituală, ține de o deturnare a sensului firesc, real al vieții. Înainte de a fi trup, omul este făptură spirituală și această latură a ființei sale îl diferențiază și îl ridică cu mult deasupra celorlalte viețuitoare. Dumnezeu ne-a arătat dintotdeauna că în viață și prin ea trebuie să urmărim ca principal scop mântuirea. Aceasta presupune o dezvoltare a ființei umane, o înaintare continuă în comuniunea cu Dumnezeu. Prin relația cu El omul își îmbunătățește viața, deoarece încercarea de a fi mai bun îl ajută să fie în mod real mai bun.

Între a fi și a avea

Gândul și dorința de a fi mai bun îl ajută pe om să și înfăptuiască binele. Și această luptă cu răul pentru a face binele arată că omul este și o făptură morală, iar „morala este trecerea de la nivelul lui *a fi* la nivelul lui *a fi bine* și *a fi bine* nu este cantitativă, ci calitativă. Însă, atunci când toate calitățile sunt abordate drept cantități și când ele sunt apreciate în funcție de bani, nu mai rămâne loc și pentru morală“[1]. În aceasta constă una dintre deosebirile clare între om și animal și anume în faptul că omul caută binele în adâncul său, mai ales prin conștiința morală care este instanța dumnezeiască din făptura umană. Sensul viețuirii umane depășește chiar și etapa lui *a fi bine*, întrucât aceasta se desăvârșește, așa cum spune și Sfântul Maxim Mărturisitorul în *a fi bine în veșnicie*.

Deturnarea de sens are loc în momentul în care omul este îndemnat să își însușească tot mai multe lucruri, să se atașeze cât mai mult de materie pentru a deveni rob acesteia. Se trece de la veșnicia lui *a fi* la limitarea lui *a avea* și astfel omul trăiește în iluzia că este un mic suveran peste ceea ce este „al lui“. Nu se gândește nici o clipă că trecerea prin moarte îl va dezlipi pentru totdeauna de ceea ce are și se va trezi în fața măreției dumnezeiești cu ceea ce este! Ce altceva decât o deturnare de sens este iluzia că a avea o casă, o mașină, cât mai mulți bani, îți vor aduce fericire și împlinire? Or, așa ceva ni se oferă: nu trăire în duhul creștin, nu viețuire morală, nu mântuire, ci o sclavie, autentică sclavie față de ceea ce posezi tu însuți! Oare se conturează un viitor în care omul, asemenea sclavilor din vechime, va lucra o viață întreagă pentru a își plăti datoriile pe care le are? Un scop măreț într-o viață plină de liniște? Nicidecum. Creștinului nu îi rămâne decât să renunțe la lume, nu fugind din ea, ci dezicându-se de tot ceea ce este rău în ea. Acesta este de fapt și unul dintre înțelesurile cuvintelor Mântuitorului Hristos: „Dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-mi urmeze Mie“ (Marcu 8, 34). Iar cel care urmează lui Hristos va fi veșnic în bunătate, bucurându-se de faptul că este fericit într-adevăr în Dumnezeu. ■

[1] Georgios Mantzariadis – *Globalizare și universalitate*, București, Editura Bizantină, 2002, p. 13

Adrian Nicolae **Petcu**

Nume de martir: Teodor M. Popescu

Începînd cu acest număr al revistei rost, publicăm scurte biografii ale unor exemplari trăitori ortodocși români, victime ale comunismului.
Ei vor figura într-un volum numit „Martiri pentru Hristos din România în timpul regimului comunist". Lucrarea, elaborată de o comisie condusă de PS Ciprian Cîmpineanul, episcop vicar patriarhal, este finanțată de Fundația „Sf. Gerhard" din Germania. La „Martirologiu" se lucrează din noiembrie 2002, cartea urmînd să apară anul acesta.

Teodor M. Popescu s-a născut la 9 iunie 1893, din părinți agricultori, în satul Boteni, comuna Conțești, județul Dâmbovița. Între 1900-1905, a făcut școala primară în comuna natală, iar între 1905-1913 Seminarul Central din București. În 1919 a obținut licența în Teologie, iar în 1922 a devenit doctor în Teologie la Atena (aici între 1921-1922 este interpret la Legația Română). A urmat cursuri de specializare la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din Leipzig (1922-1923), la Facultatea de Teologie Protestantă din Paris, la Institutul Catolic din aceeași capitală și la „École pratique des Hautes Études, Section des sciences religieuses" de la Sorbona (1923-1925)[1]. A satisfăcut serviciul militar în timpul Războiului de Reîntregire, fiind încorporat în 1916, urmând cursurile Școlii Militare de Infanterie din Botoșani între 1916-1917 și unde devine sublocotenent, iar între 1917-1918 a fost pe front[2].

A profesat fără întrerupere la catedra de Istorie Bisericească Universală, între 1 aprilie 1927 și 15 noiembrie 1948 la Facultatea de Teologie, apoi la Institutul Teologic de grad universitar din București, între 15 noiembrie 1948 și 1 martie 1959, ridicând nivelul cursurilor la o mare strălucire. A suplinit catedra de Patrologie și Istoria Dogmelor între 1 octombrie 1928 – 1 noiembrie 1938, iar în anul universitar 1947-1948 pe cea de Istoria Bisericii Române[3]. Între 6 septembrie 1942–14 octombrie 1944, a îndeplinit funcția de decan al Facultății de Teologie din București[4].

Ca teolog și profesor de istorie bisericească a luat poziție față de problemele cu care se confrunta Biserica Ortodoxă, din România, dar și cea din Rusia sovietică. Astfel s-a evidențiat prin susținerea unor conferințe, cu argumente solide, care aducea soluții la problemele vremii, începând cu „Misiunea creștină a statului" ținută la 8 martie 1934[5], continuând cu cel de deschidere al anului universitar de la Facultatea de Teologie, la 4 noiembrie 1940, intitulat „Ce reprezintă azi Biserica Ortodoxă?"[6] și, tot la

[1] *Prezentare biografică și bibliografică selectivă a profesorilor Facultății de Teologie și Institutului Teologic Universitar din București de-a lungul existenței sale de o sută de ani*, în „Studii Teologice", an XXXIV (1982), nr. 1-2, p. 47; Biblioteca Sf. Sinod al BOR, ms. III 116, Ing. Vasile M. Popescu, *Teodor M. Popescu, patriot, teolog, istoric, profesor și pedagog. Viața și opera*, București, 1984, f. 166 (în continuare, *Viața*...).

[2] Ibidem, f. 48-52, 167.

[3] *Istoricul catedrelor și disciplinelor de studiu la Facultatea de Teologie și Institutul Teologic din București, 1881-1981*, în „Studii Teologice", an XXXIII (1981), nr. 7-10, p. 531.

[4] *Ibidem; Prezentare..., loc. cit.* De menționat că Profesorul Popescu nu a fost hirotonit ca preot, față de cum găsim în Paul Caravia coord., *Biserica întemnițată. România 1944-1989*, INST, București, 1998, p. 357, la fel și în ediția în limba engleză, București, 1999, p. 323.

[5] Publicat în volumul „Probleme actuale în Biserică și Stat. Conferințe ținute la Fundația «Dalles» – 25 ianuarie – 26 martie 1934 sub auspiciile Consiliului Central Bisericesc", Tipografia Cărților Bisericești, 1935, p. 103-142.

[6] Publicat într-o formă extinsă în revista centrală BOR, an LIX (1941), nr. 1-2, p. 10-39.

sala Dalles, „Vitalitatea Bisericii Ortodoxe“[7], în 1942, toate cu caracter anticomunist, antiateu.

Profesorul Popescu și-a continuat activitatea sa de apologet al Bisericii Ortodoxe și prin publicarea unor studii bine alcătuite, menite să descopere cititorilor adevărata situație a Bisericii creștine din Rusia, cât și pericolul comunist care putea să afecteze restul civilizației europene. Cel mai important studiu de acest fel este „Anticreștinismul comunist“, unde dezbate în mod sistematic și cu dovezi, diferitele probleme cu care se confrunta Biserica Rusă sub orânduirea impusă de Lenin (ateismul ideologiei comuniste, persecuția împotriva Bisericii, propaganda antireligioasă)[8].

Din dispoziția Patriarhului Nicodim și cu acordul mareșalului Ion Antonescu, în zilele de 16-17 iulie 1943, profesorul T. M. Popescu, în calitate de decan al Facultății de Teologie, este trimis într-o delegație formată din profesorii Nichifor Crainic și Iacob Lazăr, în frunte cu mitropolitul Visarion Puiu (șeful Misiunii Ortodoxe din Transnistria), pentru a fi martor la deshumările de la Winnitza (vestul Ucrainei), care revelau metodele poliției NKVD de a pedepsi pe „dușmanii poporului“[9]. Întors în țară, strânge informații, pe lângă cele luate de la autoritățile germane din Ucraina și publică o dare de seamă despre cele văzute[10]. Tot privitor la fenomenul Winnitza, același profesor redactează un articol, care este însă refuzat pentru publicare de către ziarul „Universul“[11].

Venirea comuniștilor la putere, printre altele, aducea și transformări în învățământul teologic. Profesorul Teodor M. Popescu ca vechi reprezentant al generației intelectuale teologice deranja noul sistem politic și, potrivit mentalității comuniste, trebuia anchetat și arestat, pentru a nu mai încuraja reprezentanții Bisericii la rezistență, mai ales că, după 1950, era supravegheat, întrebat asupra activității sale și chemat frecvent la Securitate[12].

Anchetat de Securitate

La 30 ianuarie 1959, el avea să fie chemat la Securitate și interogat asupra activității sale, punându-se accent pe următoarele acuzații: „critica politicii regimului comunist; [că] profesorii și studenții Institutului de Teologie fac politică legionară; că el organizează ajutor legionar împreună cu alt profesor din Institut

[7] „Ortodoxia“, vol. 1, București, 1942, p. 125-177 (conferință ținută la 19 martie 1942).

[8] Publicat în BOR, an LX (1942), nr. 1-4, p. 13-50. O parte din acest studiu a făcut obiectul unei prelegeri ținută la Facultatea de Teologie din București, în noiembrie 1941. O altă parte s-a publicat în revista „Gândirea“, an XXI (1942), nr. 1, p. 22-29, sub titlul „De la Nero la Stalin“.

[9] *Viața*..., f. 223. Vezi adresa nr. 773 din 9 iulie 1943 trimisă de Patriarhul Nicodim către IPS Visarion Puiu în care se spune, conform adresei nr. 6566 din 8 iulie 1943 a Legației germane „s-au descoperit urmele unor noi mari crime bolșevice“ și, ca atare, să fie prezentă o delegație reprezentativă a BOR, aleși fiind profesorii mai sus menționați, via Berlin, între 12-20 iulie 1943. La întoarcere să scrie o dare de seamă (ANIC, fond Visarion Puiu, dosar 13, f. 86). Vezi membrii delegației și în „Informația Zilei“, an III, nr. 548, din 17 iulie 1943. La Gheorghe I. Drăgulin, *Prof. dr. Teodor M. Popescu – eminent istoric bisericesc ortodox și consecvent caracter creștin*, în „Ortodoxia“, an XLVII (1995), nr. 3-4, p. 96 – se susține legătura profesorului cu Winnitza și Katyn. Aceeași situație se regăsește la Adrian N. Popescu, în studiul introductiv al cărții T. M. Popescu, *Meditații teologice*, Editura Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, 1997, p. 11 – afirmă că profesorul a fost la Katyn (la fel și în studiile din BOR, an CXI(1993), nr. 4-6, p. 85, „Glasul Bisericii“, an LI (1995), nr. 1-5, p. 100-105 și în vol. „Pagini din scrisul meu“, Editura Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, 1998, p. 97).

[10] *Viața*..., f. 223; *Masacrul bolșevic de la Winnitza văzut de delegațiile bisericești străine*, la rubrica Cronica Externă în BOR, an LXI (1943), nr. 7-9, p. 437-448.

[11] *Viața*..., f. 223; AMJ, fond Penal, dosar 39.238, vol. 1, f. 37-54.

[12] *Viața*..., f. 175.

(diaconul Nicolae Balca); că Institutul de Teologie are prea multe catedre și prea mulți profesori și că numărul trebuie redus; că Institutul Teologic constituie o problemă care trebuie rezolvată; și i s-a cerut să colaboreze pentru aceasta cu Securitatea“[13]. El a respins acuzațiile și cererea de a deveni informator al Securității, dovadă că în noaptea de 4/5 martie 1959 este arestat[14]. A urmat o percheziție domiciliară minuțioasă care a durat întreaga noapte, fiindu-i confiscate cărți și reviste de specialitate, în diferite limbi străine, manuscrise, articole, corespondență[15].

În tot timpul anchetei, profesorul universitar Teodor M. Popescu a fost bătut, torturat, amenințat cu moartea, și tratat cu bestialitate. Anchetatorii, în frunte cu căpitanul Teodoru Ion, l-au interogat asupra multor capete de acuzare: „1) activitate legionară; 2) acțiune intensă contra clasei muncitoare și a mișcării revoluționare, dușman al poporului; 3) grave calomnii la adresa Uniunii Sovietice, cu privire la religie și instigator la război contra URSS; 4) instigator al poporului la acțiuni războinice, prin intermediul Bisericii și al preoților; 5) sprijinitor al fascismului în viața politică a țării; 6) că a ținut în public, la sala Dalles și în fața studenților următoarele conferințe: a) Anticreștinismul comunist, în 1941; b) De la Neron la Stalin, în anul 1942; c) Misiunea creștină a statului; d) Actualitatea creștinismului, în 1947; 7) prin lucrările de la punctul 6) ar fi indicat guvernelor să ia măsuri împotriva clasei muncitoare și înăbușirea mișcării revoluționare din România și a sprijinit fascismul; 8) că este credincios (din punct de vedere religios) și fanatic, deci este criminal; 9) că, fiind credincios și teolog, este ignorant; 10) Cazul Winnitza, în 1943“[16].

Acuzat de „legionarism“

Discutând acuzele care i s-au adus profesorului, sesizăm că de fapt erau nefondate. Astfel, activitatea legionară de care a fost învinuit nu are nici un temei, deoarece el chiar s-a opus Mișcării legionare, care influențase o mare parte a studenților teologi în anii ’30, atitudine demonstrată în două articole din revista studenților teologi „Raze de lumină“[17], cât și în conflictul care se iscase la greva studenților din 8-9 mai 1938[18]. De fapt, acuzația de activitate legionară sau de legionar a fost permanentă în timpul anchetei, deoarece anchetatorul îl apostrofa cu: **„Ești legionar pentru că ești teolog și fiind teolog ești anticomunist, iar a fi anticomunist înseamnă a fi legionar** (subl. n.)“[19]. Anchetatorul îl acuza că este legionar și pe motiv că în prima perioadă a guvernării legionare fusese numit decan al Facultății în care profesa, de către ministrul Traian Brăileanu, deși el refuzase această funcție datorită dezavuării Mișcării legionare, dar și a opoziției studenților teologi de această orientare politică[20].

[13] Ibidem, f. 176. Din dosar penal pe care Securitatea întocmit profesorului, nu reiese această anchetă.

[14] AMJ, fond Penal, dosar 39.238, vol. 1, f. 2-3; *Viața*..., f. 176. Detalii despre arestarea, anchetarea și condamnarea profesorului nostru a se vedea în *Profesorul Teodor M. Popescu și regimul comunist*, în „CNSAS, Arhivele Securității, vol. 1, p. 80-96.

[15] AMJ, dosar citat, vol. 1, f. 4; *Viața*..., f. 177 – „Dimineața, când s-a luminat de ziuă, oamenii Securității au încărcat într-un camion tot ce au confiscat și au plecat să nu-i vadă vecinii“. Este de menționat faptul că o parte din publicațiile luate în urma percheziției au fost arse, după consumarea procesului și a recursului, conform procesului verbal din 29 septembrie 1959. Potrivit procesului verbal de percheziție, acestea au fost: „1) Unsprezece file scrise cu cerneală în limbă străină; 2) trei reviste «Gândirea» cu diferite articole scrise de Nichifor Crainic; 3) treizeci reviste «Gândirea» cu diferite articole scrise de Nichifor Crainic, Radu Gyr, etc; 4) un volum intitulat «Biserica și mișcarea legionară»; 5) una broșură intitulată «Memoriu lui V.I. Brătianu prezentat CC al PNL»; 6) șaizeci cărți și reviste diferite cu caracter interzis; una carte intitulată «Prăbușirea socialismului bolșevic»“ (AMJ, dosar citat, vol. 4, f. 14).

[16] *Viața*..., f. 178-179.

[17] *Sub teroarea ignoranței (răspuns public unui avertisment anonim)*, an III, nr. 4, 1931, p. 250-254 și *Educația în Facultate*, an V(1933), nr. 5, p. 319-324; *Viața*..., f. 169.

[18] *Viața*..., f. 168-169, 227.

[19] Ibidem, f. 228.

[20] *Viața*..., f. 227-228. În ancheta din 11 martie 1959 profesorul spunea: „Numirea mea în calitate de decan are următoarea explicație: Facultatea de Teologie nu avea profesori legionari. Ministrul a luat informații de la personalul vechi al ministerului, despre un profesor distins, cu autoritate. Pe acest considerent am fost numit decan și această funcție am deținut-o timp de două săptămâni, după care am fost destituit pentru faptul că nu eram agreat de studenții teologi legionari“. Referitor la publicațiile legionare găsite la percheziție, profesorul a spus că „materialele pe care le-am avut, le-am păstrat pentru documentarea mea ca profesor de teologie, deci în scop de informație“ (AMJ, dosar citat, vol. 1, f. 9v-10v). Despre atmosfera legionară din Facultatea de Teologie vezi în Nichifor Crainic, *Zile albe, zile negre. Memorii*, vol. 1, ed. îngr. de Nedic Lemnaru, București, 1991, p. 284-285.

Acțiunea intensă contra clasei muncitoare cât și calomnia adusă Uniunii Sovietice sunt alte acuze care nu aveau nici un sprijin, deoarece ca teolog și istoric, în discursuri și studii bine documentate, a făcut cunoscut cititorilor români prigoana care se abătuse asupra Bisericii Ruse, ca instituție și casă a credincioșilor, de desființare a unor valori rusești și chiar europene, vorbind de situația numai din perioada lui Stalin[21]. Era considerat „dușman al poporului", deși prin discursurile sale sau prin cele publicate nu adusese atingere așa-zisei „mișcări muncitorești și revoluționare".

Prima conferință pentru care profesorul a fost învinuit, „Misiunea creștină a statului", a fost ținută în 1934 și dezbate rolul statului față de Biserică din antichitate până în perioada interbelică, arătând că partidele politice nu țin seamă de problemele acestei instituții[22]. Alte lucrări de care a fost acuzat în anchetă sunt „Anticreștinismul comunist", „De la Neron la Stalin" – unde profesorul Popescu tratează problema Bisericii sub regimul comunist din Rusia – și „Actualitatea creștinismului". Ultimul este un articol publicat în 1947, unde autorul discută problema materialismului care punea tot mai mult stăpânire pe societatea românească de după război, fără referințe la „fericirea comunistă"[23]. Acuze i s-au mai adus și pentru conferințele „Vitalitatea Bisericii Ortodoxe" și „Ce reprezintă azi Biserica Ortodoxă?", unde se arăta cum autoritățile sovietice prigoneau Biserica Rusă[24].

Ultima acuzație legată de activitatea sa profesională și de convingerea sa anticomunistă a fost legată de cazul Winnitza. Profesorul, după ce fusese martor la deshumări în localitatea ucraineană, a scris o dare de seamă și un articol, ultimul nefiind publicat[25]. Alte acuzații, care nu erau legate de activitatea profesională sunt cele de imoralitate[26]; imposibilitatea U.R.S.S. – ului de a lansa sateliți – de fapt o simplă discuție pe marginea unui articol din „Scânteia", din perioada 20-27 februarie 1959 când se afla la Curtea de Argeș la cursurile de îndrumări misionare ale preoților, la relațiile cu Petre Guciujna, Constantin Noica, Nichifor Crainic și Ion Gh. Savin, abia ieșit din închisoare în 1958, pentru că inițiase o chetă pentru ajutoarea financiară a acestuia din urmă[27]. Tot în timpul

Foto: Bogdan Onofrei

[21] De remarcat este faptul că între 8-18 iulie 1948 profesorul Popescu a fost la Moscova, într-o delegație condusă de Patriarhul Justinian, cu ocazia aniversării a 500 de ani de autocefalie a Bisericii Ruse și a Consfătuirii panortodoxe, unde în data de 9 iulie a prezentat un referat (*L'attitude du Vatican à l'égard de l'Orthodoxie durant les 30 derniers annèes*), bine primit de asistență, știindu-se, evident, cine este și ce făcuse Profesorul Teodor M. Popescu anterior acestui eveniment (*Viața*..., f. 171, 236. Vezi și „Glasul Bisericii", an VII (1948), nr. 7-8, p. 45, unde se enunță membrii delegației, mai puțin profesorul Popescu, însă prezentat cu comunicarea amintită în „Actes de la conference des chefs et des representants des églises orthodoxes autocephales reunis à Moscou à l'ocasion de la celebration soleunelle des fêtes du 500eme anniversaire de l'autocephalie de l'église orthodoxe Russe", Moscou, 1950, p. 223-291). Cu această ocazie, profesorul Popescu publică și un articol referitor la autocefalia Bisericii Ruse, cu privire strictă la momentul din secolul XV, în BOR, LXVI (1948), nr. 5-8, p. 301-316.

[22] **„Nu poate fi condus fără criterii religioase și morale statul unui popor creștin** (subl. aut.) (…) căci ar fi aproape zadarnic ca Biserica să învețe poporul dogme și precepte creștine, dacă statul le-ar ignora sau le-ar încălca" (vezi în „Probleme actuale în Biserică și Stat", p. 141).

[23] „Păstorul Ortodox", revista Societății „Frăția", an XXVII (1947), nr. 1-12, Pitești, p. 15-20. Pe coperta revistei este scris „Aprobat de cenzura militară a presei nr. 2115 din 30 noiembrie 1944". În procesele verbale interogatorii prezente în dosarul penal nu există această acuzație, ci doar în ultimele acte de la anchetă, unde i se aduc învinuirile, premergătoare procesului; *Viața*..., f. 224.

[24] AMJ, dosar citat, vol. 1, f. 11v, 13, 18v.

[25] Ibidem, f. 13v-14, 19; *Viața*..., f. 223. Acest manuscris inedit a se vedea în Adrian Nicolae Petcu, *Morții de la Winntza*, în CNSAS, „Arhivele Securității", vol. 1, București, Editura Pro Historia, 2002, p. 203-218.

[26] *Viața*..., f. 225-226a – fusese denunțat că pe timpul studenției de la Atena, profesorul trăise cu gazda cu care, apoi, s-a căsătorit și cu care a venit în țară – fără nici un temei, deoarece soția lui Sofia Popescu, fostă Ionescu și văduvă era o veche prietenă din copilărie. De aceea, profesorul Popescu nu a fost hirotonit ca preot.

[27] Ibidem, f. 57, 229; AMJ, dosar citat, vol. 1, f. 16-16v, 27-33.

anchetei a fost acuzat că este credincios, făcându-i-se proces de credință[28], fiind chiar intimidat[29].

Meditații pentru ofițerul anchetator

De remarcat este faptul că, în timpul anchetei, profesorul Popescu a acordat meditații ofițerului anchetator, Teodoru Ion, potrivit biografului său: „Acesta [anchetatorul – n.n.] ajunsese cu învățătura de carte, deci cu cultura lui, în clasa I din ciclul mediu, la învățământul seral și trebuia să se pregătească pentru examenul de sfârșit de an, care se apropia, însă el avea mari greutăți îndeosebi la istoria veche, la limba franceză și la limba latină, materii la care era slab de tot și în care nu se putea descurca. L-a întrebat pe Teodor M. Popescu ce studii are și când a aflat l-a obligat să-l mediteze la cele trei obiecte școlare. Acuzatul întemnițat, «ignorantul», ca să nu-și agraveze și mai mult situația în care se afla, i-a dat lui Ion Teodoru explicațiile și cunoștințele necesare, cu competența superioară pe care o avea, deși puterea de înțelegere a elevului era foarte slabă“[30]. La 25 martie 1959 i s-a pus în vedere „Ordonanța de punere sub învinuire“ pentru activitatea anticomunistă din perioada 1934 – 23 august 1944[31], iar la 29 aprilie procesul-verbal de închidere a anchetei penale, unde Teodor M. Popescu era „învinuit de săvârșirea infracțiunii de crimă de activitate intensă împotriva clasei muncitoare, prevăzută și pedepsită de art. 193, al[ineatul] 2, C[odul] P[enal]“[32].

Un simulacru de proces

Procesul s-a desfășurat la 2 iunie 1959, într-o aripă a Palatului de Justiție din București. Instanța și-a însușit concluziile de învinuire ale anchetatorului, inculpatul fiind acuzat de activitatea de înainte de 1944 și, prin urmare, nu s-a mai ținut nici o dezbatere. Avocatului apărării, Radu Soare, nu i s-a permis să consulte dosarul, deoarece era considerat secret, el luând cunoștință de acuzații la enunțarea capetelor de acuzare. Ședința de judecată s-a rezumat la citirea actului de acuzare de către procuror, la apărarea inculpatului de către avocat (căruia i s-a permis să vorbească cinci minute), la un scurt cuvânt al inculpatului (un minut, timp în care a putut să spună că timpul alocat nu este necesar apărării sale[33]). I s-a refuzat aducerea martorilor în instanță[34].

Astfel, profesorul Teodor M. Popescu era condamnat prin Sentința nr. 118, la 2 iunie 1959, de către Tribunalul Militar al Regiunii a II-a Militare la 15 (cincisprezece) ani detențiune grea pentru crima prevăzută și pedepsită de art. 193/1, al. 4, Codul Penal din schimbare de calificare conform art. 292 Codul Justiției Militare, din crima prevăzută și pedepsită de art. 193/1, al. 2, Cod Penal“. Se dispunea confiscarea totală a averii personale și era obligat la plata sumei de 400 de lei cheltuieli de judecată[35].

La 13 iunie 1959, profesorul Popescu, deținut la penitenciarul Jilava, a cerut recurs motivând „necesitatea absolută și legală: 1) de a se cita martori; 2) [a] produce dovezi scrise și tipărituri în sprijinul apărării mele, în legătură cu obiectul procesului și cu acuzațiile ce mi se aduc; 3) nepu-

[28] „Anchetatorul, spune biograful, i-a cerut să răspundă la întrebarea: «Pe ce se bazează credința ta?» Teodor Popescu i-a răspuns scurt cu un motiv logic și rațional și cu un motiv teologic religios moral (pe care nu le-a redat în însemnările sale). Ofițerul anchetator l-a întrerupt brusc și a ripostat: «Păcat că se zice că ești om învățat, pentru că dacă crezi în Dumnezeu, ești tot așa de ignorant ca orice om simplu care crede în Dumnezeu», adăogând apoi: «Știința a dovedit că nu există Dumnezeu, nici suflet. Religia este o minciună, o născocire a popilor, pentru a amăgi și exploata poporul, ca niște înșelători și escroci»“ (*Viața*..., f. 230-231).

[29] „L-a amenințat cu **«tortura din care n-ai să mai ieși om»**, spune biograful profesorului, cu o pedeapsă pe care **«să o ispășească cu moartea în închisoare»**, dată fiind vârsta lui înaintată, că **«ai noroc tăticule, că n-o să mai ai timp să faci în închisoare toți anii la care ai să fii condamnat, pentru că ești bătrân și ai să mori în închisoare»** (subl. aut.)“ (Ibidem, f. 228). Evidențiem aici faptul că, multe din acuzațiile care i s-au adus au fost respinse și că, abia după ce fost supus la torturi inimaginabile, a semnat ilizibil procesele verbale de interogatorii (*Viața*..., f. 233-234).

[30] Ibidem, f. 232-233.

[31] AMJ, dosar citat, vol. 1, f 17.

[32] Ibidem, f. 36, 35.

[33] Ibidem, f. 131-131v; *Viața*..., f. 234-237.

[34] Ibidem, f. 238. Martorii doriți de profesor erau preotul profesor Petre Vintilescu și Constantin Bercuș, fostul secretar al Facultății de Teologie.

[35] AMJ, dosar citat, vol. 1, f. 135-137; *Viața*..., f. 240-246. Prin schimbarea alineatului 2 cu 4, din același articol, infracțiunea era acum de „complice“.

tința de a mă apăra la prima judecare, neluând până atunci contact cu avocatul și nedându-mi-se timp și posibilitate ca să mă apăr și personal, sub motiv că m-a apărat avocatul“[36]. Cu toate acestea, prin minuta Deciziei nr. 374, din 13 iulie 1959, Tribunalul Suprem al RPR, Colegiul Militar, respingea recursul solicitat de Teodor M. Popescu[37].

Arestarea și condamnarea profesorului Teodor M. Popescu au ajuns la cunoștința Bisericilor Ortodoxe naționale și a Facultăților de Teologie din tot spațiul ortodox. Vestea arestării sale a fost dusă în Grecia de Pr. Prof. Ștefan Tzankov de la Sofia, creînd mare impresie, mai ales în cercurile grecești. Astfel, la conferința panortodoxă ținută în Rodos, în 1963, ierarhia greacă a întrebat de profesorul Popescu, însă aceasta a rămas fără răspuns din partea delegației Bisericii Ortodoxe Române[38]. În rândul ierarhiei ortodoxe române se vorbea despre arestarea profesorului ca fiind datorită „unor meditații religioase pe care le ținea preoților la teologie și pe care le distribuia apoi preoților, ca material omiletic, pentru predici, bătute la mașină. Că celelalte probleme erau uitate, dar că aceasta a născut ancheta“[39]. După detenția de la Jilava, profesorul Popescu a

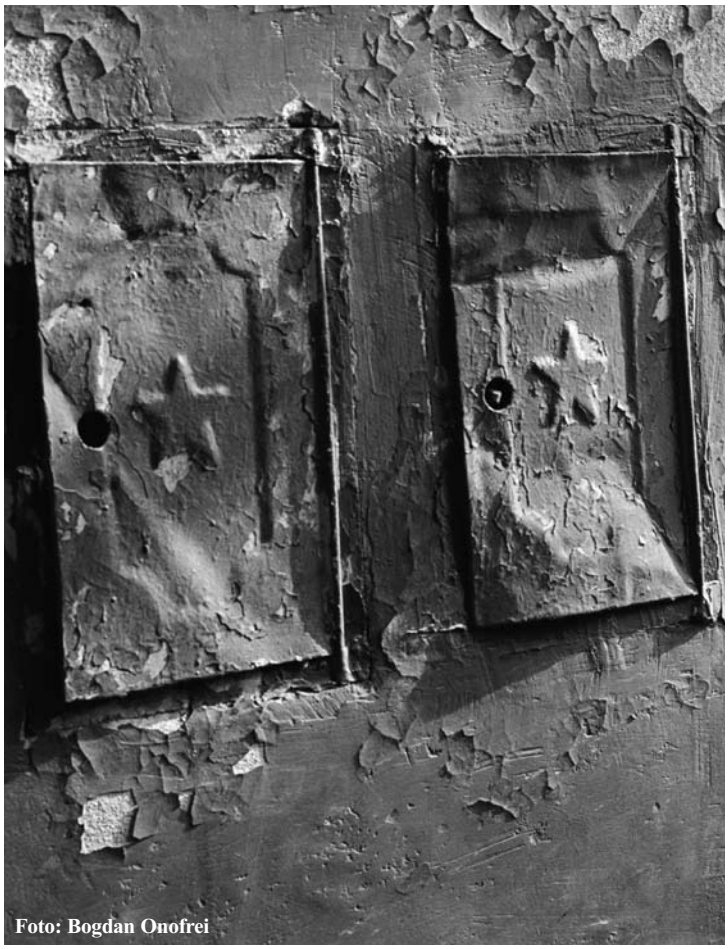

Foto: Bogdan Onofrei

fost transferat la penitenciarul Aiud și internat la 23 octombrie 1959[40], unde avea să stea până la eliberare. Aici s-a întâlnit cu alți preoți închiși pentru credință cum au fost Bartolomeu Anania[41] sau Grigore Băbuș[42].

Trecut prin „reeducare“

În timpul detenției, profesorul Popescu „le-a vorbit celor din celula lui despre toate câte învățase în munca lui de la țară, în

[36] AMJ, dosar citat, vol. 1, f. 155-155v.

[37] Ibidem, f. 165, 167-169v; *Viața*..., f. 251-252.

[38] Ibidem, f. 252-253.

[39] ACNSAS, fond Informativ, dosar 701, vol. 1, f. 304. Este vorba de o parte din meditațiile teologice publicate în anul 1997 la Editura Arhiepiscopiei Bucureștilor, la rugămintea Pr. Arhim. Grigore Băbuș, multă vreme acestea păstrându-se inedite în Biblioteca Sf. Sinod al BOR. Despre activitatea sa de îndrumare a studenților teologi și a preoților, profesorul a fost întrebat în timpul anchetei, fiind acuzat de „mare influență asupra popilor“ (*Viața*..., f. 228).

[40] Ibidem, f. 254; AMJ, fond Penal, dosar citat, vol. 3, f. 1, 30.

[41] Iată cum povestește Bartolomeu Anania întâlnirea cu profesorul Popescu în penitenciarul Aiud: „11 iunie 1962, pe etajul patru al celularului de la Aiud. Din țeava caloriferului se aud semnale Morse care cer recepționarea unui mesaj. Scot pietricica ascunsă-n tocul bocancului și confirm prezența. Mesajul: «Domnul Profesor Teodor M. Popescu, de pe etajul doi, îi transmite părintelui Anania urarea: La mulți ani!» – «Mulțumesc, mulțumesc…» răspund emoționat, cu ochii umezi“ (Cuvânt despre autor la Teodor M. Popescu, *Biserica și cultura*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, 1996, p. 5).

[42] Mărturia directă a Pr. Arhim. Grigore Băbuș.

satul natal, despre ce văzuse și învățase în școlile înalte prin care trecuse în țară și străinătate, despre ce văzuse mai bun la alte popoare, dar mai ales le-a vorbit despre Dumnezeu, Biserică și credință, lămurindu-i asupra multor lucruri confuze din mintea oamenilor din mulțimea anonimă, pe care nu le putuse lămuri alții cu mai puțină știință și disciplină spirituală“[43]. Și aici era acuzat de legionarism în timpul reeducărilor pe care avea să le suporte, rămânând ferm în credința în care se născuse și pe care o propovăduise[44].

A avut de înfruntat sănătatea precară, după cum ne încredințează și biograful său: „De câteva ori, în închisoarea din Aiud, din cauza slăbiciunii trupești, în timp ce stătea în picioare, după canonul impus de călăii săi, Teodor M. Popescu și-a pierdut cunoștința și s-a prăbușit. A fost luat pe brațe de ceilalți întemnițați și așezat pe pat, dar observat de temniceri a fost dus de fiecare dată la carceră“[45].

Potrivit biografului său: „Teodor M. Popescu începuse să se pregătească sufletește pentru sfârșitul său. Alți deținuți se stinsese înaintea lui, astfel că el nu-și mai făcea iluzia să mai supraviețuiască mult timp. Mai întâi a făcut ceea ce creștinește putea să facă în temniță: a postit tot postul Paștelui din 1962, de la prima până la ultima zi, 40 de zile hrănindu-se numai cu pâine și apă și își făcea regulat rugăciunile cele de dimineață și de seară, cu credința și cu evlavia, care nu-I slăbiseră cu nimic, ba dimpotrivă, îi erau și mai cu temei sprijin și speranță. Și Dumnezeu nu l-a părăsit“[46]. La 15 ianuarie 1963, profesorul Teodor M. Popescu a fost eliberat din penitenciarul Aiud, în urma decretului de grațiere 5/1963[47].

După eliberare, profesorul Teodor M. Popescu era „privit ca un ciumat“ de unii din mediul teologic. Pentru mulți profesorul era de nerecunoscut, după tratamentul care i se aplicase în pușcărie: „Se vede după față că este suferind, fiind foarte slab și opintindu-se mult pentru a munci“. De altfel, mărturisea unui preot că dorește „să se interneze într-un sanatoriu pentru a-și face analize și reface sănătatea zdruncinată“[48]. Conform certificatului medical, eliberat de infirmeria penitenciarului Aiud la 30 martie 1959, profesorul suferea de „scleroză cardio-vasculară și hipertensiune arterială“, iar potrivit biografului său ajunsese „o umbră de om, abia mergând din cauza flebitei și a epuizării“[49].

Adăpostit de Patriarhul Justinian

Apreciat de patriarhul Justinian și episcopi, fiind considerat de altfel „o bibliotecă ambulantă, fiind foarte bine pregătit în materie de istorie bisericească“, și pentru a-și îmbunătăți situația materială, de la 1 aprilie 1965, fără recunoașterea Departamentului Cultelor, va fi angajat ca inspector în Administrația Patriarhală, Biroul Relații Externe, pentru întocmirea unor studii și traduceri, apoi, din 1966, la Tipografia Cărților Bisericești, unde a diortosit cărți de cult, alături de Ion V. Georgescu. De altfel, în 1968 va face parte din comisia condusă de preotul Ion Gagiu pentru pregătirea noii ediții a Bibliei[50].

[43] *Viața*..., f. 255-256.

[44] „După proces și condamnare, în timpul întemnițării în închisoarea Aiud, ofițerul politic al închisorii, care îl interoga periodic, ca să ajungă la credință pornea de la legionarism: «Ești legionar? Ești fanatic? Ești credincios?»“ (Ibidem, f. 239). De remarcat este faptul că, la internarea sa la Aiud, în dosarul de penitenciar, la rubrica apartenența politică la data arestării, cât și în trecut este scris „Legionar“ (AMJ, dosar citat, vol. 3, f. 1-1v).

[45] *Viața*..., f. 256. Despre pedepsele la care a fost supus în închisoare nu deținem decât o mărturie documentară din dosarul său de penitenciar: „În ziua de 22.11.1961 ora 12 deținutu[l] Popescu Teodor din secția a II-a, cam[era] 92, cond[amnat] 15 ani pentru I[n]stigație a comis următoarele: Deținutu[l] mai sus menționat a fost găsit confecționând la un ac dintr-un cui, pentru acest fapt propun a fi pedepsit cu 3 zile Izolare. Pedeapsa începe la 13-XII-961, ora 8; expiră 16-XII-961, ora 8, Supraveghetor serg Sas Panfil“ (AMJ, dosar citat, vol. 3, f. 5).

[46] *Viața*..., f. 259.

[47] Ibidem, f. 259-260; AMJ, dosar citat, vol. 3, f. 4.

[48] ACNSAS, fond Informativ, dosar 706, vol. 2, f. 29, 32.

[49] AMJ, dosar citat, vol. 3, f. 21; *Viața*..., f. 260.

[50] ACNSAS, fond Informativ, dosar 706, vol. 2, f. 6, 15, 18, 24, 36. Conform informatorului „Nicolau“, profesorul Popescu „scrie la revistele bisericești. Se spune că multe articole îi sunt indicate de patriarh; le scrie din însărcinarea lui. Nu are drept la pensie în mod legal, dar patriarhul îi dă, se spune, 1000 lei lunar, găsind formula «în contul pensiei»“ (Ibidem, f. 32). Inițial a cântat la biserica Sf. Maria Patriarhul Miron, până când „împuternicitul cultelor a ridicat problema ca el, Teodor Popescu, [care] cântă la strana bisericii, unde preoții îl plătesc cu sume neînregistrate, i-a interzis să mai cânte la acea biserică sau la altele din București“ (Ibidem, vol. 1, f. 118). Ulterior, va participa la slujbe doar în calitate de credincios, bunăoară cum fecventa biserica Sf. Nicolae

Foto: Bogdan Onofrei

Contribuții importante aduse de profesorul Popescu în cercetarea teologică, din punct de vedere istoric, sunt alcătuirea, în 1964, a unui bine documentat material privitor la data Paștilor și care a fost primit cu satisfacție de către Consiliul Ecumenic al Bisericilor sau participarea în comisia pentru dialogul cu Biserica Vechilor Catolici. Totodată, marele profesor a mai scris 321 de meditații teologice și 327 de predici (195 duminicale și 132 la praznice), numai în perioada 1964-1970[51].

Profesorul Popescu și-a dorit foarte mult revizuirea procesului său, deoarece considera că acesta a fost nedrept: „Pentru unele greșeli ce-am făcut și mi le-am recunoscut a trebuit să fac ispășirea cuvenită. […] Dar n-am să uit niciodată felul civilizat și delicat, cum am fost anchetat și tratat, în tot timpul de organele respective; și pentru asta mulțumesc lui Dumnezeu și mă rog pentru sănătatea tuturor care m-au cercetat, care m-au judecat“. Într-o altă împrejurare, profesorul spunea că „procesul său a fost o bătaie de joc; că nu i s-a dat dreptul să se apere și că vina era articolele ce le scrisese înainte de 1944 […]; că era învinuit că difuzează predici dactilografiate la preoți etc.“. Prin urmare, considera că procesul său trebuie rejudecat, pentru a-și redobândi jumătatea de casă ce i s-a confiscat la condamnare[52].

Aflat la odihnă la mănăstirea Sinaia, profesorul Popescu spunea că atunci „când a fost închis a suferit foarte mult; [că] a fost torturat groaznic, dar a rezistat și nu și-a negat credința“[53]. Profesorul Victor Brătulescu spunea despre Teodor M. Popescu: „Am rămas cu impresia că a fost bătut rău, cu ocazia cercetărilor, când a fost arestat. De la Iorga nu avem un mai mare istoric ca el“[54].

Sfârșitul vieții sale avea să se întrezărească cu ultima încercare a Securității de a-l lichida fizic pe marele profesor de Teologie. Potrivit biografului său, „Teodor M. Popescu a plecat, la 14 februarie 1972, de la biroul său de la Patriarhie, la ora 12. I s-a pierdut urma după plecare. Mai târziu, după ce își revenise din urmările atentatului, a declarat soției sale că după ce a plecat de la birou și a ieșit din incinta Patriarhiei a fost luat în primire de doi agenți ai securității și dus undeva, prizonier – nu s-a putut desluși unde anume –, ținut până s-a înserat bine, pe vremea aceea mohorâtă, apoi adus, sub vălul protector al întunericului, la locul atentatului, în boschetul de pe Șos. Giulești, unde a fost lovit cu sălbăticie“. Plin de nori și sânge a fost găsit de portarul Institutului Pasteur, de unde spre dimineață a fost internat la Spitalul Colțea. Aici avea să fie găsit de soția sa.

După ceva timp, a fost externat, profesorul refăcându-se trupește și sufletește. La 12 aprilie chiar a cântat „Îngerul a strigat“, axionul de Paști, ca o iluminare a sufletului său.

Cu toate că în parte se refăcuse, el chiar dorind să se întoarcă la lucru, începând cu martie 1973 „a refuzat complet să mai mănânce“. La puțin timp, a fost internat la spitalul Gheorghe Marinescu, pentru o săptămână.

La 4 aprilie 1973, într-o zi de luni, „titanul teologie românești“ era chemat la Domnul[55]. ■

Buzești: „sursa a observat, în câteva duminici, pe T. M. Popescu la slujba religioasă de la biserica Sf. Nicolae Buzești. A vorbit la sfârșit cu preoții, în special cu Ciocan. A stat destul de retras și rezervat mai în fundul bisericii. A donat 5 lei la contribuțiile pentru biserică“ (Ibidem, vol. 2, f. 32).

51 *Viața*..., f. 274.

52 ACNSAS, fond Informativ, dosar 706, vol. 2, f. 15, 33. Despre tratamentul care i s-a administrat în anchetă și în pușcărie, profesorul Popescu nu a ezitat să afirme chiar ofițerului de securitate care l-a vizitat la domiciliu, la 15 iulie 1969: „În condamnarea și anchetarea sa au fost folosite metode incorecte: bătaia, injuriile, jignirile etc., și deși el a recunoscut că a scris articole împotriva comunismului, n-a putut să recunoască faptul că a fost legionar, cum i-au imputat anchetatorii, el fiind unul din cei care s-au ridicat împotriva legionarismului“ (Ibidem, vol. 3, f. 19).

53 Ibidem, f. 20.

54 Ibidem, f. 18.

55 *Viața*..., f. 281-285.

Corina **Bistriceanu**

Binecuvântarea femeii

Măicuța și maștera

La români, maternitatea este starea cea mai prețuită a femeii. Scopul căsătoriei este de a avea urmași, „ca să nu li se facă aruncare că numai degeaba s-au născut și au trăit în lumea aceasta, după cum prea adeseori se întâmplă că li se face celor ce rămân necăsătoriți." (Simion Florea Marian, *Nunta la români*, Ed. Grai și Suflet – Cultura națională, București, 1995). „Dorul romîncei" este de a fi binecuvântată cu *gloată*, căci „mulțimea copiilor, averea românului". Cel mai greu blestem, este, evident, pentru romîncă, să rămână *stearpă* vreme îndelungată sau pentru totdeauna, caz în care bărbatul are dreptul de a o mustra, numind-o *stârpitură* și chiar de a se lepăda de ea.

Când, în sfârșit, *purcede grea*, femeia se află în „starea binecuvântată" sau în „starea darului". Ea își are divinitățile protectoare, dintre care cea mai importantă este Maica Precistă, ipostaza creștină a Zeiței Mame primordiale, a cărei oficiantă este moașa, cea mai bătrână femeie din neamul bărbatului, care asistă mama înainte, în timpul și după naștere. În timpurile mai noi, moașa nu mai era neapărat rubedenia soțului, ci orice femeie pricepută din sat. Rolul său era crucial în lupta împotriva divinităților adverse, care pot cășuna răul mamei sau al pruncului. **Zburătorul** este spiritul rău care intră noapte, în formă de șarpe sau de flacără, pe coșul casei pentru a chinui nu numai fetele mari, dar și femeile îngreunate și a le face să piardă copilul. **Samca** sau **Avestița, aripa Satanei**, este, după credința românilor bucovineni, mai ales, cel mai rău și mai periculos dintre toate duhurile necurate. Ea are 19 sau 24 de nume și poartă în sine tot atâtea răutăți. Ea se arată copiilor mici, dar mai ales femeilor însărcinate și mai cu seamă atunci când acestea se află pe patul nașterii. Influența răutăciosului spirit asupra lor asupra este profund malefică, uneori ireversibilă: „nu numai că le înspăimântă, ci totodată le și frământă, le torturează și le smintește, așa că cele mai multe dintre dânsele sau mor îndată, mai înainte de ce ar fi apucat a naște, sau rămân pentru totdeauna schimonosite și neputincioase." (Simion Florea Marian, *Nașterea la români*, Ed Grai și Suflet – Cultura națională, București, 1995, p. 23) Pentru a le feri pe viitoarele mame de asemenea stricăciuni, moașa descântă și face farmece, iar femeia trebuie să se supună cu sfințenie autorității ei.

Nașterea decurge tot sub atenta supraveghere a moașei. O altă serie de descântece are ca rost ușurarea durerilor facerii și grăbirea nașterii. Imediat după ce femeia a *hălăduit*, moașa *ridică* nou născutul, îl cuprinde în mâini, îi taie buricul și îi face primele urări. După ce îl spală cu apă rece și-l învelește, îl așază pentru o clipă jos, de regulă sub masă (ritual ce amintește de nașterea pe pământ și de atributele materne ale acestuia). Abia apoi se ocupă de *nepoată*, pe care o spală și o alimentează numai cu lichide.

Țărăncile romînce, oricât ar fi de bogate și oricât de mulți copii ar avea, nu își tocmesc doică sau *mamoă*, decât dacă nu își poate alăpta singură copiii. Există credința conform căreia, dacă sugarul nu suge întâiul lapte de la mama care l-a născut, *va atârna de îmbucătura altuia*. De obicei, fiecare femeie își crește copiii, pe care îi ține pe lângă ea, oricât ar fi de prinsă cu treburile gospodăriei sau ale câmpului: „De face de mâncare pentru bărbatul său sau pentru lucrători, de caută de vite, de păsări sau de alte animale domestice, de lucră la cânepă sau țese pânză (…), pe scurt, de-ar fi orișicât de învăluită sau necăjită, ea nicicând nu uită de copilul său, ci amuș, amuș așeargă la dânsul… Iar dacă se duce în câmp, la prășit sau la secerat, la adunat fân sau la cules cânepă, ea nu-și lasă copilul de țâță acasă, ci-l ia, totdeauna, cu sine și ajungând la starea locului, îndată îi caută o tufă sau îi face o colibuță de buruiene, îl pune acolo la umbră și se dă apoi la lucru și lucră din toate răsputerile." (Simion Florea Marian, *op. cit.*, p. 195) Duioșia cu care își cresc copiii ni se revelează în cântecele de leagăn și în cuvintele de dezmierdare pe care femeile le inventează: *Bua, bua, puiul mamii, Haida, nani, palicaș* sau *Haida*

liuliu, băiețel, dragul mamei mâțâțel. De asemenea, mamele cunosc o mulțime de jocuri cu care știu să-i scoată pe copii din supărare sau plictiseală, să-i facă să fie ageri și veseli. Odată mari, aceștia își recunosc mamele ca pe izvorul de alint și mângâiere al copilăriei și le dezmiardă, la rândul lor.

Puterea cea mai de seamă a femeii constă, mai ales în cea de a doua parte a vieții, în respectul pe care și-l câștigă din partea copiilor. Statutul ei de gospodină este completat de acela de mamă cu copii vrednici și voinici. Atât de important este rolul matern în viața românilor, încât cel mai greu blestem este cel de mamă. (…Blăstămul de mumă/E rău ca ghiara de ciumă.) De asemenea, lipsa mamei este o pierdere irecuperabilă. Mamele vitrege, numite maștere, sunt personajele malefice ale poveștilor universului nostru sătesc. Ele urzesc pieirea copiilor străini sau cel puțin alungarea lor de acasă. Printr-o minunată răsturnare a destinului, în cele mai multe istorisiri, aceștia, asumându-și destinul de orfani, se bucură de protecția mamei primordiale, a mamelor cosmice (Muma Soarelui, Muma Vântului) sau a sfintelor zile ale săptămânii, divinități feminine, la rândul lor.

Sărbătorile femeilor

Există, în calendarul popular românesc, două momente a căror celebrare este oficiată de femei. Una dintre ele se referă la un vechi cult al divinității lycomorfe, protectoare a lupilor, care este celebrată în zilele de Filipi, ținute toamna (noiembrie, când începe împerecherea lupilor) sau iarna, la sfârșitul lunii ianuarie și începutul lui februarie când ia sfârșit perioada de împerechere). Această sărbătoare poate fi formată din una sau mai multe zile, după câți Filipi ține nevasta respectivă. Tânăra nevastă primea moștenire, la căsătorie, de la soacră sau de la mamă, un anumit număr de Filipi, al căror cult trebuia să îl respecte în zilele cu pricina. Filipii sunt, probabil, urmașii romanului Lupercus, ai cărui oficianți, lupercii, aveau pu-

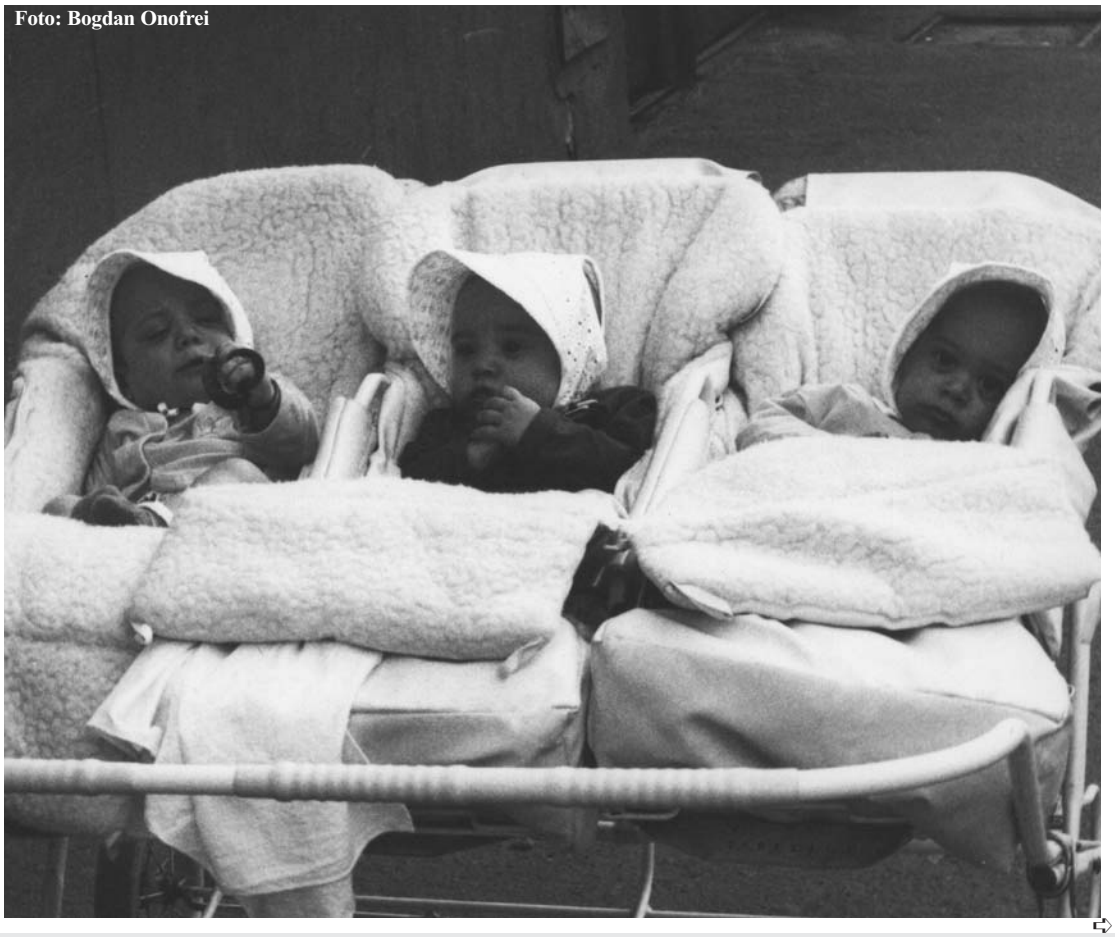

Foto: Bogdan Onofrei

terea de a fertiliza femeile lovindu-le cu bucăți de piele ale țapului sacrificat. Legătura între femeie și lup poate fi surprinzătoare, căci, în general, cultul divinităților lycomorfe aparținea clasei vânătorilor sau războinicilor. Originea acestui cult se regăsește, după Eliade, în paleolitic, când cetele de bărbați cunoșteau ritualul prin care puteau împrumuta din ferocitatea de vânător al temutelor carnasiere. Cum de regăsim acest cult printre femei? Veriga de legătură trebuie căutată în simbolistica lunară. Lupii sunt animale influențate de astrul nopții. În mitologia nordică, astrele vor fi devorate de cei trei lupi divini: luna va fi înghițită de Hati, soarele de Skoll iar Odin, zeul suprem, va sfârși sfâșiat de Fenrir. Atunci, în Ragnarök, întreaga lume va pieri în întuneric până la cea de a doua naștere a cosmosului înnoit, purificat. La români, în perioada de celebrare a Filipilor, care se suprapune sezonului de împerechere a lupilor, lupoaicele caută pe lângă gospodării tăciuni aprinși pe care să-i înghită. Femeile trebuie să păzească cu mare luare-aminte focul și jarul din vatră pentru a nu îngădui înmulțirea exagerată a fiarelor și pentru a împrumuta din fertilitatea lupoaicelor.

O altă zi importantă pentru femei este la Sfântul Ion, de 7 ianuarie, când se sărbătorește Iordănitul sau Ziua femeilor (V. Ion Ghinoiu, *Obiceiuri populare de peste an. Dicționar*, Ed. Fundației culturale române, 1997). O petrecere cu proporții orgiastice, ce amintește de ospețele bacantelor lui Dionysos, se dezlănțuie pe ulițele satului. Femeile își uită, în această zi, de rușinea de care vorbea Cantemir de a mânca sau bea în public și, amețite de aburii licorii dionisiace, cântă și chiuie, pedepsind bărbații pe care îi întâlnesc în cale cu bătaia sau cu azvârlirea în apă. Singura posibilitate pe care o mai găsesc aceștia de a scăpa de răzbunarea menadelor este răscumpărarea plătită în vedre de vin. O asemenea beție ritualică feminină poate însemna dovada moștenirii cultului zeului trac al viței-de-vie în societatea noastră țărănească.

În afară de aceste două date, în calendarul popular se mai găsesc destule sărbători ținute cu precădere de femei, din care cele mai importante sunt închinate morților. Vom vorbi în altă parte despre ele. Încondeiatul ouălelor de Paște este o altă activitatea tipic feminină, ce leagă feminitatea de reprezentările zeiței pasăre. (Pentru amănunte în ceea ce privește cultul Marii Zeițe în formă de pasăre, vezi Ion Ghinoiu, Lumea de aici, *Lumea de dincolo*) În cele ce urmează, amintim numai divinitățile temporale întruchipate de zilele săptămânii, dintre care cele mai importante sunt zilele de joi, cele de vineri și serile de marți. Joile pomenite sau oprite sunt cele nouă zile de joi ce urmează Paștelui, ținute drept nelucrătoare, „dar slobode pentru distracție și joc“. Divinitatea centrală a cultului Joilor pomenite este Joimărița, identificată inițial cu o zeitate protectoare a morților, care supraveghea rugurile funebre aprinse în joia dinaintea Paștelui pentru cinstirea moșilor și strămoșilor. (Ion Ghinoiu, *op. cit.*, p. 100-101) Mai recent, însă, ea este cea care judecă și pedepsește lenea femeilor și fetelor care nu au terminat de tors toate fuioarele până în noaptea de *Joi-Mari*. Joimărița este închipuită fie sub forma unei flăcări care iese din munți în fiecare joi seara, pentru a le pedepsi pe cele care nu-i respectă ceasurile, fie în chipul unei bătrâne „gârbovite și afumată la față, dar pripită ca o babă iute de picior, cu un hârb plin de jar în mână“ (Tudor Pamfile, *Mitologie românească*, p. 98) care descinde doar o dată pe an în gospodăriile „nevestelor tinere și *tândăloase*“, pentru a le pârli degetele și unghiile.

Marți-seara sau Marțolea (care, pentru că bântuie satele în noaptea dintre marți și miercuri mai este numită și Sfânta Miercuri) este personificarea celei de-a doua zi a săptămânii, care, ca zi nefastă, trebuie ținută cu interdicții de muncă. Femeile sau fetele care sunt surprinse de această baborniță răutăcioasă lucrând, sunt pedepsite crunt. Înțelepciunea populară a scornit, totuși, câteva tertipuri de a o înșela, astfel că femeile *bărbate*, adică harnice din calea-afară sau cele care nu au avut timp să-și termine lucrul să nu fie oprite din treabă.

Sfânta Vineri, în sfârșit, se bucură, din partea românilor, de cea mai mare cinste, după ziua de duminică. „Vinerea e o vădană; nu-i bine de tors, nici de-mpletit, nici de lăut, nici de tăiat unghiile. Cine-ncearcă, o pate“, mărturisește o nevastă din sudul Moldovei, citată de Tudor Pamfile. Pe de altă parte, însă, tot Sfânta Vineri este cea care pedepsește nevestele din cale-afară de leneșe, transformându-le în nevăstuici sau alte lighioane. Dincolo de interdicțiile de muncă, aceste sărbători ale săptămânii aveau, probabil, și rolul de a impune un ritm colectiv muncilor gospodărești, de a stabili termene până la care diferitele sarcini ale gospodinelor (torsul lânii și al cânepii, spălatul rufelor și lăutul celor din casă, curățirea locuinței) trebuiau să fie încheiate. ■

Ieromonah Sebastian **Moroşanu**

A milui înseamnă a fi om

„Mare şi cinstit lucru este omul milostiv“ (Prov. 20, 6). La sfîrşitul secolului XX, aceste cuvinte ale Sfintei Scripturi, în auzul tinerilor care au urechile tot timpul ocupate de căşti, ar suna asemănător cu poveştile populare, ai căror eroi aveau milă faţă de diferite jivine.

Lumea de azi gîndeşte că e mai de folos să cumperi diferite mîncăruri şi pastile pentru cîini şi pisici decît să dai milostenie celor nevoiaşi. O pisică o poţi mîngîia, un cîine te apără de hoţi, dar ce poate face un nevoiaş? Nici nu latră, nici casa n-o păzeşte! Cu o pisică poţi vorbi fără să-ţi reproşeze ceva, dar cu un om flămînd şi gol ce să faci, dacă e mai prejos decît pisicile şi cîinii?! Nici haine luxoase nu are pe el, nu e în pas cu moda, cum să te apropii de un astfel de om, cînd vei fi acuzat de prieteni şi în plus te mai poţi „molipsi“ de ceva? Cum să-i dai celui sărac o bucată de pîine sau un pahar cu apă cînd animalul iubit n-a mîncat nimic de o jumătate de oră? Să fii milostiv nu e la modă! Moda a dictat altceva – să fii „înţelept“. Însă lumea uită de cuvintele sfinţilor, care au avut adevărata înţelepciune, iar nu înţelepciunea deşartă a acestei lumi. Unul din ceata acestor sfinţi este şi marele Ioan Gură de Aur, iar cuvintele lui cu adevărat sînt o comoară pentru noi. Voim să fim înţelepţi? Să luăm aminte ce spune sfîntul: „Milostenia ne face înţelepţi. Pentru că a milui înseamnă a fi om! Dacă nu eşti milostiv, ai încetat de a fi om! Pentru ce te minunezi cînd spun că a milui înseamnă a fi om?“ (Ai vrea să spun după unii înţelepţi a acestei lumi că „omul este animal fără pene“? Atunci se înţelege de ce unii ţin mai tare la jivine decît la semeni!)

Unii ar reproşa că pot trăi şi fără milostenie, însă ei uită că „dacă desfiinţezi milostenia toate se duc şi pier. Milostenia nu ne lasă să cădem acolo unde a căzut bogatul cel nemilostiv. Te temi să nu-ţi cheltuieşti averile dacă dai milostenie? Dă milostenie şi atunci nu se vor cheltui! Mai mult, nu numai că nu se cheltuiesc, dar le vei primi înapoi cu mai mult adaos. Ţi se vor adăuga şi averile cele din ceruri! Căci „Unde este comoara omului, acolo e şi inima lui“ (Matei, 6, 21).

Prin aceste cuvinte, Hristos îţi spune: Dar chiar dacă averea ta nu-i mîncată de molii şi nu-i furată nici de furi, paguba ta e foarte mare: eşti pironit de cele de jos, schimbi libertatea cu robia, pierzi averile cereşti, nu mai poţi gîndi la cele înalte ci totdeauna bani, dobînzi şi afaceri înrobitoare. Poate fi oare o ticăloşie mai mare?

Un om ca acesta este într-o stare mai rea decît un rob, îşi pune pe umeri cea mai cumplită tiranie, îşi vinde cel mai mare bun al său: noblеţea de om şi libertatea. Orice ţi-ar spune cineva nu poţi auzi nimic din cele ce-ţi sînt de folos, pentru că mintea ţi-e pironită de bani. Ca pe un cîine legat de mormînt ca să-l păzească, tirania averilor te ţine legat mai cumplit decît lanţul, latri la toţi care se apropie. Un singur gînd te stăpîneşte necontenit: să păstrezi pentru alţii cele adunate. Poate fi, oare, o mai mare ticăloşie?

Care din voi ar putea spune împreună cu Iov: „Am plîns pe orice neputincios şi am suspinat cînd am văzut om în nevoie“. Dacă noi ne-am asumat dreptul de a trage concluzii despre oameni numai după exteriorul lor, numindu-i numai din pricina sărăciei viermi, nesocotindu-le lăuntricul, atunci cine sîntem noi, cei al căror lăuntric este putregai? Cu regret iarăşi ne vom întoarce la acele jivine drăguţe, numite „prietenii oamenilor“, fiindcă oamenii ne sînt „duşmani“ şi nu e atît de plăcut să vorbeşti despre ei.

Aţi observat cu cîtă pompă sînt înmormîntate unele jivine, cîte lacrimi sînt vărsate, cîte tentative de sinucidere şi cîtă nepăsare faţă de moartea unui om, mai ales dacă e un nevoiaş?

Gîndindu-ne dar la toate acestea, să ne ducem noi înşine la şcoala milosteniei şi să ducem şi pe copiii şi cunoscuţii noştri. Înainte de alte lucruri omul trebuie să înveţe să miluiască. Pentru că a milui înseamnă a fi om! ■

Pr. Savatie **Baştovoi**

Adevărata atitudine a Bisericii Ortodoxe faţă de cultura profană

Predicatori în Areopag

Omul este muritor. Iar asta îl determină să fie selectiv. Necorespunderea dintre mulțimea izvoarelor de informare existente și scurtimea timpului pe care îl are la îndemînă îl obligă pe om să renunțe la unele în favoarea altora. Dar, chiar dacă am presupune o infinitate de timpuri după care omul ar trebui, în cele din urmă, să moară, selectivitatea, care poate nu ar mai părea atît de stringentă în privința cantității, s-ar cere, totuși, în cazul calității.

Aceasta însă în măsura în care întreaga viaţă pămîntească a omului este privită ca un urcuș continuu, potrivit credinței ortodoxe, spre desăvîrșirea eshatologică, în condițiile unui univers restabilit. Acest „spirit selectiv“ despre care vorbim (numit de Sf. Părinți „dreaptă judecată“) este el însuși o stare suficient de avansată a omului întru desăvîrșire, deoarece deja presupune o experiență prealabilă a unei relații corecte și armonioase cu Dumnezeu, prin îndeplinirea poruncilor Lui, pentru care omul se face primitor al darului „cunoașterii binelui și răului“. Acest dar nu poate fi însușit împotriva voii lui Dumnezeu (Facere 3, 5). Totuși, omul, ca „chip și asemănare a lui Dumnezeu“ întrunește în chip firesc, într-o stare latentă, cunoașterea binelui și răului, care străfulgerează, cel puțin haotic, orice activitate a sa. De aceea, scîntei a acestei cunoașteri se pot desprinde chiar și din tradițiile culturilor păgîne, care nu sînt decît încă o dovadă a desăvîrșirii Creatorului ce se citește pînă și din exemplarele cele mai puțin perfecte ale făpturilor Sale, deși aceștia au abandonat voit Sursa desăvîrșirii lor. Identificarea acestor mostre de adevăr în tradițiile păgîne, spre a le transcende, transformîndu-le în preludii stîngace ale mesajului hristic, este un act de iubire, pe care ni l-a și arătat Sf. Apostol Pavel în predica sa din Areopag.

Creștinismul nu a respins, ci a folosit în predica sa tot ce s-a putut din culturile păgîne, mai ales din cea elină și romană. Mitologia acestor popoare s-a transformat în sursă de simboluri cu conținut creștin, ceea ce se vede foarte bine din arta catacombelor. În general, toată teologia ortodoxă s-a zidit pe terminologia filosofiei păgîne eline, iar autori precum Platon și Aristotel erau văzuți ca niște pregătitori ai propăvăduirii mesajului creștin, netezind mințile pentru a primi vestea despre viața de dincolo, despre virtuți și imperfecțiuni, despre o răsplată viitoare: fericire pentru cei virtuoși (care la Platon erau filosofii) și chinuri pentru cei leneși. Pentru aceasta ei erau reprezentați în frescele bisericești, cum se păstrează și pînă azi în Soborul Vasilii Blajenîi din Kremlin și în alte părți.

„Teologia trebuie să aibă expresie universală. Nu este doar un simplu accident faptul că Dumnezeu a plasat Părinții Bisericii într-un context grecesc; nevoia de claritate în filosofie și de profunzime în gnoză i-au obligat pe aceștia să purifice și să sacralizeze limbajul filosofilor și al misticilor, pentru a conferi mesajului creștin, care include tradiția iudaică, dar o depășește, caracterul său atotcuprinzător și universal“[1].

Areopagul în care a propovăduit apostolul Pavel nu s-a surpat, ci doar a căpătat alte forme, poate mai subtile. Crezînd că „și-a îngropat idolii“ la îndemnul lui Nietzsche, lumea în care trăim și-a ridicat alții în loc, făcîndu-se pe sine obiect de închinare. Societatea contemporană, care nu se mai închină ploii și soarelui – stiihiilor naturale, se închină în schimb altor stihii – culturale. Ea se hrănește din

[1] Vladimir Lossky, „Introducere în teologia ortodoxă“, Editura Enciclopedică, București, 1993, pg. 36.

operele și personajele-literare-himeră care i-au asaltat vocabularul și sistemele valorice, personaje și opere pe care se sprijină popoare întregi, ca un pămînt pe balenele străvechi.

Termeni ca „apolinic și dionisiac“[2], „complexul Oedip“[3], sau expresii precum: „rîs mefistofelic“[4], atitudine rimbaldiană[5] ș. a., codifică limbajul societății moderne și mai ales postmoderne (ca perioadă culturală) într-un mod artificial. Pentru a se face înțeles și pentru a putea înțelege, omului nu îi mai este suficientă cunoașterea limbajului curent, ci are nevoie și de cunoașterea acestor simboluri și „parole“, care nu sînt decît un metalimbaj, care devine accesibil doar inițiaților. Faptul se resimte puternic mai ales în operele poeților postmoderniști, unde livrescul eclipsează și sufocă realitatea, iar citatele și calamburile care împresoară textul – intertextualitatea – devine un criteriu de valoare.

Aceeași situație era și în Atena din perioada Apostolului Pavel, frînturi din piesele de teatru și poemele vremii erau pe buzele tuturor. Apostolul Pavel le folosește în predica sa. Și în acest sens putem vorbi de „intertextualism“ la apostolul Pavel, în sensul atribuit de estetica postmodernistă. De exemplu: „Tovărășiile rele strică obiceiurile bune“ (1 Cor. 15, 33), este o frază din comedia lui Menandr, iar atunci cînd îi mustră pe cretani: „cretanii sînt pururea mincinoși, fiare rele, pîntece leneșe“ (Tit 1, 12) Apostolul o face cu cuvintele poetului Epimenide. În vestita predică din areopag, Pavel citează din poetul grec Aratos din Soloi. De fapt, acesta era un manual de astronomie în versuri. El începea cu imnul lui Zeus, din care Apostolul a folosit un vers, pentru ca, reieșind din el, să dea o concepție corectă despre Dumnezeu: „căci al Lui neam sîntem“ (Fapte 17, 28)[6].

Noi trăim în mijlocul altarelor unor idoli subtili, cărora le jertfim întreaga noastră conștiință, întreaga libertate – cultura cu formele ei. „În fiecare scorbură e așezat un zeu“, după cum scria cu adevărat regretatul Stănescu[7]. Ca și atunci, Dumnezeul nostru Iisus Hristos este un „Dumnezeu necunoscut“, pe Care trebuie să-L facem cunoscut. Căci, ca și atunci, „toți... nu-și petrec timpul decît spunînd și auzind ceva nou“ (Fapte 17, 21). Și, de aceea noi, „stînd în mijlocul areopagului“ culturii universale ar trebui să știm a zice, precum a zis apostolul Pavel elinilor, popor de homosexuali: „Bărbați... în toate vă văd că sînteți foarte evlavioși, căci străbătînd cetatea voastră (istoria culturii universale) și privind locurile voastre de închinare (operele și personajele celebre), am aflat și un altar pe care era scris: «Dumnezeului necunoscut». Deci, pe Cel pe Care voi, necunoscîndu-L, îl cinstiți, pe Acela îl vestesc eu vouă“ (Fapte 17, 22-23).

Ortodoxiei îi este străin spiritul inchiziției. Și poate aici este începutul deosebirii dintre Ortodoxie și romano-catolicism. Ortodoxia nu se teme să afle lucruri compromițătoare despre sine, de aceea nu interzice credincioșilor săi să cerceteze chiar și izvoarele ostile ei. Deoarece, (și iată un exemplu de adevăr fără voie, aparținînd lui Leonardo Da Vinci), „cu cît cunoști mai mult, cu atît iubești mai mult“. Pînă și scrierile păgîne pot fi o sursă de binecuvîntare a unicului Dumnezeu, pentru cel care caută această binecuvîntare. Să ne aducem aminte de vrăjitorul Varlaam, care, fiind plătit să blesteme poporul lui Israel, în loc să-l blesteme l-a binecuvîntat (numeri 22-23; Iosua 13, 22; 24, 10). În același mod, orice operă de origine păgînă, cu caracter evident anticreștin, poate fi transformată în sursă de binecuvîntare. Mai în glumă, mai în serios, creștinul trebuie să știe cum să oblige dracii ca să-L slavoslovească pe Dumnezeu. În acest sens, tradiția ortodoxă ne povestește anecdote captivante din viețile Sfinților, cum ar fi cazul Sf. Ioan al Novgorudului care a zburat pe drac pînă la Ierusalim, ca să se închine la mormîntul Domnului și altele ca aceasta.

[2] Friedrich Nietzsche în „Nașterea tragediei eline“ și alte scrieri.

[3] Concept introdus de Sigmund Freud, care presupune manifestarea instinctelor sexuale ale băiatului față de mama sa și, respectiv, ale fetiței față de tată, avînd ca prototip pe Oedip din tragediile lui Sofocle. Teoria lui Freud despre libido și vise a fost preluată de diverși artiști și scriitori.

[4] Eugen Ionesco în „Cîntăreața cheală“.

[5] Atitudine rimbaldiană, adică revoluționar sinucigașă. Rimbauld, poet simbolist francez de la sfîrșitul sec. trecut, a promovat masochismul ca sursă de inspirație artistică: „Poetul se aseamănă cu cel ce își cultivă bube pe făptură“ (Vezi Hugo Friedrich, „Structura liricii moderne“). Faptul se cultivă și la nivel comportamental, de libertinaj, prin excese și perversiuni sexuale (în cazul dat homosexualitate cu alt simbolist, Verlaine), beții și droguri. La 19 ani poetul își încheie activitatea literară, făcîndu-se traficant de sclavi undeva prin Africa. Moare la 36 de ani după amputarea piciorului în care a fost împușcat de „iubitul“ său Verlaine, într-un acces de gelozie.

[6] Блаженнейший Митр\п\лит Владимир (Саб\дан), „Павел, призванный ап\ст\л“, T\м V, pg. 126-128.

[7] Nichita Stănescu, „11 Elegii“, Elegia a doua.

Foarte mulți, fără să fi citit măcar romane, cred că vor putea citi scrierile Sfinților Părinți. Abandonarea romanelor nu trebuie făcută la poruncă, deoarece nu există o astfel de poruncă, ci din convingere. Într-un cuvînt, trebuie să citim atîtea romane încît să ni se facă lehamite. „De ce se zice că chiar și slăvitul Moise, a cărui nume înaintea oamenilor era foarte mare din cauza înțelepciunii lui, mai întîi și-a antrenat mintea cu științele egiptene și pe urmă a purces la contemplarea Celui ce este. Dar asemenea lui în timpuri mai tîrzii despre înțeleptul Daniil se povestește că el în Babilon a învățat înțelepciunea haldeilor și abia după aceea s-a atins de lecțiile Dumnezeiești".

Acest sfat a fost lăsat tinerilor nu de oricine, ci de un mare ascet și învățător al Bisericii, Vasile cel Mare. Iar despre Sf. Grigore Teologul se spune că „observînd că Apolinarie (ereticul) a scris multe cărți în versuri de diferite măsuri, și cu acestea izbutea să atragă pe mulți la erezie, ca om învățat, a găsit cu cale să întrebuințeze timpul de liniște și de răgaz... scriind acele bucăți în versuri". [...] „Mai degrabă să vedem, cum a eludat acest fericit bărbat acea lege strașnică a tiranului (Iulian), după care nu era îngăduit creștinilor să se adape la izvorul științei profane? Iată cum: A-nceput să alcătuiască el însuși versuri epice sau iambice și elegiace, trimetrice sau și alte forme și măsuri de versuri, obișnuite în tragedie sau în comedie, cultivînd toate stihurile, încît mai că n-a rămas nici o formă literară, care să nu se găsească în cărțile sale. Negreșit, el a folosit toate aceste forme literare în scopuri pioase, fie lăudînd virtuțile și curăția trupească și sufletească, fie alcătuind tratate teologice și rugăciuni scrise în versuri; apoi s-a ferit cu totul de obscenitățile și frivolitățile care se găsesc în miturile și povestirea minunilor zeilor păgîni, după cum se și cădea; dar a izbutit să dea totuși creștinilor învățături pline de înțelepciune, încît nu și-a atins deloc scopul legea nebunească a împăratului necredincios, care privea cu ochi răi cultivarea creștinilor..."[8].

Sentimentele general umane este bine să le educăm și prin lectura unor cărți laice cu mesaje corespunzătoare, ele fiind mai potrivite stării oricărui om încă neînduhovnicit. Ele au doza necesară de sentimentalitate prin care comunică sufletul încă ne-despătimit. Nu oricine poate citi dintr-o dată și fără daună scrierile Sfinților Părinți, adică fără a se batjocori de către diavol prin luarea asupra sa a unor nevoințe peste puteri, fie căzînd în mîndrie păguboasă, fie în deznădejde din cauză că nu poate împlini cele citite – în felul acesta mulți își dezechilibrează nu numai viața personală, ci și pe a celor din jur.

Se știe că Sfinții de la Optina recomandau mirenilor să asculte muzică simfonică, în prima fază, pentru a-și ascuți sufletele. Numai omul care a dobîndit darul rugăciunii știe de ce nu mai citește poezii și romane, ceilalți însă o fac fie din lene, fie din îngîmfare, socotindu-se mai avansați duhovnicește decît sînt într-adevăr. Este mai degrabă o formă de a-ți scuza propria incultură și lene, căci unii ca aceștia nu numai că nu citesc cărți laice, ci nici măcar pe cele bisericești, sub pretextul că „se roagă". Cuvîntul acesta este bun pentru mireni, care, trăind în lume, se cuvine să se educe pe sine și pe copiii lor, ca să nu fie prilej de sminteală și de poticnire pentru cei slabi. Iar dacă vor să fie doar rugători, să se călugărească, căci călugării cu adevărat nu mai au nevoie să citească din cărțile lumești, decît la nevoie, și atunci pentru a folosi pe alții, în scopuri misionare, nu duhovnicești.

„Pentru veacul acesta v-aș sfătui – scrie Sfîntul Vasile cel Mare, adresîndu-se tinerilor – să vă agonisiți călăuzire, nelăsînd, cum zice proverbul, nici o piatră nemișcată, numai dacă aceasta vă va aduce vreun folos". Pietrele la care se referă Sfîntul sînt, desigur, științele și artele lumești, care „creează o priveliște deloc necuviincioasă" pentru sufletul care se împodobește cu ele, fiind „precum frunzele pentru pomul cu roadă, iar roada este adevărul, Carele este Hristos, pe Care trebuie să-l avem în inimile noastre întîi de toate"[9].

Desigur, mesajul creștin nu are nevoie să fie completat, deoarece el exprimă plinătatea, totuși el are nevoie să fie explicat și transmis. În acest sens operele multor autori laici și păgîni exprimă exemplar drama despărțirii omului de Dumnezeu. Ele sînt acea „căutare a sufletului de a se odihni întru El", după cum scria Fericitul Augustin chiar la începutul „Confesiunilor" sale. Cei mai mulți dintre oameni se află anume în această stare primitivă de căutare. De aceea, cunoașterea reperelor de care se conduc în căutarea lor ne va ușura comunicarea cu

[8] Viața Sf. Grigorie Teologul alcătuită de preotul Grigorie (sec. VIII), în Sf. Grigorie de Nazianz, Cuvîntări teologice, Ed. Herald, București, paginile 43 și 19.

[9] În „Către tineri, despre cum să ne folosim de scrierile păgîne", В\ст\чные \тцы и учители Церкви IV века в трех т\мах, изд. МФТИ, М\сква 1995, pg. 174-175.

ei. „Hristos e ușa“ (Ioan 10, 9) și cine va intra prin El se va mîntui. Cei care încă mai sînt fascinați de operele artiștilor se aseamănă cu pruncii care își întind mîinile spre clanța acestei uși și nu o ajung. Căci oamenii copleșiți de artă au psihologia copilului care cere și plînge anume după cana care s-a stricat, refuzînd să primească alta nouă. Atunci cînd vrem să înlocuim cana stricată cu una nouă, noi trebuie să începem de la a-i explica copilului de ce cana nouă seamănă cu cea veche, iar mai apoi să-i arătăm prioritățile ei, ca în cele din urmă să-l convingem că, de fapt, cana veche a fost una foarte rea și urîtă și că cea nouă este mult mai bună, iar el primește „bravo“ că a înțeles. Tot așa, noi trebuie să înlocuim cultura, care, deși are multe lucruri bune, totuși este impregnată de elemente păgîne și primitive, prin învățătura supremă a lui Hristos. Noi trebuie să demonstrăm un lucru atît de banal: că a crede mai ușor lui Dante sau Eminescu decît lui Hristos nu presupune o distincție intelectuală deosebită.

Pentru aceasta, anume în condițiile societății culturalizate de azi, cînd anumite șabloane culturale au eclipsat orizontul adevăratei spiritualități, de cele mai multe ori este ineficient a recurge la terminologia și simbolistica biblică, deoarece ea sau nu este cunoscută pur și simplu, sau, ceea ce este și mai rău, a suportat de pe urma propagandei ateiste și eretice deformări catastrofale. De aceea, pentru a ne face înțeleși, după două mii de ani de creștinism, cînd pare că toți stau cu el pe buze, încît avem și partide politice creștin-democrate, predicatorul ortodox trebuie să recurgă la metodele apologeților din primele veacuri care predicau între păgîni. Din acest punct de vedere, e cu efect cînd un creștin poate repeta mai des replica apostolului Pavel din Areopag: „precum a zis unul din poeții voștri“ (Fapte 17, 28).

Fără îndoială, la vremea Apostolului Pavel și chiar a Sfîntului Vasile cel Mare, care sfătuia fără nici o reținere ca tinerii să citească scrierile poeților păgîni spre folosul propriu, literatura laică încă nu se umpluse de sutele de mii de opere, lipsite de orice valoare, pe care le avem azi. Nu în zadar Sf. Teofan Zăvorîtul, care a trăit în secolul trecut, la întrebarea unei femei dacă se pot citi scrierile laice, a răspuns: „Printre dinți îți spun, abia auzit, că, totuși, se poate. Dar nu prea mult și nu fără discreție; nu vă îmbălegați căpșorul vostru curat“[10]. Sigur că marele cărturar ierarh și ascet Teofan cunoștea prea bine scrierile Sf. Vasile și vederile lor în privința citirii scrierilor laice nu se contrazic. Pur și simplu, cei doi ierarhi se refereau la două feluri de literatură laică, cea greacă, din perioada Sf. Vasile și romanele ieftine franțuzești care începuseră să fie foarte la modă în Rusia de la sfîrșitul secolului trecut.

La urma urmei, dacă ateiștii, pentru a lupta cu Biserica, citeau cărțile Sfinților Părinți, de ce ortodocșii, pentru a convinge ateiștii și ereticii, n-ar avea voie să citească din cărțile acestora? Aceia urmăreau să facă rău, noi urmărim să facem bine. Dumnezeu să ne ajute!

Cu atît mai mult că lupta cu ateismul pare să se fi sfîrșit. Mult mai periculoasă și mai grea e lupta cu politeismul, cu mulțimea demonilor cărora li s-a dat voie să năvălească în lumea și în viața noastră.

„O, nu te tăia la mînă sau la picior,
din greșeală sau dinadins.
De îndată vor pune în rană un zeu,
ca peste tot, ca pretutindeni,
vor așeza acolo un zeu
ca să ne închinăm lui, pentru că el
apără tot ceea ce se desparte de sine.
Ai grijă, luptătorule, nu-ți pierde ochiul,
pentru că vor aduce și-ți vor așeza
în orbită un zeu
și el va sta acolo, împietrit, iar noi
ne vom mișca sufletele slăvindu-l…
și chiar și tu îți vei urni sufletul
slăvindu-l ca pe străini“[11]. ■

Foto: Bogdan Onofrei

[10] Св. Фе\фан Затв\рник. „Чт\ так\е дух\вная жизнь и как на нее настр\иться“. М\сква 1914. Pg. 86.

[11] Nichita Stănescu, „11 Elegii“, Elegia a doua.

Note de lectură

1. Doina Ruști,
Omulețul roșu
(București, Ed. Vremea, 2004, 320 pagini)

În *Reflecții asupra romanului* (1938), Albert Thibaudet vorbea de trei tipuri de roman: *romanul activ*, care „izolează și derulează un episod semnificativ" dintr-o canava mai largă; *romanul pasiv*, a cărui unitate e „unitatea existenței umane pe care o povestește"; și *romanul brut*, romanul frescă socială, care surprinde o epocă. Romanul de debut al Doinei Ruști, intenționat ca „roman pasiv", impresionează mai ales ca roman „brut". Încă din primele paragrafe spiritul de observație covârșește epicul și personajul principal devine nu Laura Iosa, ci societatea românească, surprinsă aici în culori care variază de la păstoasa picanterie flamandă la fragilitatea prăfoasă de insectar. Câți dintre tinerii români de astăzi – intelectuali au ba – nu se vor recunoaște în aceste rânduri de început: „Când a început legătura asta tocmai credeam că am ajuns la capătul puterilor. Mi se prăbușise lumea, nu mai știu dacă ți-am spus, mi se părea că nu mai am nimic de pierdut, că în fine am ajuns la fundul sacului și de-aici nu mă mai așteaptă decât nenorociri peste nenorociri și răcoarea înjurăturilor. Toată vara am încercat să-mi găsesc un loc de muncă, nu pe măsură, dar măcar suportabil, ceva unde să-mi potolesc cât de cât mintea, deși cam peste tot e la fel, în institute, la muzee, în redacțiile revistelor, în edituri, în fine, la Academie sau în teatru, peste tot e muncă de funcționar; te scoli, alergi să prinzi condica, șeful, să fii cât mai devreme ca să pleci repede de-acolo. Pe urmă, birouri, cafele, discuții otrăvite & inutile, bârfe, nemulțumiri, sărăcie și peste toate castronul comun de impostură." Din fericire, Doina Ruși e un scriitor prea inteligent pentru ca acest debut să facă loc unui roman în care adie cu asupra de măsură „răcoarea înjurăturilor", mizerabilismul, sau existențialismul vomei de cămin studențesc postmodern. Deși incorporează artificii tehnice postmoderne – romanul ne e prezentat ca un jurnal ținut pe internet, împreună cu forumul de discuții adiacent care completează, amplifică, corectează sau critică „în direct" paginile protagonistei, făcând astfel inutil exercițiul hermeneutic ulterior al unui critic din afara cărții –, romanul e esențial unul modern. Simultaneitatea, ubicuitatea, omogenul, ciberneticul sunt numai un flirt. Autoarea e dăruită de fapt distanței, melancoliei și categoriilor „tari". Astfel, deși narațiunea postmodernă de dragoste e unisexă și instantanee, Doina Ruști/ Laura Iosa cultivă un romantism al distanțelor care se cer cucerite, al așteptării, al dorinței de evadare uneori erotic înfrânte. O convorbire telefonică, un mesaj de email de la „el" (Andrei Scarlat) devin prilejuri de visare de modă veche, de lume veche și întreagă. Poveștile de dragoste ale romanului – prin ale căror nervuri curg otrăvurile și farmecele obosite ale României contemporane – sunt un prilej de refacere fie și momentan-virtuală a normalității.

Dincolo de reculegerea romantică însă – cu momente de îmbisericire convingător realizate, fără îngroșări de catacombă – ceea ce dă farmec paginilor acestui roman e ironia. De la Grig Bivolaru la Gabriel Liiceanu, la feluritele „Lolite" care aglomerează viața cultural-politică românească, spiritul critic, ludic și ironic al Doinei Ruști ne oferă pagini de eseistic deliciu. Că intuiția psihologică și ochiul ei de moralist sunt caleidoscopice, descoperim și din faptul că Doina Ruști știe a lovi cu precizie și în metehnele de dincolo de granițele României. Iată de exemplu portretul unei americance, Emma Rewin: „Era o femeie fără vârstă, genul ăla cu pielea feții bine întinsă și care pare nemachiată, îmbrăcată modest, cu taioare croite ca lumea, unele înflorate, altele uni, dar toate lipsite de personalitate, niște țoale de papițoaică deghizată, care vrea să spună sus și tare că e o persoană decentă. Pe fața ei și în uitătura acuzatoare eu vedeam toate semnele neputinței; probabil crescuse într-o familie de oameni simpli, nu văzuse, în tot cazul, o carte decât târziu, pe la colegiu. Nu e vorba aici de cantitatea de lectură, ci de educația prin ea. În general, omul care n-a citit literatură, oricât de multe ar fi învățat de la televizor ori de la alții, are o privire alertată, capabilă să exprime repede nemulțumirea meschină ori naivitatea dăunătoare. E lipsit de stil,

neprelucrat. Emma, în mod evident, nu primise nici o educație, în afară de cea pe care i-o dăduse societatea: să nu spună negru, ci de culoare, să nu-și exprime părerile în public, să nu absolutizeze, să nu poarte bijuterii care atrag atenția, să nu mănânce seara, să facă totdeauna caz de principiile morale și religioase, să nu-i înjure pe evrei, să meargă la sala de gimnastică, să dovedească permanent grija față de propria persoană ș.a.m.d.“ Avem aici unul din cele mai devastator de concise portrete ale conformismului și găunoșeniei corectitudinii politice americane (aș fi curios să văd cum prinde Doina Ruști bătrânele țoape eurosocialiste). Nu pot decât să salut nașterea acestui tip de realism care, dacă s-ar multiplica la nivelul unei întregi generații, ne-ar permite să ieșim din marasm.

2. Români pe meridiane

Din cauză că tot întâlnesc figuri de români în pagini memorialistice englezești sau americane, m-am hotărât să le prind într-un insectar cu gândul că poate vor folosi istoricilor români.

a) În *Queen of the Headhunters* (Singapore, Oxford University Press,1990), Sylvia Brooke, soția ultimului Rajah englez al Sarawak-ului – în insulele malaieziene – vorbește despre logodna industriașului Max Auschnitt cu una din cele trei fiice ale ei: „Se născuseră la interval de doi ani una de cealaltă, și s-au măritat în aceeași ordine. Mai întâi Leonora în 1933, apoi Elizabeth în 1935, și Valerie în 1937. Leonora s-a logodit mai întâi cu un senator român pe nume Max Ausnit, care era acționar majoritar la jumătate de duzină de oțelării și director al Companiei Austriece a Căilor Ferate de la Viena, și Dumnezeu știe al câtor alte companii. Ausnit i-a dăruit Leonorei un inel de logodnă cu un diamant cât stânca Gibraltarului, pe care ea era prea rușinoasă ca să-l poarte. Oricum, nu era destul de mare ca să conchidă logodna de vreme ce, întorcându-se la Londra de la Sarawak, Leonora l-a întâlnit pe Lordul Inchcape de care s-a și îndrăgostit. El era Președinte al P. & O., văduv, cu patru copii mici. Leonora a rupt logodna cu Ausnit și apoi a devenit contesa Inchcape. În total am avut, de la trei fete, opt gineri, și o colecție mai variată ar fi greu de găsit. În afară de lord, au mai fost un lider de orchestră, un campion la trântă, un importator de fructe spaniol, un om de afaceri scoțian, doi colonei americani și, în sfârșit, un texan.“ După cum se vede, chiar și în acest context pestriț, farmecul est-european al lui Auschnitt nu a răzbit în fața eleganței văduve a lordului.

b) În „Weekly Telegraph“ (nr. 706, 2-8 februarie 2005) citim în necrologul lui Sir William Deakin: „Sir William Deakin, istoric și unul din fondatorii Colegiului St. Anthony de la Oxford, a murit în vârstă de 91 de ani. El a condus prima misiune militară britanică la cartierul general al lui Tito, jucând astfel un rol decisiv, chiar dacă controversat, în decizia lui Churchill de a-i abandona pe Cetnicii Monarhiști ai lui Drazha Mihailovici în favoarea partizanilor comuniști.“ Parașutat în zona munților Durmitor în timpul înfruntării dintre cei 120.000 de soldați ai Axei și cei 20.000 de luptători ai lui Tito, Deakin a reușit să domolească suspiciunea lui Tito, care se temea că misiunea britanică va trăda mișcările sale monarhiștilor lui Mihailovici. Deakin, „care ignora faptul că Tito era secretarul general al partidului comunist, și că între partizani și germani existau contacte la nivel înalt, a fost impresionat de «pragmatismul» lui Tito.“ Întors la Londra, Deakin reușește să-l convingă pe Churchill că „liderul partizanilor nu are nici un plan sau intenție de imediată revoluție socială. Obiectivul primordial e reconstrucția Iugoslaviei și partizanii sunt conștienți că o acțiune revoluționară ar slăbi mortal țara.“ În urma acestor asigurări, Churchill alege să-l abandoneze pe Mihailovici și să-i sprijine pe luptătorii lui Tito. După război, Deakin devine însărcinatul cu afaceri al Marii Britanii la Belgrad, calitate în care asistă neputincios la politica de comunizare dusă de Tito. Deakin, născut în 3 iulie 1913, s-a căsătorit prima dată, în 1935, cu Margaret Beatson Bell, cu care a avut doi fii. În 1943 s-a căsătorit cu Livia Stela (Pussy) Nasta, din București. Evelyn Waugh, el însuși membru al misiunii secrete britanice din Iugoslavia, calitate în care a protestat împotriva abandonării Iugoslaviei pe mâinile comuniștilor, nu a pus niciodată la îndoială sinceritatea și eroismul prietenului său în ceea ce privește chestiunea iugoslavă. Din jurnalul său aflăm că, în 1946, Deakin era „full of guilt about Tito“, iar din scrisorile lui Waugh aflăm că, în 1954, Deakin „nu se poate decide dacă să fie mândru sau rușinat de colaborarea sa cu Tito.“ Waugh mai notează în jurnal și că, în data de 22 decembrie 1944, s-a întâlnit cu Deakin și că nevasta sa e „embarasingly named „Pussy” dar că e simpatică. Oare cine e Pussy Nasta? ■

Mihail **Albişteanu**

„Trianon“, un rebut cinematografic

Anunțat cu mare tam-tam de „Antena 1“, filmul „Trianon“, al regizorului ungur Koltay Gabor, s-a dovedit dezamagitor. Singura așteptare a publicului care a fost împlinită este caracterul iredentist al mesajului. Ne așteptam însă ca un demers de asemenea factură să aibă în spate o muncă și o realizare pe măsură, care să susțină ideea. Când colo, ne-am găsit în fața unui film de o încropeală artistică evidentă, de un gust cel puțin îndoielnic și nul din punct de vedere documentar. Producția aceasta nu spune nimănui nimic, un film liricoid, nostalgic și plîngăreț.

În dezbaterea care a urmat difuzării peliculei, toți invitații români ai lui Marius Tucă (profesorul Florin Constantiniu, Ion Cristoiu, Emil Hurezeanu și Cristian Tudor Popescu) au exprimat, mai mult sau mai puțin nuanțat și politicos, părerea că filmul este o tâmpenie sforăitoare (în sensul că poate face să sforăie, în scurt timp, orice telespectator, fie el român sau maghiar). Totuși, oamenii au încercat să dezbată filmul și au adus și argumente istorice pentru a combate unele idei exagerate ce transpr din el. Invitații maghiari (regizorul Koltay Gabor și istoricul Raffay Erno) au apărat filmul și mesajul care a stat la baza lui, fără a se angaja însă într-un dialog real și argumentat. Cel care a realizat ce se întâmplă a fost Cristian Tudor Popescu. El a sesizat că cei doi nu veniseră nici să discute filmul și nici să se adreseze altora în afară de etnicii maghiari din România. Probabil că acestor domni de „modă veche“ li se părea că este prea multă armonie între români și unguri în Transilvania. Și cum nu puteau agita apele exclusiv prin simpla expunere a acestui film deosebit de plicticos, s-au gândit că pot da amploare evenimentului, prezentând tinerilor unguri din România filmul, ca pe unul interzis, mai ales de către autoritățile române. Dacă scopul a fost acela de a stârni zâzanie, mă tem că el a fost parțial atins. Cred, totuși, că acești doi domni îi consideră pe ungurii din România deosebit de naivi și neinformați, dacă își închipuie că vor fi clătinați în convingeri de acest regretabil rebut cinematografic, sau că nu vor înțelege adevăratele intenții care au stat în spatele realizării lui. Gabor și Erno duc o campanie de agitare a spiritelor naționaliste maghiare în care filmul „Trianon“ este doar un mijloc. Ei au lansat de curînd și o carte, intitulată *Dreptatea lui Albert Wass*, prin care încearcă reabilitarea unui criminal de război.

Ungurii au fost mereu minoritari în Transilvania

Nu este adevărat că realizatorii filmului au dorit doar să atragă atenția asupra dramei prin care a trecut poporul ungar ca urmare a Trianon-ului, vizând în special soarta minorităților maghiare din România, Slovacia sau Serbia, care au suferit un proces de reducere numerică, mai ales în perioada comunistă (dacă tot vorbim de „genocid pașnic“, sunt curios cum am putea denumi ceea ce s-a întâmplat comunității românești din Ungaria?). Numai de asta nu s-au ocupat, ci au bătut moneda pe „nedreptatea“ făcută Ungariei la Trianon.

Putem înțelege (și) durerea poporului maghiar de a se vedea rupt în mai multe state, dar asta a fost soarta cuceritorilor maghiari medievali: să fie precum o pojghiță subțire de unt, pe o felie mult prea întinsă de pâine. De altfel, niciodată ungurii nu au fost în stare să domine singuri, numeric și etnic vorbind, Transilvania. De aceea i-au colonizat pe sași și pe secui, încercând același lucru prin teutoni și ioaniți. De aceea, Transilvania nu a fost niciodată parte integrantă a unui regat maghiar independent, bucurându-se permanent de autonomie în cadrul acestuia. Niciodată Transilvania nu a simțit că

formează același trup cu teritoriile ungurești. Nobilimea transilvană s-a împotrivit cu arma în mână încercărilor Vienei de a alipi Principatul la teritoriile ungare deja aflate în posesia ei. Opoziția Bathori-lor față de planurile de cucerire ale împăratului Rudolf al II-lea, la sfârșitul secolului al XVI-lea, și răscoala lui Francisc al II-lea Rákóczi (1703-1711) contra imperialilor sunt doar două exemple. Acest lucru a devenit și mai evident în timpul revoluției europene de la 1848-1849. Iar în perioada dualistă, austro-ungară, doar existența Curții imperiale vieneze a putut să rețină Transilvania în cadrul „regatului ungar“ (împăratul Franz Joseph fiind din 1867 și rege al Ungariei).

Din păcate pentru ei, deși trebuie să li se recunoască meritele în urbanizarea Transilvaniei, ungurii nu beneficiază, nici în Transilvania, nici în Voievodina, nici în Ucraina subcarpatică sau în Slovacia sudică de avantajul numeric sau de cel istoric al primului venit. Românii și slavii (atât cei de apus, cât și cei sudici) au ocupat regiunile menționate cu mult înainte de sosirea ungurilor în Pannonia. Oricât de mult ar îndrăgi-o unii istorici unguri, teoria „terrei deserta“ este doar o poveste. O fi fost valabilă, într-o oarecare măsură, pe teritorii reduse, ce aveau condiții geo-climaterice mai grele, cum poate s-a întâmplat în Secuime, pe versatul vestic al Carpaților Orientali.

Vorbind însă de durerea maghiarilor de după Trianon, e musai ca măcar să amintim de tragedia de dinainte de Traianon trăită de popoarele aflate vreme îndelungată sub dominația ungară, între care s-au aflat și românii transilvăneni.

În ceea ce privește problema minorității ungare din România, evident că nimeni (în afară de câțiva extremiști) nu dorește altceva decât protejarea și propășirea sa (și sperăm că și românii minoritari din secuime vor fi protejați, iar nu alungați din zonă). Nici nu poate fi altfel cursul viitor al evenimentelor, mai ales dacă dorim să ne integrăm într-o Europă a națiunilor și a naționalităților, care să ilustreze formula „unitate în diversitate“, în special prin păstrarea și promovarea etnicității și a specificului național.

„Trianon“ este cu adevărat un film-șoc. El „șochează“ prin metodele anacronice și puerile folosite de unii dintre vecinii noștri maghiari, la început de secol XXI, în sprijinul unor idei revanșarde, prost disimulate sub o retorică sentimentalistă ieftină. ■

Silviu B. Moldovan

Fără frică de Trianon...

Un fapt insolit (având în vedere evoluțiile din ultimii ani) s-a consumat prin difuzarea, de către *Antena 1*, a filmului documentar *Trianon*. Ideea s-a dovedit bună căci, așa cum au evidențiat unii publiciști, prin contactul direct, publicul românesc s-a putut (în sfârșit, am adăuga noi) convinge că revizionismul maghiar nu este nici pe departe invenția unor pretinși extremiști români. În plus, dezbaterea difuzată imediat după film, a ocazionat o bine meritată punere la punct a regizorului maghiar, de către unele personalități românești aflate cu totul în afara eventualelor bănuieli de extremism. La toate acestea, se adaugă și poziția impecabilă a ministrului Culturii din România, doamna Mona Muscă, de natură să consacre (să sperăm) un nou tip de a face politică în România postdecembristă.

De fapt, nu este vorba tocmai despre un documentar, ci mai mult despre o antologie literară, bazată pe ideea pretinsei nedreptăți istorice făcute Ungariei la Conferința păcii din 1919-1920. Tonul sumbru și, pe alocuri, plângăreț, a fost accentuat de neprezentarea unor probe documentare valide în favoarea tezelor revizioniste, precum și de falsificarea, într-un mod extrem de grosolan, a realităților românești de după ’89. Ca o calitate a sa, e de remarcat că filmul nu este antisemit (cum, poate, era de așteptat). În schimb, prin prezentarea masivă și fără nici o rezervă critică a literaturii revanșarde, realizatorii și-au asumat un alt rasism, nu mai puțin dezonorant. Unul care cataloghează națiunile vecine „buruieni“ numai bune de plivit în (ipotetica) năvală victorioasă a armatei maghiare. În plus, impresia dezagreabilă a fost întărită de intonația extrem de dură a tuturor actorilor (?) care au recitat poeziile și de propensiunea exagerată a scenaristului pentru fragmente revanșarde și vindicative, în dauna unora care să glorifice, într-un mod mai spiritualizat, calitățile și valorile maghiarimii. Acesta este un aspect demn de reținut, prin

prisma comparației cu modul în care recită, de regulă, actorii români poeziile istorice sau patriotice. Un mod mult mai puțin agresiv. Una este, totuși, să amenințI cu distrugerea „buruienilor“, și alta să glorifici victoria de la Rovine a „falnic, armiei române“. Cred că putem redescoperi, în acest aspect uitat de ani buni, un motiv real de mândrie națională: românii sunt îndeobște un popor tolerant, care și-au știut valoriza tocmai prin aceasta superioritatea spirituală față de unii agresori externi.

Dacă ar fi fost realizat în anii ’90, când Ungaria era considerată (nu fără temei) un fel de campion al Europei de Est, și destule cercuri occidentale aveau, în disputele ei cu statele succesorale ale Austro-Ungariei, o atitudine clar părtinitoare, filmul ar fi avut, neîndoios, un succes mai mare. În ultimii ani, însă, țara vecină a pierdut foarte mult din ascendentul ei, câștigat în perioada 1988-1998. Succesul reformelor economice într-un număr mai mare de țări est-europene, ca și ascensiunea lor politică, au plasat Ungaria într-un relativ anonimat. Punctul culminant al acestor evoluții l-a constituit, într-un fel, eșecul legii referitoarea la „legitimațiile de maghiar“, respinsă de Uniunea Europeană ca discriminatorie și contestată cu succes de România într-un proces internațional. Cazul României este, de altfel, cel mai spectaculos: în anii ’90, între Ungaria și România se căsca o prăpastie din ce în ce mai mare (evident, în favoarea celei dintâi). La ora actuală, acest raport nu mai este de actualitate. Ungaria este, încă (și va mai fi câțiva ani) înaintea României, dar avansul a scăzut simțitor și continuă să scadă. În acest context, și complexele de inferioritate ale politicienilor români încep să se diminueze, după cum o dovedește și reacția doamnei Muscă. Aceasta ar fi stârnit, cu puțini ani în urmă, o furtună de proteste în presa din România, care ar fi căutat fel de fel de scuze în favoarea regizorului filmului, argumentându-le, de regulă, prin faptul că Ungaria este mai avansată economic și mai aproape de N.A.T.O. O parte a guvernului Tăriceanu pare a-și fi asumat, ca obiectiv, lecuirea românilor de complexele naționale pe care le-au acumulat. Obiectivul este însă extrem de greu de realizat, aș spune aproape imposibil.

Evoluția favorabilă României este confirmată, de altfel, chiar de faptul că, deși realizat cu ajutorul unei subvenții guvernamentale, difuzarea filmului *Trianon* a fost oprită atât la televiziunea națională din Ungaria, cât și la *Duna (Dunărea)* T.V., canal al cărui public-țintă îl constituie minoritarii maghiari din țările vecine.

Paradoxal deci, nu derivele șovine ale unor maghiari din Ungaria sau România ar putea constitui principalul nostru motiv de îngrijorare, ci propriile noastre derive de aceeași natură. De câțiva ani, românii lasă impresia unei stranii transformări, prin atracția, cel puțin aparentă, pe care o manifestă față de o variantă originală a visului imperial. Umilințele de până acum par să-și găsească o ciudată compensație prin umilirea altor națiuni, considerate, probabil, inferioare. Un exemplu, stupefiant și demoralizant în același timp, este ura inexplicabilă cu care mass-media din România tratează *națiunea* irakiană în ansamblul ei, în disprețul principiului ascultării ambelor părți (numai catalogarea irakienilor ca „buruieni“ n-am auzit-o, încă, la televiziunile din România). Un stadiu pe care ungurii, așa imperfecți cum sunt, l-au depășit totuși, de ceva timp. De altfel, în fața opoziției, atât populare, cât și parlamentare, Ungaria și-a retras, în luna decembrie, trupele din Irak. În lumea de azi, România pare singura țară în care nu se manifestă aproape deloc probleme de *conștiință* în fața catastrofei politice și umanitare din Irak.

Foto: Bogdan Onofrei

Să nu ne temem, deci, de *Trianon*. Nu mai mult decât este cazul. ■

Romfest XXI
organizația românilor de pretutindeni

PREȘEDINTE DE ONOARE
Pr. Gheorghe Calciu-Dumitreasa

PREȘEDINTELE SENATULUI
Marcel Petrișor

PREȘEDINTE
Claudiu Târziu

VICEPREȘEDINȚI
Mihail Albișteanu
Răzvan Codrescu

SECRETAR GENERAL
Nicu Butnaru
e-mail: romfest@romfest.org
tel.: 0723.504.807

Filiale

BACĂU
Mihai Moisă
e-mail: bacau@romfest.org
tel.: 0234. 511.609

BRAȘOV
Antonio Aroneasa
e-mail: brasov@romfest.org
tel: 0726.329.098

BUCUREȘTI
George Strungă
e-mail: bucuresti@romfest.org
tel: 0722.293.221

CONSTANȚA
Marcel Bouroș
e-mail: constanta@romfest.org
tel.: 0744.664.431

GALAȚI
Cătălin Maghiar
e-mail: galati@romfest.org
tel.: 0721.412.360

IAȘI
Mihail Albișteanu
e-mail: iasi@romfest.org
tel.: 0740 132 215

PRAHOVA
Dan Nicodim
e-mail: prahova@romfest.org
tel.: 0244.514.337

TIMIȘ
Alin Mihăiuți
e-mail: timis@romfest.org
tel.: 0722.690.067

Reprezentanți teritoriali

BIHOR
Virgil Colțoiu
e-mail: bihor@romfest.org
tel.: 0744.839.024 / 0726.339.049

CLUJ
Cristian Berce
e-mail: cluj@romfest.org
tel.: 0744.399.582

COVASNA
Dan Tănasă
e-mail: covasna@romfest.org
tel.: 0744.822.581

HARGHITA
Ștefan Jitaru
e-mail: harghita@romfest.org
tel.: 0742.065.332

SATU MARE
Marius Baloș
e-mail: satumare@romfest.org
tel.: 0742.279.277

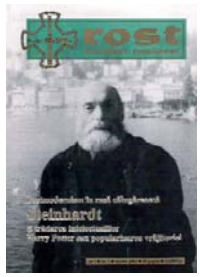

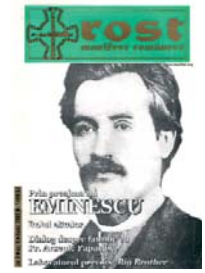

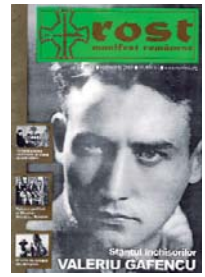

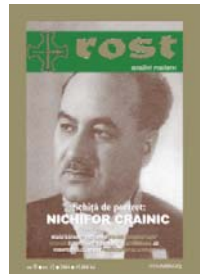

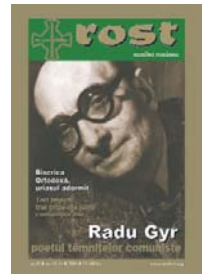

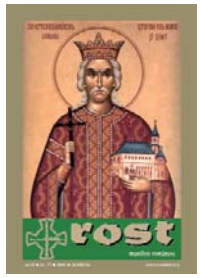

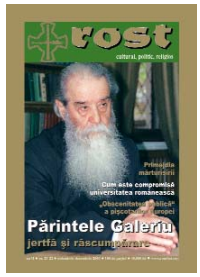

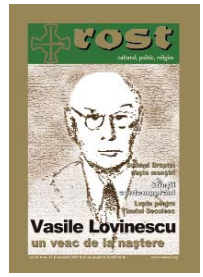

Cei care doresc să-și completeze colecția publicației rost pot trimite contravaloarea revistei (15.000 lei/ex. – numerele 1-9, și 12, 22.500 lei/ex. – numerele duble 10-11 și 14-15, 20.000 lei/ex. – numerele 16, 17, 18, 19, 20 și 23, 40.000 lei/ex. – numărul dublu 21-22), prin mandat poștal, pe numele: Târziu Claudiu Richard, CP 62, OP 66, București. Precizați pe mandatul poștal ce număr al revistei doriți, în câte exemplare și adresa dvs. Pentru informații sunați la tel.: 0740.103.621

Abonamente rost

cultural, politic, religios

Abonamentele se fac trimițînd un mandat poștal (în care specificați citeț numele, adresa completă și perioada de abonament) pe numele Târziu Claudiu Richard, CP 62, OP 66, București.

Prețul unui abonament: ❍ 6 luni: 120.000 lei ❍ 12 luni: 240.000 lei.

Pentru abonații din Europa abonamentul este de 25 Euro, iar pentru cei de pe celelalte continente, 35 USD pe an. Taxele poștale sunt incluse în preț.

Fundația Sfinții Martiri Brâncoveni

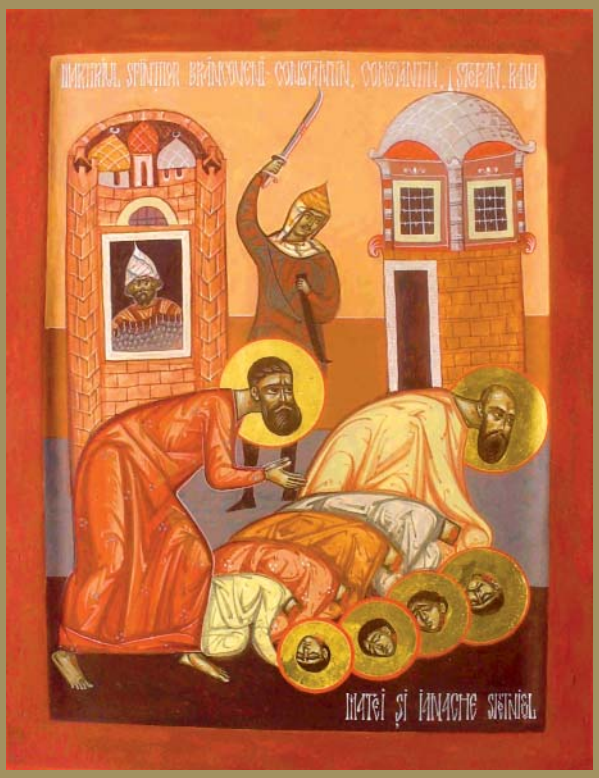

Marea jertfă a Brâncovenilor ne-a inspirat în lucrarea începută sub forma unei fundații creștin-ortodoxe care poartă numele acestor ultimi martiri voievodali ai neamului românesc. **Librăria Brâncovenească** s-a impus încet, dar sigur, aducând în atenția credincioșilor cele mai folositoare cărți de spiritualitate creștin-ortodoxă la cele mai mici prețuri din oraș, îmbogățindu-se și cu un mic sector de artizanat, pentru cultivarea dragostei față de tradiția populară românească. S-a demarat cea mai importantă lucrare, cea ***educațională***, elaborându-se proiectul unei ***școli confesionale creștin-ortodoxe***. În perspectivă avem crearea unui Colegiu Național „Sfinții Martiri Brâncoveni", care să includă și o „Grădiniță brâncovenească". O școală creștină, cu dascăli – fii duhovnicești ai Bisericii, cu manuale care să respecte programa de învățământ, dar și tradiția milenară a creștinismului și neamului românesc. O școală care să facă și educație, nu numai instrucție.

Se impune ca o firească reacție de apărare și de provocare a creativității credincioșilor Bisericii, care în domeniul educației s-ar putea manifesta cel mai complet în cadrul unei solide rețele de școli confesionale, la toate nivelele, de la grădiniță la liceu. Să ne amintim doar că Sfântul Martir și Voievod Constantin Brâncoveanu a fost întemeietorul primei universități creștin-ortodoxe în țările Române – Academia Sf. Sava din București, iar primele universități din Europa au apărut în Constantinopolul Imperiului Bizantin, și nu în Occident, cum se mai crede încă pe la noi.

Pentru realizarea acestui proiect educațional apelăm la sprijinul tuturor credincioșilor români din țară sau de peste hotare, căci avem certitudinea că orice efort va fi binecuvântat de Dumnezeu și va da roadă îmbelșugată.

Constanța, Str. Vasile Lupu nr. 43, cod poștal 900614
Tel.: 0241/665.354; 0241/639.481 int. 110;
Fax: 0241/665.069; mobil: 0721.358.399
e-mail: fundatia_smb@yahoo.com